

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації
«Українська асоціація економістів-міжнародників»
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

**Матеріали XVIII науково-практичної
конференції молодих вчених
21 квітня 2023 року**

Харків 2023

УДК 339.94 (477:470+571) (063)
А437

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних
економічних відносин імені Артура Голікова
(протокол № 11 від 16.03.2023)

Друкється за рішенням Вченої Ради факультету
міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 8 від 20.03.2023)

Редакційна колегія:

Резніков В. В., д.н.держ.упр., професор, декан факультету
Казакова Н. А., канд. геогр. наук, доцент, зав. кафедри
Довгаль О. А., докт. екон. наук, професор
Матюшенко І. Ю., докт. екон. наук, професор
Ханова О. В., канд. геогр. наук, доцент
Касьян С. А., старший викладач

Адреса редакційної колегії:

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу,
61022, Харків, пл. Свободи, 6, к. 378,
тел. (057) 707-51-60, e-mail: meo@karazin.ua

А437 **Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин.** Матеріали XVIII науково-практичної конференції молодих вчених 21 квітня 2023 року. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 158 с.

УДК 339.94 (477:470+571) (063)

© ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА 7

Аль-Тарауне К.

Сучасний стан азійського ринку косметичної продукції 7

Ачкасов О. М.

Економічне співробітництво України та Китаю
в 2022-2023 роках в умовах військових дій в Україні 10

Беденко Я. Р., Довгаль О. А.

Політика імпортозаміщення в сучасних умовах розвитку 13

Білич І. І., Зайцева А. С.

Аналіз основних резервних валют як конкурентів
за лідерство у світовій валютній системі 16

Білоусова Т. В., Баландіна О. Є.

Вплив криптовалют на світову економіку 19

Буданова В. Р.

Перспективні напрями розвитку
торгівлі послугами між Україною та Францією..... 22

Булгакова О. О.

Формування світового ринку інновацій
та виокремлення його головних особливостей:
досвід Швейцарської Конфедерації для України..... 25

Барвашенко В.А.

Перехід до «зеленої економіки»: проблеми, виклики та переваги..... 28

Галушка К. С.

Сучасні тенденції та особливості розвитку
світового ринку алкогольної продукції 30

Гончар Д. Р.

Функціонування ринку нафти
в умовах глобальної енергетичної кризи..... 34

Гончаренко Н. І., Бокатов М. А. / Goncharenko N. I., Bokatov M. A.

Енергетична криза в країнах ЄС після повномасштабного
вторгання Російської Федерації на територію України /
Energy crisis in the EU countries after the full-scale invasion
of the Russian Federation in the territory of Ukraine..... 38

Гончаренко Н. І., Підгорний І. Р.	
Еко-інновації в Швеції в умовах глобалізації.....	41
Григорян І. С., Зайцева А. С.	
Тенденції та проблеми розвитку трудової міграції в країнах ЄС.....	45
Гурин В. С. Зайцева А. С.	
Європейські фінансові установи в Україні та їх вплив на ведення бізнесу	48
Деркач В. Г.	
Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток.....	51
Журавльова О. В., Зайцева А. С.	
Автомобільна промисловість в країнах Центральної Європи.....	53
Закоморний М. М.	
Особливості розвитку сфери інформаційно- комунікативних технологій у Швеції.....	55
Іванова К. Ю.	
Сучасні тенденції розвитку венчурного бізнесу у США	58
Касьян С. А., Несвижський Д. О.	
Глобальні демографічні тенденції	61
Касьян С. А., Рупета С. С.	
Сучасний стан стратифікації доходів населення світу	64
Качалова В. С., Шинкаренко О. С.	
Порівняльний аналіз розвитку у сфері цифровізації між ЄС та Україною	67
Ковтун Д. С.	
Роль міжнародної торгівлі для економіки Сінгапуру	70
Колісник Б. В.	
Економічне співробітництво країн БРІКС та його роль у світовій економіці	73
Круглова В. В.	
Сучасний стан зовнішньоторговельних відносин між Україною та США	75
Кудлай Є. А.	
Розвиток «зеленої» енергетики в ЄС та Україні	78
Логвиненко Б. Г.	
Особливості сучасного етапу розвитку економічної дипломатії Китайської Народної Республіки	82

Майборода О. Є., Величко М. С.	
Переваги та недоліки створення бізнесу на основі франчайзингу (на прикладі США).....	84
Макарчук К. О., Подобна Д. О.	
Сучасний стан притоку прямих іноземних інвестицій до Сінгапуру.....	88
Макушева В. Д.	
Сучасний стан зовнішньоторговельних відносин Індії.....	90
Мацука В. М.	
Світові тренди та інвестиції майбутнього	93
Мірошниченко Т. М.	
Вплив цифровізації на міжнародні економічні відносини	96
Оленін Д. Є., Шуба М. В.	
Особливості залучення висококваліфікованих трудових мігрантів: досвід Австралії	98
Разумкова В. С.	
Регулювання залучення іноземних інвестицій в країнах ЄС та Україні в умовах децентралізації влади	100
Рудич А. А.	
Перспективи подолання «цифрового розриву» в країнах, що розвиваються	103
Салімон Т. А.	
Зовнішньоекономічні відносини США з країнами Близького Сходу....	106
Самков К. Д., Матюшенко І. Ю.	
Зовнішня торгівля товарами Республіки Болгарії в сучасних умовах.....	110
Тарасова А. О.	
Правові засади торговельних відносин ЄС з країнами світу	115
Тупікова С. О., Шолом А. С.	
Сучасні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні.....	117
Фролова В. Р., Шуба М. В.	
Сучасний стан розвитку медичного туризму в ОАЕ	121
Ханова О. В., Шинкаренко О. С.	
Перспективи розвитку NFT як феномену цифрових послуг	123
Шевцова А. В.	
Цифрова трансформація глобальної економіки	126
Шевченко М. М.	
Інноваційно-інвестиційний механізм розбудови цифрової економіки країн ЄС та України	128

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЛОГІСТИКИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ 131**

Антохова Д. С., Майборода О. Є. / Antokhova D. S., Maiboroda O. Y.	
Логістичний розвиток в рамках «Шовкового шляху» /	
Logistics development within the «Silk road»	131

Зайцева А. С.	
Вплив логістичних компаній на світову політику.....	134

Калмикова О. / Kalmykova O.	
Зелене складування як одна з практик сталої логістики /	
Green warehousing as one of the practices in sustainable logistics.....	136

Майборода О. Є., Грінько Б. С. / Maiboroda O. Y. Hrinko B. S.	
Особливості залізничного виду транспорту	
для розвитку української логістики /	
Features of the rail mode of transport	
for the development of ukrainian logistics	140

Майборода О. Є., Іванова А. А. / Maiboroda O. Y., Ivanova A. A.	
Аналіз тлумачення терміну «зелені інвестиції» /	
Analysis of the term «green investment».....	143

Майборода О. Є., Майборода О. В., Ломовцева К. А.	
Розвиток логістичних проєктів в контексті реалізації	
програми European Green Deal.....	147

Майборода О. Є., Ярошенко Д. О.	
Особливості розвитку та вплив	
інтернет-технологій на розвиток логістики.....	151

Пашкова А. С., Майборода О. Є. / Pashkova A., Maiboroda O.	
Управління ризиками в логістичних системах /	
Risk management in logistics systems	155

Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин і світового господарства

УДК 339.1

Аль-Тарауне К.

СУЧАСНИЙ СТАН АЗИЙСЬКОГО РИНКУ КОСМЕТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна**Науковий керівник: к.е.н., доц. Непрядкіна Н. В.*

У світі індустрія косметики та товарів для краси – це один з секторів, який залишається несприйнятливим до злетів та падінь. Загальний обсяг продажів може зменшуватися у разі економічного спаду, але, тим не менше, завдяки безперервно зростаючому у всьому світі використанню цією продукцією жінками і все частіше чоловіками практично завжди можна розраховувати на певний обсяг продажу загалом.

Очікується, що до 2025 р. обсяг світового ринку косметики та засобів особистої гігієни досягне 716,6 млрд. USD, при цьому сукупний темп річного зростання в прогнозований період складе 5,9% [1].

Світовим лідером у галузі косметичної промисловості, а також найбільшим експортером є Азія, на частку якої припадає 35% ринку. Іншими великими виробниками косметики є Європа та США (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Міжнародний ринок косметичної продукції

Місце	Регіон	Частка
1	Азія	35%
2	Західна Європа	23%
3	Північна Америка	17%
4	Південна Америка	13%
5	Латинська Америка	12%
6	Східна Європа	11%
7	Африка, Близький Схід	1%

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Китай та Бразилія залишаються найбільш перспективними ринками, абсолютне річне зростання на них перевищує 10 млрд. дол. США. Позитивні результати очікуються від Індонезії та Індії, а також США, Саудівської Аравії, Аргентини, Ірану, Мексики, Тайланду та Туреччини.

Азійський ринок косметичних засобів та засобів особистої гігієни сегментований за типом продукту (засоби особистої гігієни та косметика / засоби для макіяжу), категорією (масові товари та продукти преміум-класу), каналами

збуту (супермаркети / гіпермаркети, цілодобові магазини, спеціальні Інтернет-канали та інші канали поширення) та географічним положенням (Індія, Китай, Японія, Корея та інші країни Азії).

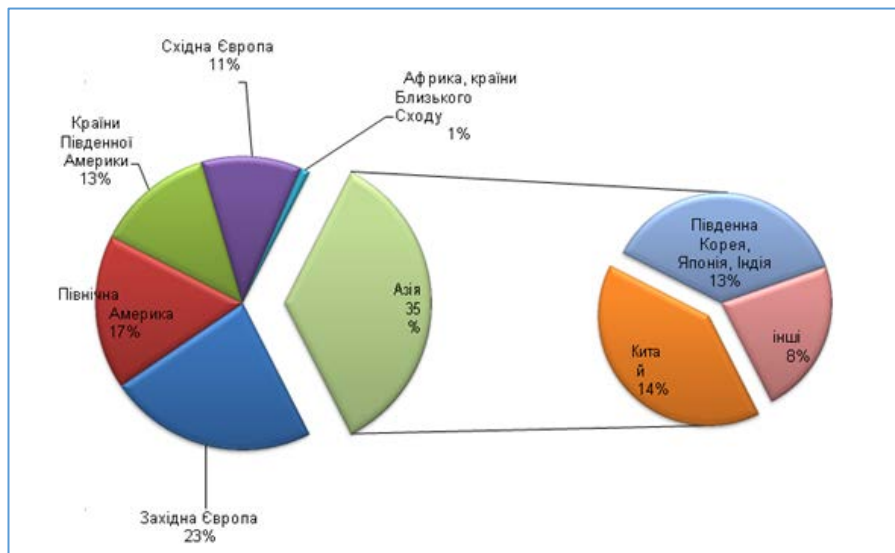

Рис. 1. Міжнародний ринок косметичної продукції [2]

Через COVID-19 для ринку Азії 2020 рік ознаменував революційний перехід до задоволення запитів споживачів, чиї купівельні звички змінили свій фокус. Наприклад, засоби для догляду за шкірою зайняли лідерські позиції замість декоративної косметики. У цьому сегменті азійські ринки залишаються головним драйвером зростання – 80% доходів у цьому напрямі забезпечує Азіатсько-Тихоокеанський регіон та Південно-Східна Азія. Китай у цьому обсязі складає 45-50%, а Індонезія зі своїм величезним і досить економічно активним населенням входить до топ-10 ринків засобів для шкіри [6].

Загалом, азійський ринок косметичних засобів розподіляється наступним чином (таблиця 2).

Цікавою є політика Південної Кореї, яка здійснює велику кількість інновацій у сфері косметики, внаслідок чого цей сектор став важливим напрямом експортної спеціалізації цієї країни [3]. Існує ймовірність того, що китайські та південно-корейські косметичні бренди поступово виходитимуть на ринки західних країн.

Завдяки власним НДДКР та інноваційним розробкам корейська продукція завжди представляє нові продукти, при цьому зберігаючи ринкову ціну нижче, ніж у західних конкурентів. Активна маркетингова діяльність підтримує широку популяризацію великої кількості брендів.

Таблиця 2

Розподіл косметичного ринку Азії за сегментами

	2018	2019	2020	2021	2022
Догляд за шкірою	31,0%	33,8%	34,1%	35,3%	36,1%
Догляд за волоссям	25,0%	24,3%	24,1%	23,3%	22,9%
Макіяж	17,0%	16,4%	16,6%	16,6%	17,3%
Парфумерія	14,0%	12,9%	12,7%	12,8%	12,2%
Засоби гігієни та дезодоранти	12,0%	11,2%	11,2%	10,8%	10,4%
Догляд за порожниною рота	1,0%	1,4%	1,3%	1,2%	1,1%

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Наприклад, Amore Pacific – найбільший корейський косметичний холдинг, заснований 1945 року. Займаючи протягом довгих років лідируючі позиції на ринку косметики і поєднуючи азійські та європейські технології та розробки, Amore Pacific виробляє та продає косметичні продукти різних видів. В основному це базова доглядова та декоративна косметика, засоби догляду за волоссям, парфумерія, товари для здоров'я тощо. Amore Pacific володіє 20 відомими брендами, серед яких Laneige, IOPE, Hera, Etude House, Sulwhasoo, Innisfree, Lolita та Espoir [5].

Компанія розробляє інноваційні системи догляду за шкірою та техніки макіяжу, аналізуючи спосіб та стиль життя сучасних дівчат та жінок. Amore Pacific очолив корейську косметичну промисловість, відкривши першу корейську косметичну лабораторію, де почалися перші розробки та дослідження натуральних інгредієнтів для створення косметичних продуктів. Більше того, це перша компанія, яка експортувала косметику з Азії [4]. Дослідницька та виробнича база Amore Pacific має найвищий рівень наукових досліджень, і Уряд Кореї надав їй статус національної наукової лабораторії. Amore Pacific побудувала свої заводи у Франції, США та Китаї, а також відкрила великий магазин люксового бренду Amore Pacific у найжвавішому районі Нью-Йорка – Манхеттені [5].

Таким чином, індустрія краси буде однією з перших у світі, яка повністю відновить свої позиції на рівні показників на початок пандемії. Важливо те, що відродження промисловості насамперед відбуватиметься за рахунок країн Азії, які протягом багатьох років були найбільшим у світі ринком косметики.

«Незахідні» традиції косметології та косметики, а також стандарти краси з раніше невливових регіонів світу формують окремі сегменти ринку, а також мають величезний вплив на споживачів у Європі та Північній Америці. Етнічне та культурне розмаїття світу дедалі виразніше проступає в асортименті найбільших гравців на ринку Азії та в модних тенденціях, під які компанії змушені підлаштовуватися не меншою мірою, ніж можуть «задавати тон» самі.

У цьому регіоні знаходяться одні з найвпливовіших ринків косметики, і він генерує величезні прибутки та витрати на косметику, що дозволяє йому представляти майже половину світового ринку косметики. Хоча Південна Корея завжди була відома своїми тенденціями в галузі краси, інші країни Азії

прокладають собі шлях у косметичну промисловість. Китай, Японія, а також Індонезія, Малайзія та Таїланд набувають все більшого впливу у світі краси.

Отже, якщо косметична промисловість Азії продовжить зростати прогресивними темпами, виробляючи інноваційні продукти, регіон, ймовірно, продовжить утримувати свої лідируючі позиції у світовій косметичній промисловості найближчими роками.

Література: 1. COSMETICS 50 2021. *The annual report on the most valuable and strongest cosmetics brands* [Electronic resource]. – URL: <https://brandirectory.com/rankings/cosmetics/>; 2. *Cosmetics Industry Worldwide. Statistics & Facts* [Electronic resource]. – URL: <https://www.statista.com/topics/3137/cosmetics-industry/#dossier-Keyfigures>; 3. *Cosmetic Industry Applies Asian Trends to West* [Electronic Resource]. – URL: <https://www.wsj.com/articles/cosmetics-industry-applies-asian-trends-to-west-1430838068>; 4. *Global Cosmetic News* [Electronic Resource]. – URL: www.consultancy.uk; 5. *Key players in Global beauty and personal care growth* [Electronic resource]. – URL: www.organicmonitor.com; 6. *Ranking the Brands 2022* [Electronic Resource] / Sync Force. – URL: <http://www.rankingthebrands.com/The-Brand-Rankings.aspx?rankingID=35&year=886>; 7. *Research Markets. Global Cosmetics Market* / www.businesswire.com – URL: <http://www.businesswire.com/news/home/20150727005524/en/Research-Markets-Global-Cosmetics-Market-2017-2022-Market>.

УДК 339.97

Ачкасов О. М.

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КИТАЮ В 2022-2023 РОКАХ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.
Науковий керівник: д.е.н., проф. Довгаль О. А.*

Актуальність дослідження. За останній час (2022-2023 роки) змінилась політична ситуація в світі. Вплив політичних процесів, що мають місце в Європі, східній частині її, а саме в Україні в 2022-2023 р мають суттєвий вплив на економічну взаємодію між Україною та Китаєм.

Спробуємо розглянути яким чином вказані процеси, а саме військові дії на території України впливають на зміну економічного співробітництва між Китаєм та Україною.

На тлі загострення відносин РФ із західними країнами після анексії Криму та введення економічних санкцій «китайський канал» збуту російських енергоносіїв набуває особливої актуальності. Якщо у 2009 р. Росія експортувала до Піднебесної 15,3 млн т нафти, то у 2019 р. цей показник зріс до 75,9 млн т.

На даний момент значно в зв'язку з воєнними діями на території України значно знизились об'єми експортних та імпорتنих операцій між Україною та Китаєм. З діаграми видно, що спостерігався постійний ріст експортних на

імпортних операцій до 2022 року між двома країнами, а в 2022 році об'єми різко скоротилися в наслідок військових дій та збройної агресії.

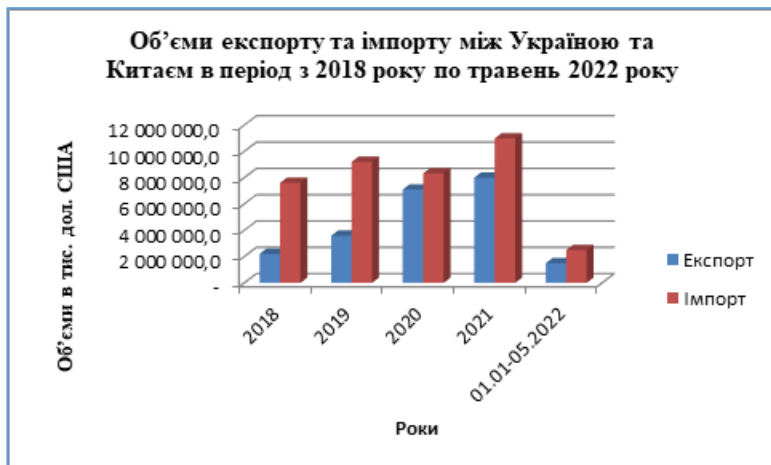

Рис. 1. Об'єми експорту та імпорту між Україною та Китаєм в період з 2018 року по травень 2022 року

Джерело: складено автором за матеріалами [2, 3]

В 2013 році Сі Цзіньпін розпочав діяльність щодо посилення участі Китаю у процесах глобалізації та глобальному управлінні. У 2013 р. голова КНР проголосив безпрецедентну глобальну ініціативу «Один пояс, один шлях», яка має зв'язати єдиною розгалуженою транспортною, логістичною та комунікаційною мережами різні континенти світу, у першу чергу Азію, Європу та Африку. В рамках цього проекту для фінансового його забезпечення за ініціативою Китаю було створено Азійський банк інфраструктурних інвестицій, Новий банк розвитку БРІКС та Фонд Шовкового шляху. Розв'язана Москвою війна проти України завдала значної шкоди реалізації цього глобального проекту. Введення санкцій проти Росії та її країни-поплічника Білорусі суттєво скоротило рух вантажів з Китаю до Європи. Керівництво ЄС також зупинило дію всеохоплюючої інвестиційної угоди з КНР. Ескалація війни створює серйозну загрозу проекту «Один пояс, один шлях».

Намагаючись убезпечити країну від подальших збитків, заподіяних військовою агресією, а також зберегти наміри щодо ініціативи «Один пояс, один шлях», команда Сі Цзіньпіна шукатиме нові можливості щодо її втілення. У цьому контексті зростає можливість активізації альтернативних маршрутів та коридорів реалізації глобальної ідеї, зокрема: Пакистан – Іран – Туреччина – Європа та інші. Це, своєю чергою, відкриває можливості для України, яка може стати транзитним вантажним коридором з Близького Сходу до країн Східної, Центральної та Північної Європи. [1, с. 4]

Іншим чинником утримання Китаю від співпраці з Росією у військово-технічній сфері має стати активізація співробітництва між Україною та КНР. Потенціал такого співробітництва є достатньо потужним і охоплює різні сфери та напрями взаємодії між двома країнами, зокрема: енергетику, транспорт, сільське господарство, промисловість та ін. Важливим має стати і співпраця у військово-технічній сфері.

Враховуючи, що, згідно з інформацією українського уряду, прямі втрати нашої країни через війну сьогодні становлять більше 100 млрд дол. США, питання залучення китайських кредитних коштів, зокрема на відбудову зруйнованої інфраструктури, набуває надзвичайної актуальності.

Це стосується і міжнародної продовольчої безпеки. Відомо, що Україна є одним з найбільших постачальників зерна (пшениця, кукурудза, ячмінь) у світі (10% світового експорту), а експорт зернових становить 50% валютних надходжень до нашої країни. Водночас Україна є основним постачальником продовольчого зерна країнам, що розвиваються, переважно Африки та Азії. Згідно з дослідженням, яке було проведено Всесвітньою продовольчою програмою ООН «Вплив кризи в Україні на продовольчу безпеку» («Food security implications of the Ukraine conflict»), у результаті блокади українських морських портів близько 44 мільйони людей у 38 країнах балансують на межі голоду через відсутність продуктів харчування, єдиним постачальником яких є Україна.

Активне співробітництво між Україною та Китаєм може сприяти переходу Піднебесної на більш чіткі позиції щодо ефективного використання свого впливу у справі припинення російської агресії та відновлення територіальної цілісності Української держави.

Отже підбиваючи підсумки, слід відмітити різкий спад експортно-імпортних операцій між Україною та Китаєм та послаблення інвестиційної діяльності. Але для України відкриваються можливості стати транзитним вантажним коридором з Близького Сходу до країн Східної та Північної Європи. Відкриваються можливості заручення коштів на відбудову зруйнованої інфраструктури.

Література: 1. Олійник О. М. *Позиція Китаю щодо російської воєнної агресії проти України* // URL <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-protu-ukrainy/pozytsiia-kytaiu-shchodorusiiskoi-voiennoi-ahresii-protu-ukrainy.html>. 2. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс]* – URL <https://www.ukrstat.gov.ua/>. 3. *Посольство України в Китайській Народній Республіці [Електронний ресурс]* – URL <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>.

Беденко Я. Р., Довгаль О. А.

ПОЛІТИКА ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Політика імпортозаміщення це заходи, які приймаються урядом країни з метою зменшення залежності економіки від імпорту шляхом збільшення виробництва національних товарів та послуг. У сучасних умовах розвитку, коли світова економіка стає все більш глобалізованою, політика імпортозаміщення є актуальною для багатьох країн, оскільки допомагає забезпечити стійкий розвиток економіки та зменшити залежність від зовнішніх факторів. Одним із головних факторів, який спонукає країни до політики імпортозаміщення, є зміна геополітичних та гео економічних умов у світі. Розпад СРСР та зростання впливу Китаю та Індії на світову економіку стали причиною зміни рівня конкуренції на світових ринках та зміни відношень сил між країнами. Крім того, криза, що спричинилася пандемією COVID-19, показала, наскільки вразливою є глобальна економіка. Все це зумовило зростання інтересу до дослідження політики імпортозаміщення.

Політика імпортозаміщення впливає на динамічний розвиток різних сфер економіки. Зокрема, це стосується основних галузей національної економіки:

1. Промисловість: захист від зовнішньої конкуренції допомагає внутрішнім виробникам зберегти ринки збуту та збільшити свою частку на ринку, що сприяє розвитку внутрішнього виробництва та технологічному прогресу в цій сфері.

2. Сільське господарство: політика імпортозаміщення може допомогти розвитку внутрішнього сільськогосподарського виробництва завдяки захисту від зовнішньої конкуренції та наданню підтримки виробникам.

3. Інфраструктура: політика імпортозаміщення стимулює розвиток внутрішньої інфраструктури, зокрема шляхом збільшення виробництва та використання внутрішніх компонентів.

4. Енергетика: прискорення розвитку внутрішнього виробництва енергії шляхом надання підтримки виробникам альтернативної енергії та зменшення залежності від імпортування нафти та інших енергоносіїв.

5. Сучасні технології: сприяння розвитку внутрішнього виробництва та використанню власних технологій за допомогою обмеження зовнішньої конкуренції та надання підтримки внутрішнім виробникам.

Необхідно зазначити, що вже існує світовий досвід проведення політики імпортозаміщення різними країнами в залежності від їхніх національних цілей і з різними наслідками. Ось декілька прикладів країн, які використовували політику імпортозаміщення:

1. Індія використовує політику імпортозаміщення для зменшення залежності від імпорту та збільшення внутрішнього виробництва. Для цього вона встановлює високі митні тарифи на імпортні товари та надає підтримку внутрішньому

виробництву шляхом надання субсидій та інших пільг. Так, у сфері фармацевтики, до 1970 р. на індійському ринку домінували транснаціональні компанії, які акумулювали 85% фармацевтичного ринку в грошовому еквіваленті, а наразі загальний обсяг фармацевтичного ринку Індії сягнув 21,04 млрд дол. США, з яких 12,26 млрд дол. США – продажі вітчизняних компаній. Усе змінилося після прийняття в 1970 р. закону про патенти, який кардинально вплинув на структуру індійського фармацевтичного ринку, внаслідок чого за 20 років частка світових транснаціональних компаній на індійському фармацевтичному ринку скоротилася більше, ніж у 2 рази – до 40%. Крім прагнення до самодостатності, фармацевтична промисловість Індії була також орієнтована на експорт. Так, у 2000 р. обсяг експорту фармацевтичних продуктів вперше перевищив 1,5 млрд дол. США [1].

2. Російська Федерація також використовує політику імпортозаміщення з метою забезпечення внутрішнього виробництва та зменшення залежності від зовнішніх постачальників, надаючи підтримку внутрішньому виробництву через субсидії та інші заходи підтримки. Так, за період з 2014 до 2021 рр., виробництво м'яса різних видів збільшилося від 33,7% до 95,9%. Найменшою мірою йшло нарощування виробництва молока та молочних продуктів, збільшення відбулося лише на 5,7%. Водночас більш ніж у 2,7 рази збільшилось виробництво овочів і знизилась частка імпорту окремих сільськогосподарських товарів. Так, імпорт м'яса великої рогатої худоби у 2021 р. знизився порівняно з 2014 р. на 52%, м'яса птиці – на 57%, молока – на 2,6% [2].

3. Китайська Народна Республіка використовує політику імпортозаміщення для забезпечення своєї національної безпеки та зменшення залежності від зовнішніх постачальників. Для цього Китай надає підтримку внутрішньому виробництву та встановлює високі митні тарифи на імпортні товари. Абсолютну більшість у структурі експорту Китаю за досліджувані роки займають промислові продукти, що становить близько 94% від загального обсягу експорту. Четверть експорту займає електронне обладнання, що пояснюється урядовою політикою Китаю щодо залучення інновацій у національну економіку. Наступним пунктом є машинне обладнання (16%), яке ще нещодавно становило основу експорту Китаю, а тепер із кожним роком займає все меншу частку в експорті, поступаючись електронному обладнанню. Експорт товарів є абсолютним пріоритетом у китайській торгівлі: обсяги експорту товарів зростають щорічно, при цьому все меншим стає імпорт товарів, що пояснюється політикою імпортозаміщення, яку проводить Китай [3].

4. США також використовують політику імпортозаміщення для захисту своєї національної економіки та зменшення залежності від імпорту. Для цього США встановлює високі митні тарифи на деякі імпортні товари та надає підтримку внутрішньому виробнику. Декілька десятиліть тому частка США на глобальному ринку напівпровідникових елементів становила близько 40%, тоді як зараз цей показник лише 12%. Аналітики вважають, що якщо ситуацію «відпустити» і не

вживати жодних заходів щодо підтримки вітчизняної галузі, то США взагалі втратить будь-який контроль над галуззю. Саме тому уряд країни вирішив проводити політику імпортозаміщення.

5. Бразилія використовує політику імпортозаміщення для розвитку внутрішнього виробництва та збільшення експортного потенціалу, надаючи підтримку внутрішньому виробництву, зокрема, шляхом зменшення мит на ввезення обладнання та інших компонентів, що необхідні для виробництва.

6. Індонезія використовує політику імпортозаміщення для розвитку внутрішнього виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. Для цього Індонезія надає підтримку внутрішньому виробництву сільськогосподарської продукції та зменшує імпортні квоти для іноземних продуктів. Взагалі, на наш погляд, потрібно взяти до уваги досвід Індонезії, де політика імпортозаміщення проводилася достатньо успішно ще у XX столітті і мала досить позитивний вплив на економіку країни. Прискорене зростання промисловості пов'язане зі стратегією розвитку в межах концепції економічного планування, прийнятої багатьма країнами, що розвиваються. У цій стратегії економічне зростання вимірюється через розвиток валового національного продукту (ВНП). Протягом 1969-1979 рр. ВВП Індонезії збільшувався в середньому на 7,43% на рік, причому швидше всього зростали промисловість, будівна та транспортна [4].

Отже імпортозаміщення може бути корисним для держав через зменшення залежності від імпорту товарів і послуг, що може бути особливо важливим у випадку зміни зовнішньополітичних обставин або зміни цін на зовнішньому ринку. Зменшення залежності від імпорту може допомогти зменшити ризик втрати доступу до важливих товарів і послуг у випадку кризових ситуацій. Імпортозаміщення може допомогти створити нові робочі місця в країні, зменшивши залежність від зарубіжних виробників та сприяючи розвитку національного виробництва, що призводить до більшого насичення внутрішнього ринку товарами національного виробництва, збільшуючи оберт грошей в економіці, дозволяючи стримувати падіння, або навіть підтримати галузі, які поступово втрачали свої позиції. Проте так чи інакше, дана політика може призвести до негативних наслідків через зниження конкурентоспроможності товарів на світових ринках, затримання у впровадженні новітніх технологій та створенні ноу-хау. В перспективі політика імпортозаміщення може бути першим кроком у створенні необхідних умов для переходу до експортоорієнтованої економіки.

Література: 1. Клунко Н. Зарубіжний досвід імпортозаміщення у фармацевтичній галузі як приклад для України. // *Економіка України*. 2012. №6. С. 24-29; 2. Импортозамещение – реальность сегодняшнего дня [Електронний ресурс]. – 2022. – URL <https://inlnk.ru/20ejM9.html>; 3. Аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі Китаю. // *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. – 2017. – №11. – С. 103-105; 4. 1. Indonesia Andalkan Industri untuk Capai Pertumbuhan Ekonomi [Електронний ресурс] // Kementerian PPN/ Bappenas. – 2022. – URL <https://www>.

УДК 336.72:9

Білич І. І., Зайцева А. С.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ РЕЗЕРВНИХ ВАЛЮТ ЯК КОНКУРЕНТІВ ЗА ЛІДЕРСТВО У СВІТОВІЙ ВАЛЮТНІЙ СИСТЕМІ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Економічні явища, що стали кризовими у 2007-2009 роках наочно продемонстрували, що стабільність фінансових ринків лідируючих економік світу можливо поставити під загрозу за допомогою масштабних системних потрясінь. На той час головними негативними наслідками для світової економіки стали, по-перше, падіння показників міжнародної торгівлі, а по-друге, значний відтік капіталу з країн, які знаходяться на стадії розвитку. Перелічені події призвели до високого рівня нестабільності світового ринку валюти, що стало поштовхом до появи сумнівів щодо здатності долару США зберігати свої позиції у якості лідируючої резервної валюти [1, с. 6].

Дискусійні обговорення щодо виділення головної валюти серед усіх наявних резервних ведуться вже досить давно. Прийнято вважати, що роль першої резервної валюти, яка функціонувала з кінця XIX до середини XX ст., виконував британський фунт стерлінгів. На сьогоднішній день світова валютна система налічує 8 основних резервних валют, серед них: долар США, євро, японська єна, британський фунт, китайський юань, канадський долар, австралійський долар, швейцарський франк. Але слід відмітити, що офіційно статус резервної валюти не затверджено ні за одною з перелічених резервних валют [1, с. 10].

Усі резервні валюти, що функціонують на сучасному валютному ринку, виконують таку роль, як: сприяння міжнародному обміну товарами та послугами, що здійснюється шляхом координації угод на міжнародному валютному ринку та зменшення трансакційних витрат у зовнішньоторговельних операціях. Сама назва «резервні валюти» говорить про ще одну функцію – резервні валюти використовують у якості засобу збереження цінності, оскільки центральні банки багатьох країн світу тримають їх у резерві з метою здійснення міжнародних розрахунків. До другорядних функцій, які виконують резервні валюти, можна віднести той факт, що вони слугують засобом визначення валютного паритету та курсу, а також засобом для проведення валютної інтервенції [2, с. 148].

Країна, національна валюта якої виступає на міжнародному валютному ринку в якості резервної, отримує як переваги, так і недоліки від даного процесу. Якщо аналізувати переваги, то слід відмітити, що країна-емітент має змогу вирівнювати

дефіцит платіжного балансу національною валютою, а також допомагає зміцнювати позиції національних виробників в жорсткому конкурентному середовищі на світовій арені. Розглядаючи недоліки, можна підкреслити, що володіння великими запасами резервних валют покладає на державу певні обов'язки. Уряд країни повинен у постійному режимі підтримувати позитивні показники економічного розвитку держави, перешкоджати випадки нестабільності даної валюти, її девальвації, не вдаватися до валютних і торгових обмежень. Країна-емітент в обов'язковому порядку повинна підпорядковувати національну економічну політику зовнішній рівновазі, а також негайно вживати заходи щодо ліквідації негативного платіжного балансу держави [1, с. 13].

Для того, аби мати змогу об'єктивно оцінювати можливості кожної валюти стати лідером на світовому валютному ринку, необхідно проаналізувати сучасне становище кожної з них окремо. На початок ХХІ століття долар США продовжує займати перше місце як найбільш використовувана резервна валюта. За різними підрахунками станом на 2022 рік долар США займає від 50% до 61% в резервах центральних банків [3, с.11].

За доларом свою стабільну позицію не втрачає й друга світова резервна валюта – євро. Загальновідомим є той факт, що саме євро у 1999 році успадкувала частку в розрахунках та резервах від двох найбільш поширених на той час резервних валют – німецької марки та французького франка. З цієї історичної події частка євро в структурі міжнародних резервних запасів лише збільшується. Така тенденція пояснюється тим, що країни повинні диверсифікувати свої запаси та не надавати долару США, так би мовити, монополістичного статусу [3, с. 15].

Якщо аналізувати структуру нинішнього валютного ринку, то третьою валютою, яка активно використовується в якості резервної, є китайський юань. Така статистика може видатися, на перший погляд, неправдивою, оскільки офіційно Китай не робив жодної заяви, щодо надання юаню статусу резервної валюти. Але реальні факти вказують на протилежне. Країна вже сьогодні використовує китайську валюту для розрахунків з країнами-сусідами. У 2016 році юань додали до кошика резервних валют Міжнародного Валютного Фонду, а станом на 2022 рік валюта вже піднялася на п'яте місце у структурі світових валютних резервів [4, с. 237]. Усі вищеперераховані факти свідчать про те, що роль китайського юаня в міжнародній торгівлі активно росте. Це дає нам змогу казати про появу реального конкурента для долару США у боротьбі за лідерство на світовій валютній арені [4, с. 238].

Фунт стерлінгів досить тривалий проміжок часу займав лідируючу позицію в більшості країн світу. Економічна криза, що набула своїх обертів у Великій Британії після Другої Світової війни, послаблення англійської економіки та водночас розширення домінування США у світовій економіці стало поштовхом до того, що фунт стерлінгів втратив свій статус, поступившись долару США [3, с. 16].

Не таких значних показників у своєму розвитку набула японська ена, але станом на 2022 рік займає третє місце у структурі світових валютних резервів.

Протягом останніх десятиліть ступінь використання та поширення японської валюти дещо знизився. Така динаміка пояснюється появою китайського юаню у структурі валютного ринку. Не більших обертів набули і такі валюти, як швейцарський франк, канадський долар та австралійський долар. Частка усіх існуючих валютних резервів, які зберігаються у швейцарських франках, трохи нижча за 0,3%, але стабільність даної валюти допомагає їй витримати конкуренцію з боку інших валют. Якщо ж розглядати канадський та австралійський долари, то слід сказати, що їхня частка в світовій системі валютних резервів досить незначна, але у масштабі латиноамериканського та азійсько-тихоокеанського регіонів демонструє стабільність [4, с. 239].

Але для того, аби чітко визначити, кому з аналізованих валют належить першість, потрібно вивчити не лише теоретичні матеріали, але й статистичні. Статистичний матеріал за період з 2012 по 2022 рік також підтверджує наведену вище інформацію, щодо лідерства долару в якості резервних валют. На кінець 2012 року частка долару у структурі світових валютних резервів складала 3741924 млн доларів, а на другий квартал 2022 року – 6652356 млн. Якщо розглядати відсоткове співвідношення, то на 2012 рік долар становив 61,50% від загальних 100%, а на 2022 – 59,53%. Дана статистична інформація свідчить про те, що хоча долар на сьогоднішній день і втратив невелику частку свого домінування, у вигляді 1,97%, але його першість залишається впевненою та стабільною ще на багато десятиліть вперед [5].

Якщо вивчати другу лідируючу валюту, євро, то слід зауважити, що воно зберігає свою позицію, але потроху втрачає позиції. Частка євро у 100-відсотковому співвідношенні становить 24,07% на 2016 рік та 19,77% на 2022 рік. У грошовому еквіваленті простежується збільшення частки євро за період шести років на 744200 млн дол. США, але дана статистика не може слугувати доказом збільшення обертів використання євро в якості резервної валюти. Така тенденція забезпечується за рахунок того, що загальні обсяги світових валютних резервів збільшуються, що прямо пропорційно відбивається на обсязі євро-валюти [6]. Дана тенденція підтверджується показником євро у 10948408 млн дол. США станом на 2012 рік та 12036761 млн дол станом на другий квартал 2022 року [5].

Аналізуючи статистику менш впливових валют, то простежується наступна динаміка. Частка китайського юаню на 2016 рік становила 1,08%, а на другий квартал 2020 року – 2,88%, тобто спостерігається зростання на 1,8% за 6 років. Частка японської єни – 4,09% станом на 2012 рік та 5,18% на 2022 рік відповідно. Стосовно австралійського долару, то також слід відмітити зростання показнику на 0,42% впродовж шести років, а британського фунту стерлінгів – на 0,84% [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що статистична інформація лише підтвердила майже абсолютну гегемонію долара США та євро у якості світових резервних валют. Як ми побачили, названі валюти до сьогоднішнього дня тримають свої позиції, не дивлячись на появу абсолютно нового конкуренту. Звісно, китайський юань демонструє досить непогані показники зросту, але навіть

їх недостатньо для подолання прірви у розмірі 57% між часткою долару США та часткою китайського юаню у структурі міжнародних валютних резервів. Не буде перебільшенням сказати, що у найближчі десятиліття долар США та євро не поступляться у своєму лідерстві. Хоча цілком реальною та наглядною є тенденція, щодо зменшення обсягів використання та поширення даних валют.

Література: 1. Наркевич С.С., Трунін П.В. Резервні валюти: фактори становлення та роль у світовій економіці // Видавництво інституту економічної політики. – 2012. – № 162. – С. 5-18; 2. Шуба О.А. Резервні валюти у структурі світової валютної системи / О.А. Шуба // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2016. – № 90. – С. 148-152; 3. Заблоцька Г.А. Глобальні тенденції накопичення та використання міжнародних резервів // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2(27). – С. 11-17; 4. Кержковська Д.Р. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи // Механізм регулювання економіки. 2010. №1. – С. 237-244; 5. Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER). International Financial Statistics (IFS) [Електронний ресурс] – URL: <https://data.imf.org/regular.aspx?Key=41175>; 6. Helliwell J. Dollars as Reserve Assets: What Next? // The American Economic Review. Vol. 63. No. 2. Papers and Proceedings of the Eighty-fifth Annual Meeting of the American Economic Association. – 2012. P. 206–211.

УДК 339.9-042.3:[336.741.24:004]

Білоусова Т. В., Баландіна О. Є.

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: канд. політ. наук, доц. Солових С. М.*

Розвиток інформаційних технологій значно впливає на уявлення людства про гроші. Традиційні засоби платежу втрачають свою популярність на користь пластикових карток та електронних платіжних систем, таких як PayPal, Venmo, Alipay та багато інших. Наразі на міжнародному фінансовому ринку вагомого значення набуває ще й криптовалюта, яка здатна впливати на стабільність міжнародних фінансових ринків, зменшуючи або збільшуючи вплив фінансових криз на глобальну економіку.

Метою нашого дослідження є визначення ролі та впливу криптовалют на світову економіку, аналіз потенційних ризиків та викликів пов'язаних з використанням цифрової валюти у міжнародній торгівлі та перспективи розвитку криптовалют в Україні.

Криптовалюта – інноваційний, децентралізований платіжний інструмент XXI сторіччя, що базується на технології блокчейну (blockchain). Блокчейн дозволяє надійно та захищено зберігати і передавати інформацію між користувачами без посередників, таких як банки чи інші фінансові установи. Внаслідок цього криптовалютні операції практично неможливо контролювати або відслідковувати. Інформація в системі блокчейн зберігається у вигляді пов'язаних між собою блоків, кожен з яких містить спеціальний код із відсилкою на попередній. Саме тому

будь-яке втручання неможливе, адже воно потягне за собою зміну хеш-функції блоку, що зробить його недійсним.

Історія криптовалют починається в 2008 році, коли невідомий розробник під псевдонімом Satoshi Nakamoto опублікував білий папір (white paper), що описує платіжну систему біткоїн (Bitcoin), невідконтрольну жодній країні світу [4]. Після створення Bitcoin, на ринку з'явилися інші криптовалюти, так звані альткоїни, створені за аналогічними принципами, але з деякими відмінностями в технології та концепції. Наприклад, розроблений у 2015 році Ethereum дозволяє створювати та запускати розумні контракти, а Ripple спрямований на оптимізацію міжнародних грошових переказів. На момент 2023 року на CoinMarketCap, одному з найбільших ресурсів з моніторингу криптовалют, зареєстровано понад 9000 різних альткоїнів. Проте більшість з них мають низьку капіталізацію та обсяги торгів, тому увагу зазвичай приділяють лише топ-криптовалютам [6].

Криптовалюти можуть мати різний вплив на різні країни залежно від їхнього становища на світовому ринку та рівня прийняття нового платіжного інструменту в кожній окремій країні. Деякі держави активно використовують криптовалюту як засіб платежу та збереження вартості, тоді як інші ставляться до неї з обережністю або навіть забороняють її використання.

Наприклад, в Європейському Союзі (ЄС) криптовалюти набули популярності за останні кілька років, і багато людей і компаній виявляють інтерес до їх використання для різних цілей. Однак ЄС не має єдиного підходу до регулювання криптовалют, кожна країна-член має власні закони та правила. Крім того, у державах, які мають більш лояльне ставлення до криптовалют, таких як Німеччина та Швейцарія, цифрова валюта користується значною популярністю серед інвесторів та громадян. Натомість у країнах, де регулювання криптовалют більш обмежене, наприклад Франції та Італії, їх використання є менш поширеним.

В США нова цифрова валюта не є офіційним засобом платежу, але її використання все ж досить поширене: Америка має один з найбільших ринків криптовалют у світі і сприяє розвитку блокчейн-технологій та інновацій в цій галузі. Криптовалюти в США привертають інвестиції та створюють нові робочі місця.

Один з основних факторів, які приваблюють інвесторів – це надійність та стабільність правової системи, яка регулює цей ринок. У США існує декілька органів державного регулювання, таких як Комісія з цінних паперів та бірж (SEC) та Комісія з торгівлі товаром на ф'ючерсному ринку (CFTC), які забезпечують контроль за діяльністю компаній, які займаються криптовалютами.

Нові робочі місця в Сполучених Штатах створюються за допомогою технології майнінгу (mining) – тобто створення нових блоків в блокчейні криптовалют. Цей процес полягає в розв'язуванні складної математичної задачі, яка перевіряє правильність транзакцій в блоках. Особа, яка успішно розв'язує задачу та додає новий блок до ланцюжку, отримує винагороду у вигляді криптовалют [2].

Незважаючи на свою популярність та перспективність, криптовалюти, мають декілька негативних аспектів, які потрібно враховувати.

По-перше, питання безпеки – це одна з найбільш серйозних проблем. Оскільки криптовалюти працюють на базі технології блокчейн, яка є децентралізованою, то мережа може бути підвернута різноманітним видам кібератак. Одним з таких видів є "51% атака", яка відбувається, коли один або декілька груп майнерів контролюють більше 50% потужності мережі криптовалюти. Успішні атаки 51% дозволяють хакерам скасовувати або анулювати нові транзакції та змінювати нові блоки. Це має серйозні наслідки, наприклад, зловмисники можуть проводити подвійні витрати, тобто витрачати одну ту саму криптовалюту двічі, що може призвести до втрат коштів інших користувачів [3].

По-друге, криптовалюти можуть бути дуже нестабільними, тобто їх вартість має тенденцію раптово змінюватися, що призводить до значних втрат для інвесторів. Наприклад, у 2018 році Bitcoin втратив більше 80% своєї вартості, як наслідок інвестори та трейдери мали збитки у мільйони доларів.

По-третє, видобуток криптовалюти традиційно має високі потреби в енергії. Значна кількість цієї енергії надходить з невідновлюваних або інших забруднюючих джерел енергії. Це використання енергії настільки велике, що лише Bitcoin використовує приблизно вдвічі менше енергії, ніж світові центри обробки даних. За даними CNBC, щороку він викидає 35,95 мільйона тонн CO₂ [5].

Варто зазначити, що не всі криптовалюти потребують великих енергетичних витрат. Існують два методи майнінгу, "Proof-of-work" (PoW) та "Proof-of-Stake" (PoS). Як правило, значних енергозатрат вимагають блокчейни які працюють на алгоритмі PoW, що працює через незліченну кількість майнерів або комп'ютерних систем, які намагаються якнайшвидше розв'язати математичне обчислення. Bitcoin саме цей механізм і використовує, як наслідок він споживає більше електроенергії, ніж деякі країни, наприклад Фінляндія та Бельгія [1]. Найбільш очевидним рішенням цієї проблеми є перехід валют від систем PoW до систем PoS. Ця система повністю виключає елемент майнінгу з рівняння. Ключова відмінність між двома системами полягає в тому, що PoS споживає набагато менше енергії, оскільки користувачам не потрібно вирішувати складні головоломки.

Криптовалюта в Україні має потенціал для розвитку та зростання, оскільки країна має значні запаси енергоресурсів, які можуть бути використані для майнінгу. Сьогодні український ринок криптовалют є досить малим порівняно з іншими країнами. Наприклад, частка України у видобутку Bitcoin лише 0,15%. На фоні війни та шкоди, якої завдала Російська Федерація українській енергетичній інфраструктурі, цей показник виглядає доволі логічним, проте країна має серйозний потенціал, що може бути реалізований за певних умов. Один з головних чинників розвитку криптовалюти в Україні – це створення сприятливих умов для бізнесу та інвестицій. Для цього потрібно створити необхідну правову базу, яка б забезпечувала захист прав інвесторів та користувачів, а також забезпечувала прозорість та легальність операцій з криптовалютами.

Важливим етапом буде інтеграція криптовалют у фінансову систему країни. Крім того, важливо мати підтримку держави та стимули для інвесторів та бізнесу.

Наприклад, податкові пільги та знижки на енергоспоживання можуть стати чинниками, що стимулюють розвиток криптовалютного бізнесу в Україні.

Взагалі, розвиток криптовалютного сектору в Україні має значний потенціал, але для його реалізації потрібні сприятливі умови для бізнесу та інвестицій, розвиток інфраструктури, а найголовніше – перемога у війні.

Таким чином, можна зробити висновок, що у світі криптовалюти стають все більш популярними та впливовими. З одного боку, вони можуть забезпечувати нові можливості для фінансової свободи та безпеки, а також сприяти економічній інновації. З іншого боку, криптовалюти можуть мати негативні наслідки для екології та стійкості фінансової системи. Тож їхній потенціал та вплив можуть бути реалізовані лише за умови вирішення різних викликів та проблем, пов'язаних з їхнім використанням.

Література: 1. Майнінг та енергоспоживання: «не все так однозначно?» URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/majning-ta-energospozhyvannia>; 2. Cryptocurrency explained with pros and cons for investment. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp>; 3. Five major challenges in the blockchain industry. URL: <https://cointelegraph.com/learn/five-major-challenges-in-the-blockchain-industry>; 4. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>; 5. The Negative Impacts of Cryptocurrencies. URL: <https://blog.nexioprojects.com/the-negative-impacts-of-cryptocurrencies>; 6. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. CoinMarketCap. URL: <https://coinmarketcap.com/>

УДК 339.9

Буданова В. Р.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ФРАНЦІЄЮ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Коваленко Р. С.*

На сучасному етапі розвиток зовнішньоекономічного співробітництва між країнами має динамічний характер. Наразі економічна діяльність на світовій арені представлена формою господарської діяльності, яка безпосередньо має сильний зв'язок з технологіями виробництва, науково-технічною діяльністю, а також експортними та імпортними операціями.

Актуальними цілями для України наразі виступають питання, пов'язані з зовнішньоекономічною політикою. Серед таких можна виділити наступні:

- взаємодія, об'єднання та інтеграція України у світову економіку, а також прискорення українських зовнішньоекономічних зв'язків.
- націленість на цілеспрямоване утворення та результативне втілення експортного потенціалу держави.

- зовнішньополітична орієнтація України на економічне співробітництво одночасно з декількома країнами-сусідами.
- органічне споріднення дій для досягнення мети щодо послідовного налагодження економічних зв'язків у світовому господарстві з регулюючою роллю вітчизняного господарства у даній сфері [1].

Наразі українські економічні відносини з торговельними партнерами знаходяться в активному процесі переходу від попередньої системи, що мала значний орієнтир на експорт сировинних продуктів, до новітньої, що характеризується пошуками шляху ефективних операцій, націлених на встановлення міцних партнерських взаємин з іншими державами.

Україна та Франція мають чимало спільних ознак, які характеризуються як торгівлею товарами, так і торгівлею послугами. Обидві країни є індустріальними, а отже у структурі їх господарства переважає промисловість, та відбувається перехід від сільського господарства до невиробничої сфери.

Французька Республіка є однією з найважливіших та найбільш надійних торговельних партнерів України, вона відіграє роль одного із провідних інвесторів в економіці української держави. Станом на 2021 рік Французька Республіка посіла 8-ме місце серед країн світу за інвестиціями в українську економіку.

Таблиця 1

Торгівля послугами між Україною та Францією, млн дол. США

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ЗТО	240,7	219,1	210,0	193,6	267,0	340,2	305,1	428,2
Експорт	124,4	106,9	118,5	112,6	150,6	178,8	179,8	250,0
Імпорт	116,3	112,2	91,5	81,0	116,4	161,3	125,3	178,2
Сальдо	8,1	-5,3	27,0	31,6	34,2	17,5	54,5	71,8

Складено автором за [2]

Рациональний шлях даного співробітництва характеризується високими показниками та великими обсягами експорту та імпорту. Попри кризу на період світової пандемії Covid-19 у 2020 році загальний обсяг торгівлі між Україною та Францією становив більш ніж 1,6 млрд. євро [2]. Наразі найважливішим завданням для перспективного співробітництва є зміцнення та прискорення економічного колабораціонізму між двома країнами.

У 2021 році відбулася зустріч між міністром фінансів України Сергієм Марченко та міністром економіки Франції Бруно Ле Мером [3]. Під час зустрічі було обговорено ряд важливих питань з приводу перспективного розвитку системи торгівлі між двома країнами.

Серед головних проблем України, які сповільнюють розвиток вітчизняного ринку послуг у зовнішній торгівлі з Францією можна відокремити:

- відсутність належної законодавчої бази, ефективних систем оподаткування та законодавчих обмежень;

– низька концентрація капіталу та брак коштів на переоснащення технічної бази та створення нових основних фондів, що впливає на недостатній розвиток малого та середнього підприємства;

– недостатній розвиток наукомістких секторів, особливо важливу роль якого займають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та послуги;

– несприятливий інвестиційний та інноваційний клімат, недостатня прозорість у бізнесі та корупція [4].

Основними рекомендаціями для поліпшення позиції України на міжнародній арені можна вважати наступні:

1. Для полегшення та адаптації підприємств, діяльність яких зорієнтована на умови зовнішніх ринків, пропонується погодження належних двосторонніх угод про взаємне визнання та еквівалентність документів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

2. Забезпечення безпеки, а також державного захисту українських експортерів послуг, що забезпечується захистом прав споживачів сфери на міжнародному ринку.

3. Проведення підготовки та навчання спеціалістів у сфері ділових послуг, зокрема фахівців з маркетингу та менеджменту, що сприяло б поліпшенню роботи не тільки на внутрішньому, а й на міжнародному ринках.

4. Покращення НМГ (наукомістких галузей) та наукомістких послуг, що забезпечило б розвиток передових галузей промисловості та стимулювало б випуск найкращої вітчизняної продукції на міжнародний ринок, спонукаючи ріст українського експорту.

5. Зростання експорту українських ІКТ та ІТ-технологій дозволить Україні розширювати торгівлю послугами на міжнародному ринку.

6. Залучення якомога більше інвестицій можуть сприяти досягненню кращих результатів у розвитку послуг України, наприклад, кошти на розвиток можуть надходити завдяки кредитуванням, краудфандингу тощо.

7. Стимулювання попиту на українські послуги, що сприяє розвитку та розширенню економіки України.

8. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників та підприємств завдяки укладенню капіталу та запровадження новітніх інформаційних розробок.

9. Продаж товарів закордоном за установленою експортною квотою, що сприяє суттєвій економіці на тарифних витратах, стимулюючи збільшення додаткового доходу в країну [5].

Ось чому важливим кроком для розширення зовнішньої торгівлі послугами України є створення в державі сприятливих економічних, організаційно-правових та інших умов, що сприяють розвитку та ефективного використання її експортного потенціалу та створення механізмів державної фінансової, податкової, інформаційно-консультаційної, маркетингової, дипломатичної та інших видів діяльності як допомоги вітчизняним експортерам.

Оскільки за останні кілька років обсяги реалізації зовнішньоекономічних операцій достатньо сильно зросли, можна проаналізувати ситуацію та зробити висновок, що Україна прагне стати повноправним партнером у співробітництві на світовій арені, має стимул вітчизняної економіки налагодити економічні відносини з іноземними партнерами.

Стратегії з приводу розвитку співробітництва України з Францією у сфері послуг направлені в першу чергу на поліпшення умов для вдосконалення українського бізнесу та зростання обсягів експортованих послуг закордон.

***Література:** 1. Єріна І.В. Статистичний аналіз тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України послугами. Київ: Науково-дослідний інститут статистичних досліджень. 2020. 176 с.; 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація [Електрон. ресурс]. – URL: www.ukrstat.gov.ua; 3. Експортна стратегія України. Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 рр.. Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2021 [Електронний ресурс]. – URL: [1.EXPORT_20pages_30_03_17_FIN.pdf](https://www.gov.ua/uploads/publ/1.EXPORT_20pages_30_03_17_FIN.pdf); 4. Таран С., Яворський П., Павицька Ю., Омельченко І., Бучко М. Аналіз торгівлі послугами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ. Київ. 2021. 143 с.; 5. Рахман М.С., Морева М.Ю. Дослідження економічних відносин України з Францією. Економіка та суспільство. Київ. 2021. 7 с.*

УДК 339.9

Булгакова О. О.

ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ІННОВАЦІЙ ТА ВИОКРЕМЛЕННЯ ЙОГО ГОЛОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ: ДОСВІД ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.н.держ.упр., к.е.н, проф. Резніков В. В.*

Відповідно до даних Європейського патентного відомства (ЄПВ), що є виконавчим органом Європейської патентної організації (ЄПО), у минулому році (2022) перший інститут отримав у загальній кількості 193460 патентних заявок, про що було зазначено у відповідній заяві [6]. При цьому 9008 з них надійшли з боку Швейцарської Конфедерації (далі – Швейцарія). Це означає, що зазначена країна продовжує займати перше місце у світі за кількістю патентних заявок на душу населення: у 2022 році ця цифра (патентів) досягла 1031 на мільйон жителів, адже у порівнянні з 2021 роком Швейцарія подала до ЄПВ на 5,9% більше патентних заявок [10].

В абсолютному вираженні, тобто в загальному рейтингу, Швейцарія посідає сьоме місце у світі, поступаючись США, Німеччині, Японії, Китаю, Франції та Південній Кореї.

На основі вищезазначеного можемо стверджувати, що саме у 2022 році відбулося значне зростання загальної кількості патентних заявок від країн-акторів сучасної міжнародної арени, що, своєю чергою, відповідно до звіту ЄПВ [6] стосовно зазначеного, свідчить про те, що «інновації минулого року залишалися активними, незважаючи на економічну невизначеність у всьому світі».

Патентне відомство також відзначило помітне зростання у галузі цифрових комунікацій, медичної техніки, комп'ютерних технологій, електричних машин та енергії, а також фармацевтики, метрології та біотехнології тощо [6].

При цьому слід розуміти, що останній факт також вказує на збільшення кількості прив'язаних до місцевих умов локальних форм інновацій нарівні з технічними винаходами світового класу, що, відповідно, сприяє економічному та соціальному розвитку всіх країн, а не лише тих з них, які характеризуються високим рівнем доходів населення [1, с. 4].

Зумовлено це тим, що внаслідок індивідуального успіху патентної діяльності кожної окремої держави скорочується технологічний розрив між багатими та бідними країнами [1, с. 4].

Усе вищенаведене свідчить також про те, що на даному етапі розвитку світового ринку інновацій робота з винаходу нових продуктів або процесів стає більшою мірою інтернаціональною за своїм характером та виокремлюється як дедалі більш спільна і відкрита діяльність, доступна для кожної країни незалежно від її рівня соціально-економічного розвитку [1, с. 6].

Саме тому досвід Швейцарії, яка дванадцятий рік поспіль [7], починаючи з 2010 року, залишається світовим лідером у сфері інновацій відповідно до Глобального інноваційного індексу (англ. Global Innovation Index), що кожного року розраховує Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), надзвичайно важливим як для всього сучасного міжнародного ринку інновацій, так і для України, з огляду вищезазначених тенденцій значно більшої відкритості та адаптованості останнього для країн, що розвиваються [12].

Отже, Швейцарія продовжує утримувати «пальму першості» серед усіх економік світу за результатами інноваційної діяльності, точніше за такими показниками як [2]:

- кількість патентів за походженням;
- витрати на програмне забезпечення (ПЗ);
- високотехнологічне виробництво;
- складність виробництва та експорту.

Сучасні експерти виділяють наступні п'ять умов, завдяки яким Швейцарії вдалося досягти зазначених показників в інноваціях [3]:

1) чітке регламентування прав у галузі інтелектуальної власності в Конституції країни та в низці федеральних законодавчих актів («Про свободу досліджень і викладання», «Про просування Науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР)», «Про фінансування та координацію сектора вищої освіти у Швейцарії») [4];

2) інфраструктура, що забезпечує мобільність: сконсолідована транспортна мережа, експорт без сплати мит, високий рівень обслуговування та енергозабезпечення, швидкісні телекомунікації;

3) мінімальний рівень державного втручання у приватний бізнес та ринкові відносини, що створює сприятливі умови для конкурентоспроможності учасників національного інноваційного ринку;

4) ефективний захист прав стосовно результатів інтелектуальної діяльності та разом з цим спрощений механізм з розгляду заявок на винаходи, корисні моделі та інші об'єкти тощо;

5) пільгова податкова та кредитна система для інноваційних підприємств, відшкодування витрат на забудову земельних ділянок та переобладнання (деякі організації та інвестори повністю звільняються від податків на 10 років).

Враховуючи вищенаведені факти, що найяскравіше характеризують феномен швейцарського лідерства в галузі інновацій [9], варто також наголосити на тому, що домінування у швейцарській економічній моделі «природних» законів ринку та вільної конкуренції за умови мінімального втручання держави в господарське життя є головною відмінністю даної країни у цій сфері [11].

Зазначені константи економічної системи Швейцарії значною мірою визначили особливості швейцарської Національної інноваційної системи (НІС), її роль та функції її ключових акторів [5].

Таким чином, у вигляді висновків до даної наукової роботи й, відповідно, в якості практичних рекомендацій щодо використання швейцарського досвіду для української інноваційної моделі розвитку та становлення національної економіки, можемо зробити наступні:

1) участь українського уряду в інноваційних процесах має бути зменшеною з огляду на успішний досвід Швейцарії: головне завдання нашої держави має полягати не в тому, щоб нарощувати інвестиції у сферу Науково-дослідних робіт (НДР) та інновацій за рахунок бюджетних видатків, а у створенні та забезпеченні рамкових умов, які будуть сприятливі для розвитку інноваційних процесів [8]. У тому числі йдеться про створення такого правового та інституційного середовища, при якому безпосередні генератори нових ідей, технологій, продуктів (індивідуальні винахідники, підприємці, суб'єкти господарювання тощо) могли б отримувати конкурентні переваги та відповідний результат від виконуваних ними дій;

2) українському уряду рекомендовано збільшити частину витрат та встановити відповідні форми контролю щодо створення інноваційно-дослідницької інфраструктури, фінансування середньої та вищої освіти, підготовки кваліфікованих кадрів, фінансування фундаментальної науки, надання опосередкованої фінансової підтримки індивідуальним дослідникам та колективам у реалізації інноваційних проектів через державні спонсорські агенції спеціалізованого призначення у форматі грантів тощо [11];

3) за прикладом Швейцарії, в якій високий рівень витрат на НДДКР (в середньому близько 3,24% від ВВП щорічно) забезпечується переважно завдяки інвестиціям з боку приватного капіталу, а не державного, актуальним рішенням для України в даній сфері буде імплементація умови обов'язкової участі в кожній НДР не менше одного підприємства приватного сектора, зацікавленого у комерціалізації результатів проекту та яке має взяти на себе зобов'язання щодо співфінансування проекту не менш ніж на 50% [11].

Література: 1. Доповідь про положення в області інтелектуальної власності у світі // Облік інновацій, що змінюється, 2011. 186 с. URL: <https://cutt.ly/m7QMYxj>; 2. European innovation scoreboard. European Commission. URL: <https://cutt.ly/67QMP0s>; 3. La France en Suisse et au Liechtenstein. URL: <https://cutt.ly/J7QMVRf>; 4. Le système suisse de recherche et d'innovation: (partie A). URL: <https://cutt.ly/U7QNpBP>; 5. BOIB: оприлюднено глобальний інноваційний індекс 2022 року. URL: <https://cutt.ly/q7QKLfv>; 6. European Patent Office. URL: <https://www.epo.org>; 7. Global Innovation Index 2022? // What is the future of innovation-driven growth? URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>; 8. Here's why Switzerland is a world innovation leader. URL: <https://cutt.ly/M7QJOiB>; 9. Switzerland again leads the world in patents. URL: <https://cutt.ly/E7QGirv>; 10. Welcome to the Patent Index 2022. URL: <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics/2022.html>; 11. What Switzerland Can Teach The World About Innovation. URL: <https://cutt.ly/G7QXWLA>; 12. WIPO. URL: <https://www.wipo.int/portal/en>.

УДК 330.341:330.15

Варвашенко В.А.

ПЕРЕХІД ДО «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»: ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю.*

В останні роки «зелена» економіка стала глобальним трендом, і водночас необхідністю, спричиненою низкою екологічних та соціальних проблем. «Зелену» економіку можна визначити як економічну систему, яка ґрунтується на інвестиціях у виробничу діяльність, у торгівлю товарами та послугами, спрямованими на зниження ризиків заподіяння шкоди навколишньому середовищу. «Зелена» економіка полягає у пошуку економічних можливостей, що пропонуються сталою соціальною та екологічною практикою.

Вивчення «зеленої економіки» та сталого розвитку є одним із важливих дослідження, які привернули увагу дослідників та вчених через їх важливість для розвитку та зростання суспільства у всіх його аспектах, оскільки вона є ядром сталого розвитку та його основної опори для зростання, розвитку та процвітання. «Зелена економіка» вважається яскравою та ідеальною моделлю сталого розвитку, особливо економічного розвитку, але вона стосується всіх сторін життя. Слід

зазначити, що роль стійкого розвитку може бути активізована лише шляхом реалізації програми «зеленої економіки» та забезпечення здорового довкілля. Ця економічна модель може мати багато переваг, але й супутні їй проблеми та виклики, які потрібно враховувати [1].

Переваги «зеленої» економіки:

1. Поліпшення екологічної обстановки. «Зелена» економіка передбачає використання поновлюваних джерел енергії, скорочення викидів шкідливих речовин, викорінення відходів, збільшення енергоефективності виробництва та транспорту. Все це дозволяє зменшити негативний вплив виробництва на довкілля та знизити рівень забруднення.

2. Економічні переваги. «Зелена» економіка може призвести до створення нових робочих місць у галузі відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та зниження витрат на енергоносії. Це може сприяти економічному зростанню та сприяти створенню нових бізнес-можливостей.

3. Соціальні переваги. «Зелена» економіка може сприяти зменшенню бідності та соціальної нерівності, створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення [2, с. 17-21].

Проблеми та виклики «зеленої» економіки:

1. Високі витрати. Необхідність інвестицій у нові технології, відновлювані джерела енергії та зниження викидів може бути пов'язана з високими витратами.

2. Необхідність перебудови економіки. Реалізація «зеленої» економіки вимагає перебудови існуючої економічної моделі, що може бути складним та витратним процесом.

3. Проблеми інфраструктури. Для реалізації «зеленої» економіки потрібна відповідна інфраструктура, включаючи системи зберігання та транспортування відновлюваної енергії.

4. Недостатня підтримка з боку уряду. Реалізація «зеленої» економіки може бути утруднена недостатньою підтримкою зі сторони уряду [3].

Жодна країна ще не змогла перетворити економіку на «зелену». Однак у розвинутих країнах значно вищий рівень впровадження екологічно чистих технологій і постійний контроль за дотриманням вже встановлених стандартів. Існує досить велика кількість інструментів державної політики для збільшення темпів впровадження зеленої економіки, деякі з яких не є суто економічними. У ринковій економіці, де основним показником прибутковості є доходи, саме держава має регулювати ключові сектори для запровадження сталого розвитку [4].

Зараз у світі розвиваються технології з мінімізацією негативного впливу на екосистему. Оскільки природне середовище тісно пов'язане з економічною системою, виникають чинники впливу, які змінюються та призводять до макроекономічних показників країн, формуючи нову систему під назвою «зелена економіка» [5].

Однак для того, щоб модель «зеленої» економіки була впроваджена у світовий простір і застосовувалася в кожній країні, необхідно, щоб існувала низка оптимальних обставин і щоб були задіяні всі інститути, потрібна політика державного управління, яка буде спонукає різноманітні компанії дотримуватися моделі «зеленої» економіки. Безумовно, буде важливим внесок кожної людини, але для підтримки цього типу економіки знадобляться нові правила. Екологізація та перехід до моделі «зеленої» економіки зазвичай вважається перспективним шляхом досягнення сталого розвитку. Однак, незважаючи на численні вигоди, які можуть бути досягнуті завдяки цьому процесу також можуть виникати і деякі проблеми, що обмежують рух на шляху до «зеленої» економіки.

Література: 1. Глобальні проблеми сучасності: підручник / за ред. В.С. Бакірова, А.П. Голікова, О.А. Довгаль, В.А. Пересацько, В.І. Сідорова. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 632 с.; 2. Фідря Н. Глобальні проблеми людства та ідея сталого розвитку суспільства // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2005. № 33. С. 17-21; 3. Green economy [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>; 4. Green economy [Електронний ресурс]. – URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1446>; 5. The green economy transition: the challenges of technological change for [Електронний ресурс]. – URL: <http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1445063/FULLTEXT01>

УДК 339.13.017:663.21

Галушка К. С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ АЛКОГОЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Довгаль О. А.*

Світовий ринок алкоголю відноситься до ринків, які розвиваються найбільш динамічно. Цей ринок є специфічним, але має особливе значення для національної економіки. Насамперед, це пов'язано з характером самої алкогольної продукції, реалізація якої має як позитивний, так і негативний вплив на економіку та соціальну сферу. З одного боку, ринок алкогольної продукції є одним з найважливіших джерел доходів держави, його зростання призводить до збільшення надходжень до бюджету, з іншого – проявляються негативні наслідки, пов'язані з надмірним споживанням алкогольних напоїв, які можуть негативно позначитися на подальшому соціально-економічному розвитку країн.

Світовий ринок алкогольних напоїв відноситься до сектора нециклічних споживчих товарів і, як правило, має гарний захист від різких падінь ринку у разі економічного спаду. Проте в останнє десятиліття світовий ринок алкогольної продукції супроводжують серйозні структурні зміни, пов'язані як із наслідками економічної кризи, так і з впливом пандемії COVID-19. Результатом цього впливу

стало скорочення обсягу глобального ринку на 6,2% [2], і низка серйозних змін, серед яких можна виділити наступні.

По-перше, скорочення в цілому споживання алкогольних напоїв у світових масштабах. 47% алкогольних брендів, що увійшли до рейтингу мільйонерів, показали зниження у 2020-2022 рр. При цьому відбувається зростання ринку міцного алкоголю з перерозподілом обсягів споживання на користь преміум-продуктів. П'ятірка світових лідерів з виробництва міцного алкоголю в найпрестижнішій категорії «преміум» залишається практично незмінною і виглядає так: Diageo, Pernod Ricard, Baccardi, Brown-Forman та Beam Global. Серед найуспішніших преміальних алкогольних брендів беззаперечним лідером є горілка Smirnoff (Diageo), ром Bacardi, віскі Johny Walker (Diageo), горілка Absolut (Pernod Ricard), віскі Jack Daniels (Brown-Forman). Серед найбільш відомих горілчаних брендів найбільше напоїв випускають Smirnoff та Absolut (див. табл. 1).

Таблиця 1

Світові лідери горілчаних брендів за обсягами продажу за підсумками 2022 р.

№ п/п	Бренд	Власник	Категорія	2021 р.	2022 р.	+/- %
1	Jinro	HiteJinro	Соджу	86,3	95,3	10
2	Ginebra San Miguel	San Miguel	Джин	28,9	31,2	8
3	Mc Dowell's No.1	Diageo/United Spirits	Віскі	30,7	25,7	-16
4	Tanduay	LT Group	Ром	20,5	23,9	17
5	Emperador	Emperador Distillers	Бренді	25,1	23,6	-6
6	Smirnoff	Diageo	Горілка	25,6	23,0	-10
7	Imperial Blue	Pernod Ricard	Віскі	26,3	21,3	-19
8	Officer's Choise	Allied Blenders & Distillers	Віскі	30,6	20,8	-32
9	Royal Stag	Pernod Ricard	Віскі	22,0	18,5	-16
10	Bacardi	Bacardi	Ром	17,8	17,7	- 1

Джерело: складено за матеріалами [1]

Крім того, на сучасному ринку в лідери виходять також виробники з країн, що розвиваються (передусім, країн Азії) з маловідомими на весь світ продуктами (рис. 1).

Зміцнення позицій найбільших компаній та розширення їхньої сфери впливу можливе завдяки наявності певного бренду. Маркетингова політика світових виробників алкогольної продукції будується не на зростанні обсягу продажів за будь-яку ціну, а на тезі: нехай ми продаємо менше, але будемо впевнені в тому, що наш продукт абсолютно передбачуваної якості. Така політика включає захист якості та захист продукції від підробок, вивчення культури країни або окремого сегмента споживача.

Розглянемо окремі бренди.

Діадже (Diageo). Яскравим світовим лідером на ринку алкогольної продукції є компанія Diageo, частка якого становить менше 10% ринку. Окрім алкогольного сектору компанія працює з продуктами харчування та у сфері обслуговування. На виробництво компанії припадає 18% від світового обсягу ринку міцного алкоголю. Найбільш популярні бренди: пиво – Guinness; віскі – Johnie Walker, J & B; коньяк

– Hennessy; джин – Gordon's; горілка – Smirnoff; лікер – Bailey's; вермут – Cinzano; Metaxa; текіла – Jose Cuervo; шампанське – Mont et Chandon.

Перно Рікар (Pernod Ricard). Крім алкогольного сектора, компанія також працює на ринку безалкогольних напоїв. Компанія виробляє 4,3% світового обсягу ринку міцного алкоголю. Найбільш популярні бренди компанії: віскі – Gian Campbell, Aberlour, Jameson, Wild Turkey; коньяк – Bisquit, Renault; ром – Havana Club; горілка – Altan; лікер – Royal Dutch Advocaat, вино – Alexis Lichine.

Бакарді-Мартіні (Bacardi-Martini). Компанія виробляє та реалізує 5% світового обсягу ринку міцного алкоголю. Найбільш популярні бренди: ром – Bacardi; вермут – Martini & Rossi; віскі – William Lawson; лікер – Southern Comfort.

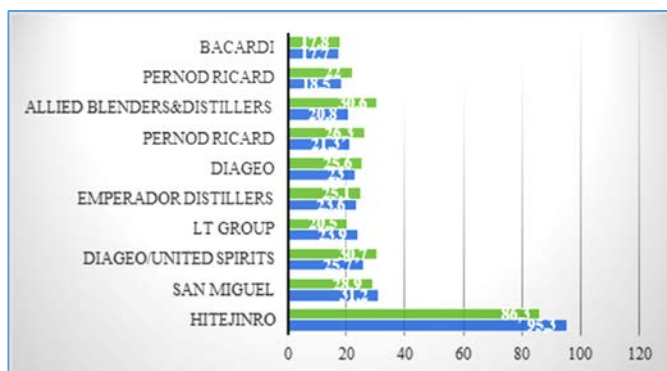

Рис. 1. Світові лідери горілочаних брендів з країн, що розвиваються, за обсягами продажу за підсумками 2022 р. [1]

Подані дані показують, що кожна з найбільших світових алкогольних компаній намагається диверсифікувати портфель своєї продукції. Виняток становить, мабуть, тільки група Бакарді-Мартіні, що спеціалізується в основному тільки на ромі і вермуті. Така спеціалізація виправдана, тому що ром Бакарді є найміцнішим у світі міцним алкогольним напоєм.

По-друге, ринки деяких країн і регіонів навіть у кризовий та посткризовий періоди динамічно розвиваються. Серед перспективних, швидко зростаючих алкогольних ринків світу: Китай, В'єтнам, Бразилія та Індія. А якщо говорити про регіони, то це Азія, Центральна та Східна Європа, Південна Америка. Причому у цих регіонах зростає частка преміального сегменту у всіх категоріях без винятку: шотландський віскі з витримкою 12 років і більше, французькі коньяки і горілки вищою категорії [5].

По-третє, відбуваються серйозні зміни у структурі ринку та споживанні товарів, що включають:

а) скорочення виробництва міцних алкогольних напоїв, при зростанні продажів віскі. Причому найкращу динаміку демонструють не американські чи шотландські виробники, а індійці;

б) поява нових сегментів ринку. Розвивається у двох напрямках тенденція популярності фруктових смаків – додавання фруктових інгредієнтів або ж надання різноманітних смаків з допомогою ароматизаторів;

в) формування виробництва по «локальних» напрямках – «зелені», екологічно дружні вина. Ведучими ринками органічних вин є Франція, Німеччина, США, Великобританія, Швеція та Японія;

г) зростання безконтактних покупок, зумовлене збільшенням попиту на безпечну продукцію за умов пандемії;

д) зростання попиту на незвичайний асортимент, так, поляризувалися сегменти ЗСЖ: виріс відсоток ЗСЖ-активістів, як і тих, хто є прибічником ЗСЖ.

Саме тут слід виділити й таку проблему як контрафактна продукція. Наприклад, до десятки країн, найбільш схильних до експорту (отже, і виробництва) контрафактної продукції входять Гонконг, Китай, Туреччина, Токелау, Сирія, Греція, Непал, Туніс, Вірменія. З цього списку нас найбільше цікавить Греція як учасник Шенгенської зони, так як рух людей, капіталів та товарів з Греції до іншої Європи – вільний. Однак, ми не можемо сказати, чи є Греція виробником контрафакту або ж лише транзитною економікою для нього. Але важливо зазначити, що значні обсяги контрафактної продукції потрапляють до Європи саме через Грецію. Слід зазначити, що деякі регіони походження є значнішими джерелами контрафакту, ніж інші, а деякі регіони є стратегічними пунктами з погляду транзиту. Логістика контрафактної торгівлі складна і є розгалуженою мережею [4].

По-четверте, на тлі кризових проявів у світовій економіці та особливій значущості даного ринку для бюджету багатьох країн відбуваються зміни у державній політиці регулювання ринку алкоголю на користь зростання її ефективності. Держава запроваджує «ліберальніші» умови для виробників, продавців та споживачів, дозволяється рекламна діяльність підприємств алкогольної продукції, а пандемія стала відправною точкою для зростання онлайн-продажів. При цьому в багатьох країнах зберігається повний контроль (монополія – 12 країн) або частковий контроль (ліцензійна система – 80 країн) у виробництві та обігу алкогольної продукції з метою збереження соціального здоров'я суспільства [5].

Висновки. Таким чином, світовий ринок алкогольної продукції серйозно трансформується внаслідок наслідків як економічної кризи, так і пандемії COVID-19. Світовий ринок алкогольної продукції в останні кілька років характеризувався стабільним попитом та високими доходами. Але водночас цей ринок вкрай чутливий до будь-яких світових змін, що стосуються не лише самого товару чи сировини, необхідного для його виробництва загалом, а й загальносвітових тенденцій як у соціальній та гуманітарній сферах, так і у сфері охорони здоров'я. Саме світова ситуація та загальносвітові тенденції визначають багато в чому сучасний стан та перспективи розвитку національного ринку алкогольної продукції.

Література: 1. *Drinks International* [Electronic resource]. – URL: <http://www.drink-sint.com>; 2. *Global: alcoholic beverages market size 2012-2025* [Electronic resource]. – URL: <https://www.statista.com/forecasts/696641/market-value-alcoholic-beverages-worldwide>; 3. *The Alcohol Industry in Data* [Electronic resource]. – URL: <https://alcohol.org/guides/the-alcohol-industry-in-data/>; 4. *Thriving Global Alcohol Market: Emerging Trends and Risks* [Electronic resource]. – URL: <https://insights.issgovernance.com/posts/thriving-global-alcohol-market-emerging-trends-and-risks/>; 5. *World Health Organization. World Health Statistics* [Electronic resource]. – Geneva: WHO. – URL: <http://www.who.int/healthinfo/statistics>.

УДК 339.9

Гончар Д. Р.

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ НАФТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Резніков В. В.*

Світовий ринок нафти є одним з найбільших та найбільш складних ринків в світі, який має значний вплив на глобальну економіку та геополітичну ситуацію. У сучасних умовах ринок нафти стикається з численними викликами, такими як спад та відновлення попиту через пандемію COVID-19, переорієнтація ланцюгів постачання через російське вторгнення в Україну, зростання конкуренції з боку альтернативних джерел енергії, зміни клімату та природних катаклізмів. Крім того, цей ринок є складним з точки зору геополітики, оскільки деякі країни мають значний вплив на виробництво та експорт нафти, що призводить до геополітичних конфліктів та економічних санкцій. Всі ці фактори взаємодіють та впливають на світовий ринок нафти, роблячи його дуже складним для прогнозування та регулювання, що зумовлює актуальність обраної теми для дослідження.

Світова енергетична криза – це ситуація, коли забезпечення енергетичними ресурсами стає надзвичайно складним та невпевненим. Це може бути спричинено різноманітними факторами, такими як зменшення запасів нафти та газу, природні катастрофи, економічні кризи, геополітичні конфлікти, технологічні зміни та інші причини.

В результаті енергетичної кризи виникає дефіцит енергоносіїв, збільшення цін на енергоресурси, зниження економічного зростання, соціальні та політичні проблеми. Такі кризи виникають зазвичай не тільки на рівні окремих країн, але й на глобальному рівні, що підкреслює важливість забезпечення енергетичної безпеки.

Розглянемо динаміку ціни на сиру нафту протягом останніх 10 років.

Динаміка цін на сиру нафту за останні десять років була досить нерівномірною та непередбачуваною. В 2013 році ціна на сиру нафту була на рівні 97,98 доларів США за барель, однак, вже на наступний рік ціна знизилася до 93,17 дол. за

барель. У 2015 році ціна на нафту суттєво знизилася до 48,66 дол. за барель, що було пов'язано зі зростанням обсягів виробництва нафти та зниженням попиту на світовому ринку. В 2016 році ціна на нафту ще більше знизилася до 43,29 дол. за барель.

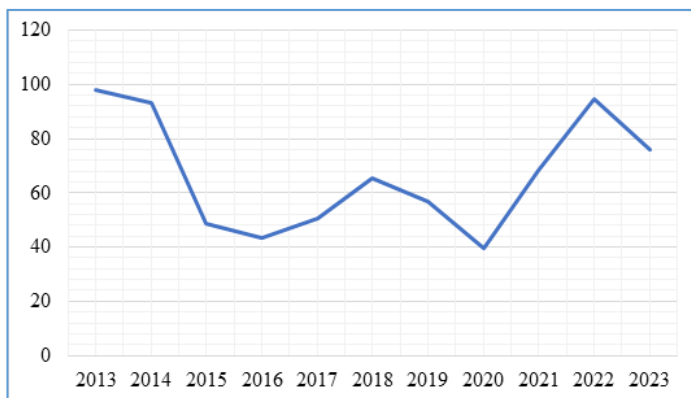

Рис. 1. Динаміка цін на сиру нафту, 2013-2023 рр., дол США/барель [1]

Проте, в наступні роки ціна на нафту почала зростати. Так, в 2017 році вона зросла до 50,8 дол. США за барель, а в 2018 році до 65,23 дол. за барель. Проте, у 2019 році ціна на нафту знову знизилася до 56,99 дол. за барель.

Пандемія COVID-19 в 2020 році призвела до різкого зниження попиту на нафту, що призвело до того, що ціна на нафту суттєво знизилася до 39,68 дол. США за барель. Однак, вже наступного року ціна на нафту зросла до 68,17 дол. за барель, чому сприяло часткове відновлення економіки після послаблення карантинних обмежень. В 2022 році ціна на нафту зросла до 94,53 дол. за барель, що було спричинено агресією з боку РФ проти України. Це порушило стійкі ланцюги постачання та викликало шок на світовому нафтовому ринку.

За даними на початок 2023 року, помітно зниження цін на нафту до близько 76 дол. США за барель. Це обумовлено стабілізацією після значного зростання цін та комплексом заходів з боку урядів європейських держав щодо вироблення альтернативних джерел поставок.

Також необхідно проаналізувати щоденний попит для виявлення причини падіння ціни у 2020 році та зростання у 2022.

З даної динаміки видно, що світовий попит на нафту постійно зростає з 2013 року до 2019 року, коли досяг максимального рівня на 99,7 мільйонів барелів на день. Однак, у 2020 році попит на нафту значно знизився, досягнувши 91 мільйона барелів на день, як наслідок пандемії COVID-19 та зменшення виробництва в ряді країн. Проте, з 2021 року попит знову починає зростати, і до кінця 2023 року очікується досягнення споживання більше ніж 100 мільйонів барелів на день.

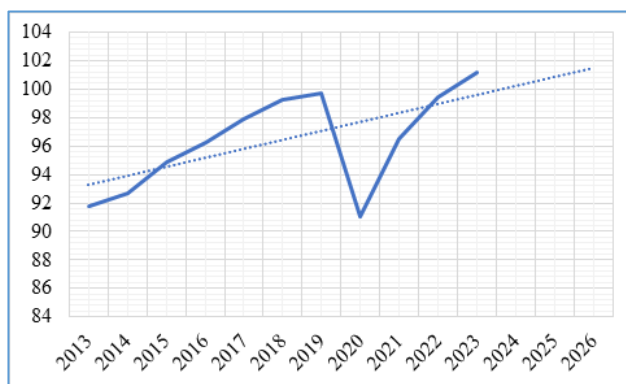

Рис. 2. Щоденний попит на сиру нафту в усьому світі з 2013 по 2023 роки з прогнозом до 2026 року (у мільйонах барелів на день) [2]

Таким чином, можна зробити висновок, що попит на нафту є досить стабільним у довгостроковій перспективі, хоча він залежний від різних факторів, таких як економічні кризи, пандемії та інші. Прогнози на наступні кілька років показують, що попит на нафту продовжуватиме зростати, що пов'язано з розвитком економік країн з великим населенням, таких як Китай та Індія. Необхідно зазначити, що війна РФ проти України не вплинула на попит, а ціни виросли через необхідність пошуку альтернативних джерел постачання для відмови від російських енергоносіїв в умовах колективної санкційної політики.

Таблиця 1

Залежність країн ОЕСР від російської нафти у 2013-2021 рр., %

Позиція	Країна	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Естонія	21	22	46	28	101	162	864	398	6782
2	Литва	368	277	295	306	243	230	270	213	236
3	Словаччина	182	177	182	168	146	141	140	154	133
4	Фінляндія	145	116	133	141	144	144	160	137	112
5	Нідерланди	74	71	86	106	123	135	90	67	85
6	Греція	77	77	71	58	57	73	57	83	64
7	Польща	107	107	106	87	77	79	68	68	56
8	Угорщина	93	90	78	75	56	61	61	53	46
9	Бельгія	63	59	50	58	80	64	59	45	44
10	Чехія	52	48	47	44	44	43	41	36	37
11	Німеччина	31	30	33	36	33	32	28	30	31
12	Швеція	60	78	105	92	82	74	56	26	26
13	Італія	31	25	23	20	16	16	22	17	17
14	Данія	10	13	22	28	15	8	6	13	15
15	Туреччина	8	5	11	10	7	7	26	10	14

Джерело: [3]

Також варто проаналізувати, які країни найбільше постраждали від цін на нафту, проаналізувавши залежність економік від російської нафти.

Дана таблиця демонструє найбільш залежні від російської нафти країни ОЕСР. Даний показник розраховується як відношення імпортової нафти до загального споживання в країні. Країни, що залежні більше ніж на 50% від імпортової сировини (а в 2021 році це 7 країн) найбільше потерпали від наслідків геополітичної кризи в Європі на початку 2022 року. В умовах колективної санкційної політики важко швидко переорієнтуватися на нові джерела постачання, що зумовило підняття ціни на нафту на світових ринках, а економіки найбільш залежних держав зазнали значного інфляційного тиску.

Ціна на нафту має значний вплив на інфляцію через кілька механізмів.

По-перше, нафта є важливим джерелом енергії для промисловості, транспортних засобів та побутового використання. Якщо ціна на нафту зростає, це призводить до збільшення витрат на виробництво товарів, а також на опалення та електрику, що може призвести до підвищення цін на ринку. Це збільшення витрат на виробництво товарів називається «вартісним тиском».

По-друге, висока ціна на нафту може призвести до збільшення вартості сировини, що використовується для виробництва різних товарів, таких як пластик, гума та інші матеріали. Це може призвести до зростання цін на кінцеві товари та послуги, що також впливає на інфляцію.

По-третє, висока ціна на нафту збільшує витрати на транспортування товарів, що може призвести до збільшення цін на різні товари, що перевозяться. Це також може впливати на інфляцію.

Ринок нафти в сучасних умовах є дуже нестабільним та вразливим. Найбільше на нього вплинули пандемія Covid-19 та війна в Україні. Перший фактор сильно вплинув на попит, що викликало падіння світових цін на даний продукт, а другий не змінив попиту, проте порушив сталі шляхи постачання та викликав дефіцит на європейському ринку, що підштовхнуло ціни вгору.

Проте, розумна політика диверсифікації постачання та інвестування у альтернативні джерела енергії може призвести до позитивних результатів, стабілізації цін та меншої залежності від геополітичних криз.

Таким чином ми дійшли висновків, що, ринок нафти в сучасних кризових умовах є вразливим, але при правильному підході може бути стабільним та вигідним для всіх учасників ринку.

Література: 1. *Crude Oil Prices – 70 Year Historical Chart. Macrotrends: веб-сайт.* URL: <https://cutt.ly/44NTmHe>. 2. *Daily demand for crude oil worldwide. Statista: веб-сайт.* URL: <https://cutt.ly/G4NTNnh>. 3. *Reliance on Russian Fossil Fuels in OECD and EU Countries. IEA: веб-сайт.* URL: <https://cutt.ly/t4NYdZt>.

Гончаренко Н. І., Бокатов М. А. /

Goncharenko N. I., Bokatov M. A.

**ЕНЕРГЕТИЧНА КРИЗА В КРАЇНАХ ЄС ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГАННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ /
ENERGY CRISIS IN THE EU COUNTRIES
AFTER THE FULL-SCALE INVASION OF THE RUSSIAN FEDERATION
IN THE TERRITORY OF UKRAINE**

V. N. Karazin Kharkiv National University

The illegal full-scale invasion of Russia in the territory of Ukraine on February 24, 2022, became a real geopolitical, geo-economic and, what is very important to emphasize, a resource and energy "earthquake" for the entire EU.

At the same time, despite the dependence of almost all EU member states on imports of Russian fossil fuels [3], all of them managed not only to fill this "gap", but also to complete a number of important reforms to accelerate the energy transition of the EU as a whole and of each of its national economies (of EU member states separately).

This means that the initial Russian plan to use energy as one of the most effective and destructive weapons in relation to the EU economic system (back in 2021, restrictions on Russian gas supplies initiated by the former began), played, in the end, exactly the opposite role: for the first time in the history of the interaction between the EU and the Russian Federation [2], an international association imposed an embargo on Russian coal (August 10, 2022) and Russian oil (December 5, 2022), as well as a price ceiling on Russian oil exports to other countries, which led to a significant decrease in the latter state's income from the sale of fossil fuel [1].

If we take into account the general chronicle of the beginning of the global energy crisis that engulfed the countries of Europe, in particular, the EU member states we are studying in this article before the full-scale invasion of the Russian Federation in the territory of Ukraine in February 2022, then it is most appropriate to consider it within the framework of the main milestones of the global energy crisis, which began in October 2021 and, according to modern researchers, ended at the end of 2022.

The main reasons for it were the following:

- recovery of the global economy after the Covid fall (economic recovery after the pandemic);
- low level of filling of European underground gas storages (UGS) due to severe frosts of the last season;
- strong demand for liquefied natural gas (LNG) in Asia;
- limitation of the supply from the world's main energy suppliers;
- transition of the EU countries to renewable energy sources (development of mechanisms and phased practical implementation of the "transboundary carbon regulation" and "green transition" [5]).

Thus, as has been already shown, the escalation of hostilities during the third phase of the Russo-Ukrainian war, due to the first country's full-scale invasion of our homeland's territory on 24 February 2022, became the prevailing catalyst for the quantitative and qualitative intensification of the combined efforts of all EU member states aimed to counter their common and individual dependence on Russian gas, oil, coal, and other energy supplies.

Ensuring the security of energy supplies has become the main task in the short and medium perspective, which stipulated the EU to temporarily abandon the task of transitioning to "sustainable energy", since any possible kind of dependence on energy imports from Russia is now perceived in the EU not only as a threat to energy security but much more broadly, as a threat to security in the political and even military-political sense.

On the basis of its earlier developments at the beginning of March 2022, the European Commission proposed and launched a "REPowerEU" plan to completely phase out the consumption of Russian fossil fuels by 2030 [12].

This plan includes three areas of action: diversifying gas supplies, primarily by creating new opportunities for LNG imports, accelerating the implementation of energy efficiency programs and further developing renewable energy.

Therefore, "REPowerEU" included both short-term measures, which had to be implemented by the end of 2022, and medium-term ones, calculated until 2027, for which about 300 billion euros were allocated in December 2022 [6], mainly from funds of the Recovery and Resilience Facility (RRF) [16], which had been formed earlier to stimulate the recovery of the economy from the crisis after the COVID-19 pandemic [11].

The most important and most visible element of the EU strategy for the public was the regulation adopted in early August to reduce gas consumption [1]: the EU countries agreed to reduce consumption by 15% from August 1, 2022, to March 31, 2023, compared to the average level of the last five years, while each member state of the association received the right to independently choose in which sectors to reduce consumption and what measures should be taken to do this [11].

A year later, we can say that the above measures have been extremely effective. In August-November, the reduction in gas consumption in the EU as a whole amounted to 20.1%. In 18 countries, the reduction exceeded the target of 15%, in Germany, it was 25%, in France – 20%, and in Italy – 15%.

The replacement of part of the "dropped" Russian gas supplies in the second half of 2022 occurred naturally. The imbalance of supply and demand in Europe led to a significant increase in stock exchange prices, since all uncontracted LNG volumes were naturally redirected to Europe.

In order to provide a response to the medium perspective and launch a practical apparatus for long-term investment planning, the EU within a few months reached political agreements [4] with Azerbaijan (on doubling the capacity of the Southern Gas Corridor [13]), [8] with Norway (on increasing gas supplies in the short and medium

perspective, as well as the development of wind energy in Norway to supply electricity to the EU), [9] with Egypt and Israel (on the import of gas from the Eastern Mediterranean through Egypt's existing LNG production capacity).

Companies from those EU countries that have abandoned Russian gas or have faced the cessation of supplies from Russia enter into long-term contracts with LNG suppliers. For example, [7] the German EnBW (Energie Baden-Wuerttemberg AG) signed a 20-year contract with the American Venture Global LNG for the supply of 1.5 million tons of LNG per year starting from 2026, and the American ConocoPhillips signed two supply contracts with Qatar Energy 2 million tons of LNG per year to Germany for 15 years starting from 2026 [10].

All of the above has been carried out despite the fact that the EU has traditionally had a negative attitude towards long-term contracts, as they limit competition and can slow down the previously mentioned "green transition" [14].

However, potential suppliers, in order to develop production, require guarantees of demand, and this means that in the conditions of the energy crisis provoked by the Russian Federation, the European Union has to listen to the position of the above-mentioned to a greater extent.

On the other hand, despite the mentioned clear successes of the EU in confronting the Russian Federation in the area under study and the "life-affirming" forecasts and perspectives regarding the transformation of the EU energy market in the future according to its plans, it is also obvious that to fully compensate for the "dropping" volumes of Russian gas with supplies from other sources in the coming years will fail.

The recent facts show that a number of EU countries have postponed the decommissioning of nuclear power plants and increased the use of coal in power generation. At the same time, it is worthwhile to understand that in most cases (the national economies of the EU member states) we are talking about a slight increase in the use of coal.

Thus, we can state that the energy crisis provoked by the open-armed attack of the Russian Federation in the territory of Ukraine on February 24, 2022, although it caused a number of economic hardships in the EU countries, has not, meanwhile, become the cause of social instability in the EU countries, which Russian Federation was counting on, but only strengthened the consolidation of an effective pro-Ukrainian policy and public support for the majority of EU state apparatuses and EU citizens as a whole [15].

For the first time in many years, the EU has shed its dependence on Russian energy imports and the fear of losing Russian supplies, which will undoubtedly have long-term implications for the Russian track with regard to the EU foreign policy, the scales of which ones are difficult to overestimate.

References: 1. Council Regulation (EU) 2022/1369 of 5 August 2022 on coordinated demand-reduction measures for gas. 2. Regulation (EU) 2022/1032 of the European Parliament and of the Council of 29 June 2022 amending Regulations (EU) 2017/1938 and (EC) No 715/2009 with regard to gas storage. 3. A year of war and energy and climate crises. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/year-war-and-energy-and-climate-crises_en?s=

177 (last accessed: 5.03.2023). 4. EU and Azerbaijan enhance bilateral relations, including energy cooperation. Press release. 18 July 2022 // European Commission. URL: <https://cutt.ly/w7vCTpp> (last accessed: 4.04.2023). 5. EU Green Deal. URL: <https://wecoop.eu/glossary/green-deal> (last accessed: 6.03.2023). 6. EU tables €300bn plan to ditch Russian fossil fuels, speed up green transition. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-tables-e300bn-plan-to-ditch-russian-fossil-fuels-speed-up-green-transition> (last accessed: 7.03.2023). 7. German Utility Signs Long-Term Deal to Buy LNG from the US // Bloomberg. 21.07.2022. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/germany-s-enbw-signs-long-term-deal-to-buy-lng-from-the-us> (last accessed: 5.04.2023). 8. Joint EU-Norway statement on strengthening energy cooperation. Brussels, 23 June 2022 // European Commission. URL: <https://cutt.ly/y7vCHTC> (last accessed: 4.04.2023). 9. Memorandum of Understanding on Cooperation Related to Trade, Transport, and Export of Natural Gas to the European Union Represented by the European Commission, the Arab Republic of Egypt Represented by the Ministry of Petroleum and Mineral Resources, the State of Israel Represented by the Ministry of Energy. 17 June 2022 // European Commission. URL: <https://cutt.ly/e7vVmdz> (last accessed: 5.04.2023). 10. Qatar and Germany sign long-term natural gas agreement // The National News. 29.11.2022. URL: <https://cutt.ly/j7vCZ2z> (last accessed: 6.04.2023). 11. RePowerEU Plan: Joint European action on renewable energy and energy efficiency. URL: <https://www.iea.org/policies/15691-repowereu-plan-joint-european-action-on-renewable-energy-and-energy-efficiency> (last accessed: 1.04.2023). 12. REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy for Europe. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en (last accessed: 2.04.2023). 13. Southern Gas Corridor. URL: <https://www.sgc.az/en> (last accessed: 3.04.2023). 14. The answer is green. URL: <https://www.eib.org/en/stories/green-transition-energy> (last accessed: 2.04.2023). 15. The EU has imposed an embargo on Russian oil products – and now what? URL: <https://www.dw.com/ru/es-vvel-embargo-na-rossijskie-nefteprodukty-i-cto-teper/a-64622846> (last accessed: 6.03.2023). 16. The Recovery and Resilience Facility. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en (last access: 3.04.2023).

УДК 339.9

Гончаренко Н. І., Підгорний І. Р.

ЕКО-ІННОВАЦІЇ В ШВЕЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Екологічний аспект суспільного розвитку з кожним роком стає все більш актуальним для використання у сучасному світі. Щоб запобігти екологічним катастрофам з'являється крайня необхідність у переході від техногенного типу розвитку до стійкого, в основі якого лежить використання принципово нових видів технологій, мета яких – задовільнити усі потреби людства, але при цьому не нанести, або мінімізувати шкоду навколишньому середовищу.

В основу цих нових технологій входять: використання інноваційної діяльності, реалізація наукомісткої продукції, а також використання людського потенціалу. Оскільки щорічно наші потреби від екосистеми стають більшими, загрози

глобальних екологічних катастроф також зростають у прямій пропорції, першочергового значення для нашого стійкого розвитку (розвитку як окремих підприємств, так і країн і світу в цілому) набувають екологічні інновації [1].

Процес глобалізації представляє як виклики, так і можливості для екологічних інновацій. З одного боку, світова торгівля та економічні зв'язки здатні призвести до більш високого рівня забруднення довкілля (викиди парникових газів, забруднення стічних вод та ін.) та втрати біорізноманіття (вирубка лісів, видобування корисних копалин та ін.). З іншого боку, глобалізація може прискорити поширення екологічних інновацій та технологій у всьому світі (світові екологічні програми, гранти на впровадження екологічних інновацій та ін.), підвищивши ефективність боротьби з кліматичними викликами.

В умовах глобалізації, сформовано декілька різноманітних видів та концепцій еко-інновацій та їх впровадження. Основними видами є: інновації продукту та процесу, а також організаційні, маркетингові, соціальні та системні інновації. Серед концепцій найпопулярнішими є: більш чистого виробництва, ефективного та чистого виробництва ресурсів, оцінки життєвого циклу, промисловий симбіоз, та інші можливі концепції [2].

На основі Індексу Екологічної Ефективності, складається рейтинг країн, який дає змогу оцінити рівень їх екологізації. У 2022 році 19 з 20 перших місць рейтингу зайняли країни Європи [3]. Цього вдалося досягнути завдяки чітко встановленим цілям, що були прописані в Європейському зеленому курсі, а також завдяки активним діям урядів країн, що просували проблему екологізації в суспільство, таким чином досягнувши активної екологічної позиції своїх громадян. Європейський Союз особливу увагу приділив екологічним інноваціям, розробивши власний індекс еко-інновацій, який базується на п'яти тематичних областях (в які входять загалом 12 показників):

1. Інвестиції в еко-інновації, що включає в себе інвестиції фінансового та людського капіталу в еко-інноваційну діяльність;
2. Еко-інноваційні проекти компаній, який визначає ступінь активності компаній у даній країні в еко-інноваціях;
3. Результати інвестування в еко-інноваційні проекти, які вимірюють результати еко-інноваційної діяльності на предмет патентів і наукової літератури;
4. Зміни ефективності використання ресурсів через екологічні інновації, що точно визначає ефективність використання ресурсів країни та інтенсивність викидів парникових газів;
5. Соціально-економічні результати від реалізації еко-інновацій, які спрямовані на вимірювання позитивних суспільних, а також економічних результатів еко-інновацій [4].

Однією з провідних країн ЄС, яка досягла значних успіхів в екологізації свого виробництва та у впровадженні еко-інновацій стала Швеція. Швеція набрала 161 бал у загальному індексі екологічних інновацій, таким чином потрапивши в групу країн лідерів.

Такі значні досягнення головним чином обумовлені Національною стратегією циркулярної економіки та Національним планом дій. Стратегія та план дій встановлюють цілі з досягнення екологічності для більшості ключових секторів економіки, включаючи: текстиль, пластик, біологічну сировину, продукти харчування, будівництво та корисні мінерали. Згідно з опитуваннями, приблизно 68% усіх шведів вважають екологічність важливою при купівлі товарів, а екологічні державні закупівлі набули особливого значення в бюджеті на 2022 рік. Крім того, циркулярні бізнес-моделі є частиною державної стратегії для прискорення переходу до економіки замкнутого циклу.

Проблема збереження довкілля є однією із ключових в Швеції, особливу увагу уряд приділяє впровадженню еко-інновацій. Однак, існує ряд проблем для максимізації та впровадження зелених інновацій, головною з яких є фінансування бізнесу. Екологічні інновації потребують додаткових коштів, але інколи не можуть підвищити економічні показники компанії, залишаючи виробництво на тому ж самому рівні. Крім того, існує ряд підприємств, на яких досягти нульового рівня шкоди довкіл्लю неможливо, наприклад: лісова та гірничодобувна промисловість.

Крім Національної стратегії та Плану дій, Швеція також розробила поетапні плани дій з управління відходами та цілі для різних галузей виробництва. Уряд вже почав приймати активні дії, наприклад: до 2030 року нові пластикові вироби будуть складатися на 30% з переробленого пластику; заборона на одноразові пластикові вироби (діє з січня 2022 року); у 2022 році введено «Закон про кліматичне будівництво» для нових будівель (стосується звітування про викиди парникових газів на етапі будівництва); план скорочення харчових відходів на 20% у 2020-2025 роках.

У відповідь на пандемію COVID-19, створено Фонд відновлення та стійкості, щоб пом'якшити економічні та соціальні наслідки пандемії в Європі. Швеція отримала 3,3 млрд євро грантів і розробила план, згідно з яким 44% коштів будуть направлені на досягнення цілей сталого розвитку. План складається з п'яти основних сфер, перша з яких стосується переходу до економіки замкнутого циклу. План, головним чином, зосереджений на скороченні викидів CO₂, створенні робочих місць, житлі та цифровізації [5].

З метою виявлення тісноти взаємозв'язку між впровадження еко-інновацій та економічним і екологічним розвитком, нами проведено кореляційний аналіз і розраховано коефіцієнт множинної кореляції між даними показниками (табл. 1).

Результати розрахунків доводять, що між індексом впровадження еко-інновацій та ВВП Швеції існує середня негативна кореляція. Це може бути обумовлено зменшенням виробництва в деяких галузях для зменшення шкоди довкіл्लю. Між індексом та викидами CO₂ спостерігається негативний зв'язок. Пов'язано це з тим, що еко-інновації напряму впливають на зменшення кількості викидів шкідливих речовин в атмосферу. Взаємозв'язок споживання відновлювальної енергії та індексу впровадження еко-інновацій можна охарактеризувати

як сильний позитивний. Зменшення кількості використання традиційних джерел енергії є одним з ключових завдання екологічних інновацій. Між індексом впровадження еко-інновацій і витратами на дослідження та розробки існує середній взаємозв'язок, оскільки еко-інновації потребують значних коштів для їх впровадження у виробничі процеси.

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу показників впровадження еко-інновацій та окремих показників економічного розвитку Швеції

	Індекс впровадження еко-інновацій	ВВП, млрд. дол.	Викиди CO ₂ , кілотонни	Споживання відновлювальної енергії, % від загального споживання	Витрати на дослідження та розробки, % від ВВП
Індекс впровадження еко-інновацій	-	-0,3271	-0,9736	0,7888	0,6430
ВВП, млрд. дол.	-0,3271	-	0,2389	-0,7830	-0,2911
Викиди CO ₂ , кілотонни	-0,9736	0,2389	-	-0,7371	-0,6342
Споживання відновлювальної енергії, % від загального споживання	0,7888	-0,7830	-0,7371	-	0,6195
Витрати на дослідження та розробки, % від ВВП	0,6430	-0,2911	-0,6342	0,6195	-

Джерело: розраховано авторами за даними [4, 6]

Таким чином, можна зробити висновок, що еко-інновації – одна з основ переходу до сталого розвитку, що дасть змогу людству перейти на новий етап взаємовідносин між собою та довкіллям. Незважаючи, на ряд проблем у впровадженні екологічних інновацій, Швеції вдається бути однією з країн лідерів ЄС у досягненні поставлених цілей з екологізації. Не тільки шведський уряд, але й громадяни країни вважають, що збереження довкілля має бути в пріоритеті політики та стратегії держави. У глобалізованому світі екологічні інновації – це необхідність для того, щоб запобігти екологічним, кліматичним та техногенним катастрофам, які можуть нанести значну шкоду не тільки певним країнам, але й цілим регіонам та навіть всій планеті.

Література: 1. Косякова І.В., Капмар В.В. Екологічні інновації на промислових підприємствах як фактор досягнення сбалансованого розвитку суспільства. Фундаментальні дослідження. 2017. № 9-2. С. 455-45; 2. Europe in transition. Paving the way to a green economy through eco-innovation. Eco-innovation Observatory, Annual Report 2012. Funded by the European Commission. Brussels. [Electronic resource], URL: <https://environment.ec.europa.eu/select-language?destination=/node/>; 3. Environmental Performance Index 2022 [Electronic resource], URL: <https://epi.yale.edu>; 4. EU Eco-Innovation Index 2022, [Electronic resource], URL: <https://green-business.ec.europa.eu/eco-innova>

tion_en; 5. Eco-Innovation Country Profile 2022: Sweden, [Electronic resource], URL: https://green-business.ec.europa.eu/eco-innovation_en; 6. World Bank Open Data, [Electronic resource], URL: <https://data.worldbank.org/>

УДК: 50.64

Григорян І. С., Зайцева А. С.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄС

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

XXI століття ознаменувалося зростаючою тенденцією трудової міграції через міжнародні кордони. Це явище було спричинене різними факторами, зокрема глобалізацією, економічною нерівністю між країнами та демографічними змінами.

Вагомий внесок у дослідження міжнародної трудової міграції зробили українські та зарубіжні вчені, а саме: Волоско Я.О., Кукурудза І.І., Дж. Борхас, С. Брю, Кислицина О.В., О. Старк, Е. Лібанова, О. Малиновська, В. Шевчук та інші.

Трудова міграція – це переміщення людей з однієї країни в іншу в пошуках можливостей працевлаштування. Трудова міграція може відрізнятися за такими ознаками:

- ступенем законності – нелегальна і легальна;
- тривалістю – тимчасова і постійна;
- рівнем кваліфікації – низький рівень кваліфікацію або високий.

Зростаюча тенденція міжнародної трудової міграції створює як можливості, так і проблеми для ЄС. З одного боку, трудова міграція може допомогти вирішити проблему нестачі робочої сили та прискорити економічне зростання, а також сприяти культурному розмаїттю та збагаченню соціальної структури суспільства. З іншого боку, трудова міграція також може створити соціальну, економічну та політичну напругу, особливо якщо працівники-мігранти стикаються з дискримінацією, експлуатацією або неналежними умовами праці.

За даними департаменту ООН з економічних і соціальних питань (UNDESA), у 2019 році кількість міжнародних мігрантів у всьому світі становила 272 мільйони, що на 40 мільйонів більше з 2013 року. Із загальної кількості міжнародних мігрантів 245 мільйонів були працездатного віку у 2019 році. За оцінками, кількість міжнародних трудових мігрантів у тому ж році становила 169 мільйонів, що становить значну частину населення міжнародних мігрантів. Тобто, в 2019 році налічувалося на 11% більше трудових мігрантів, ніж у 2013 році, коли їх число становило 150 млн. з 232 млн. мігрантів (рис. 1).

Розподіл 169 мільйонів трудових мігрантів у світі за основними регіонами показує, що в Європі та Центральній Азії проживає найвищий відсоток міжнародних трудових мігрантів – 37,7 відсотка. Далі йдуть американські країни, на які

припадає 25,6 відсотка трудових мігрантів, а на арабські країни припадає 14,3 відсотка. В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні проживає 14,2 відсотка світових трудових мігрантів, а в Африці – найменший відсоток – лише 8,1 відсотка.

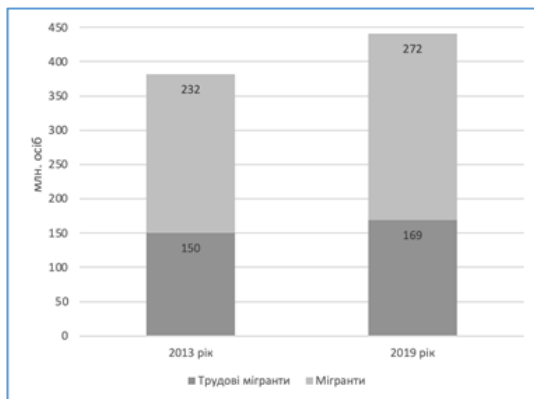

Рис. 1. Динаміка кількості міжнародних мігрантів та трудових мігрантів у 2013 та 2019 роках, млн. осіб
Джерело: складено за даними [1]

За даними Організації Об'єднаних Націй, більшість трудових мігрантів зосереджена в трьох субрегіонах, які разом приймають 60,6% всіх трудових мігрантів у 2019 році. Ці субрегіони: Північна, Південна та Західна Європа (24,2%), Північна Америка (22,1%) та арабські держави (14,3%), дані наведено на рисунку 2.

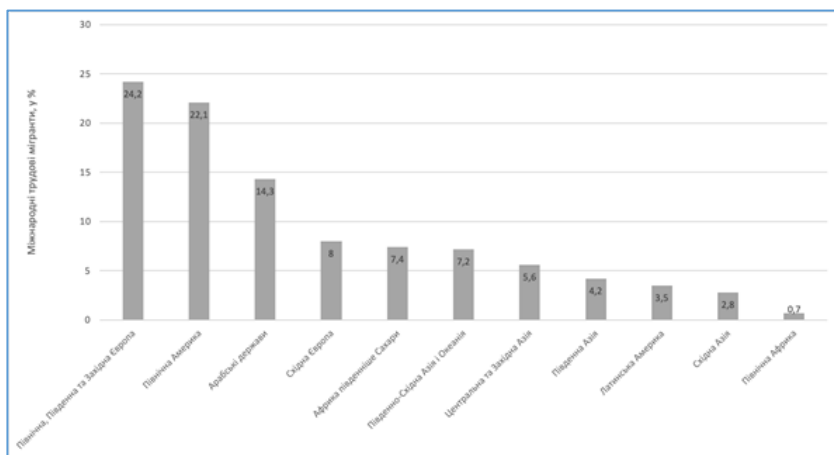

Рис. 2. Розподіл міжнародних трудових мігрантів за субрегіоном 2019 р., %
Джерело: складено за даними [1]

У Північній, Південній та Західній Європі кількість трудових мігрантів оцінюється приблизно в 41 мільйон. До цього субрегіону входять такі країни, як Німеччина, Франція, Велика Британія та Іспанія. У Північній Америці кількість трудових мігрантів оцінюється приблизно в 37 мільйонів, більшість з яких перебувають у Сполучених Штатах. В арабських державах кількість трудових мігрантів оцінюється приблизно в 24 мільйони, причому значна кількість приїжджає з Південної та Південно-Східної Азії [2].

За даними Євростату, у 2020 році в ЄС було зайнято 16,5 мільйонів громадян країн, які не входять до ЄС. Сектором із найбільшою кількістю зайнятих громадян, які не входять до ЄС, було виробництво, де було зайнято 1,3 мільйона осіб, за ним йшли охорона здоров'я та соціальна робота з 1,1 мільйона людей та оптова та роздрібна торгівля з 1 мільйоном осіб. Інші сектори, у яких було зайнято значну кількість громадян, які не входять до ЄС, включали надання послуг розміщення та харчування (900 тис. осіб), будівництво (800 тис. осіб), а також транспортування та зберігання (700 тис. осіб).

Крім того, країнами з найбільшою кількістю громадян країн, які не входять до ЄС, які працювали в ЄС у 2020 році, були Німеччина (4,2 млн.ос.), Італія (2,9 млн.ос.) та Іспанія (2,2 млн.ос.). На ці три країни разом припадало більше половини всіх громадян, які не входять до ЄС, зайнятих у ЄС.

З розвитком трудової міграції в країнах ЄС пов'язано кілька викликів і проблем. По-перше, проблема інтеграції мігрантів, їм важко інтегруватися в суспільство іншої країни через мовні бар'єри, культурні відмінності та дискримінацію.

Другою проблемою є експлуатація працівників-мігрантів, адже деякі роботодавці можуть користуватися мігрантами, а саме, платити їм низьку зарплату, забезпечувати погані умови праці та позбавляти їх основних прав. Наступна проблема впливає на країни походження мігрантів, а саме, відтік мізків: еміграція висококваліфікованих працівників із країн, що розвиваються, до ЄС може мати негативні наслідки для країн походження, оскільки вони втрачають цінний людський капітал. Також є проблема нелегальної міграції, що створює низку проблем для країн ЄС, включаючи ризик експлуатації та жорстокого поводження, труднощі в доступі до медичних і соціальних послуг, а також навантаження на державні ресурси.

Література: 1. ILO Global Estimates on International Migrant Workers у [Electronic resource]. URL:https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_808935.pdf; 2. Migration and migrant population statistics [Electronic resource]. URL:https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&stable=1

Гурин В. С. Зайцева А. С.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

В Україні присутність європейських фінансових установ можна відчути на різних рівнях: від надання кредитів та фінансових послуг до співпраці з українськими урядовими та недержавними організаціями. Серед європейських фінансових установ, які працюють в Україні, можна виділити банки, фонди та програми, які активно сприяють розвитку української економіки та бізнесу.

Джерела фінансування державного бюджету за період з 24 лютого по 30 грудня 2022 року наведено на рисунку 1 [3].

Рис. 1. Фінансування державного бюджету України

Європейський інвестиційний банк підтримує Україну від перших днів війни та був одним з перших міжнародних фінансових установ, який відреагував на негайні потреби України. Сьогоднішнє рішення дозволить ЄІБ продовжувати працювати в межах України в координації з іншими міжнародними фінансовими установами, поки підготовляються більш тривалі виділення ресурсів з бюджету ЄС для України. Ініціатива Європейського банку відповідає викликам лідерів ЄС та України залишатися активними та сприяти задоволенню зростаючих потреб країни. "Реконструкція вже йде, і Україні невідкладно потрібна збільшена допомога міжнародних партнерів", – сказав Вернер Гойер, президент Європейського інвестиційного банку, який обговорював це з заступником прем'єр-міністра України Олександром Кубраковим та мерами Миргорода та Кам'янського на цьому тижні [2].

Діяльність Національного банку України у сфері європейської інтеграції націлена насамперед на імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація положень Угоди підвищує ефективність ринку фінансових послуг, забезпечує наближення національних норм регулювання і нагляд до правил ЄС та міжнародних стандартів. Це також створює передумови для посилення конкурентоздатності та рівноправної співпраці українських фінансових установ з європейськими, сприяє підвищенню рівня надання фінансових послуг та захисту прав споживачів.

Щоб досягти мети, Національний банк України постійно робить кроки, які спрямовані на:

- реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, імплементацію актів права ЄС у національне законодавство;
- упровадження міжнародних стандартів у сфері фінансових послуг;
- виконання рішень двосторонніх органів асоціації Україна–ЄС та інших міжнародно-правових зобов'язань і домовленостей у сфері європейської інтеграції;
- зміцнення довіри до Національного банку як центрального банку, який відповідає європейським стандартам та інтегрований до європейської спільноти центробанків [1].

Запровадження Національним банком України європейських стандартів та практик сприяє ефективним механізмам регулювання фінансових установ, удосконаленню наглядових підходів та прозорості фінансового сектору. Все це – запорука функціонування стабільного українського фінансового ринку [1].

Щоб допомогти підприємцям розпочати свій бізнес в умовах війни, за підтримки EU4Business Office ефективного регулювання (BRDO) опублікував детальну інструкцію на інфосервісі #StartBusinessChallenge. Державна інформаційна служба надає покрокові пояснення як отримати дозвіл на реєстрацію різних видів бізнесу в Україні.

Експерти BRDO також брали участь у розробці проекту закону №7289, прийнятого у квітні, який лібералізує використання землі під час воєнного стану. Закон покликаний спростити надання в користування земельних ділянок для потреб національної економіки, агросектору та громадян України на час воєнного стану. У мирний час прийняття рішення щодо врегулювання земельних відносин могло тривати місяцями. Крім того, через повномасштабне вторгнення Росії в Україну призупинили роботу Державний земельний кадастр і Державний реєстр речових прав на нерухоме майно.

Відповідно до законопроекту територіальні громади сіл, селищ і міст можуть передавати в оренду земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що вважаються комунальною власністю територіальних громад, без державної реєстрації права комунальної власності на такі землі. Це означає, що підприємцям, які переїхали з певних територій і перенесли своє виробництво, можуть отримувати в оренду земельні ділянки державної чи комунальної власності. Оператори об'єктів технічної інфраструктури також матимуть вільний

доступ до земельних ділянок усіх форм власності, на яких розташовані об'єкти таких операторів [4].

Взаємодія європейських фінансових установ з українськими бізнесами в сучасних умовах набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з тим, що українські компанії шукають можливості для розвитку та розширення своїх бізнесів, а європейські фінансові установи можуть надати їм необхідну фінансову підтримку та допомогу в цьому питанні.

Одним з переваг співпраці українських бізнесів з європейськими фінансовими установами є можливість отримати доступ до нових ринків та технологій. Така співпраця допомагає українським компаніям стати більш конкурентоспроможними та успішними на міжнародному рівні.

При взаємодії з європейськими фінансовими установами можуть виникати різні проблеми. Однією з найбільш поширених є складнощі з отриманням фінансової підтримки, оскільки європейські банки та інші фінансові установи дотримуються високих стандартів контролю, які не завжди відповідають українським стандартам та практикам та ризик-менеджменту, що може затримувати процес надання кредитів та інших фінансових послуг. Також проблемою може бути складність отримання фінансової підтримки через нестабільність політичної та економічної ситуації в Україні, а також через несприятливі для інвесторів умови ведення бізнесу. Окрім того, українські компанії можуть стикатися зі складністю взаємодії з європейськими фінансовими установами через різницю в культурних та мовних особливостях.

Перспективи співпраці з європейськими фінансовими установами в Україні дуже великі. Це може стати каталізатором розвитку українського бізнесу та економіки в цілому. З одного боку, європейські фінансові установи можуть забезпечити доступ до додаткових фінансових ресурсів та технологій. З іншого боку, вони можуть стати важливими партнерами у розвитку високоякісних бізнес-проектів та впровадженні кращих практик управління.

Література: 1. Національний банк України. URL <https://bank.gov.ua>; 2. European Investment Bank URL: <https://www.eib.org/en/index.htm>; 3. Міністерство Фінансів України URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>; 4. EU4Business – ініціатива Європейського Союзу URL: <https://eu4business.org.ua>

МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТИВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Коваленко Р. С.*

Міжнародне інвестування відіграє важливу роль в економічному розвитку країн, дозволяючи їм отримати необхідні інвестиції для збільшення виробництва, створення нових робочих місць, вдосконалення технологій та підвищення якості продукції. Роль міжнародного інвестування в економічному розвитку полягає в тому, що воно дозволяє залучати необхідні ресурси для розвитку економіки країни. Це може бути як прямі інвестиції в створення нових підприємств, так і портфельні інвестиції в цінні папери та акції існуючих компаній.

Міжнародні інвестиції стають все більш важливими в сучасній глобальній економіці, оскільки країни прагнуть залучити іноземний капітал для прискорення економічного зростання та розвитку. Під іноземними інвестиціями розуміють цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1].

Що стосується переваг міжнародного інвестування, по-перше, слід зазначити, що міжнародні інвестиції можуть принести нові джерела капіталу та фінансування. Це може бути особливо важливим для країн, що розвиваються, які можуть мати обмежені внутрішні ресурси для фінансування нових проєктів та інфраструктури. Міжнародні інвестиції також можуть допомогти створити нові робочі місця та можливості для місцевих працівників, що може допомогти знизити рівень безробіття та підвищити рівень життя.

Ще однією ключовою перевагою міжнародних інвестицій є те, що вони можуть полегшити передачу технологій і досвіду з однієї країни в іншу. Це може допомогти підвищити якість товарів і послуг, підвищити ефективність і конкурентоспроможність. Міжнародне інвестування сприяє перенесенню технологій з країн, які розвиненіше у певній галузі, в менш розвинені країни.

Однак, в міжнародному інвестуванні є й недоліки. Наприклад, міжнародні інвестиції можуть призвести до репатріації прибутків іноземними інвесторами, що може зменшити кількість капіталу, доступного для реінвестування в приймаючій країні. Це також може створити залежність від іноземних інвестицій, що може зробити приймаючу країну вразливою до коливань на світових ринках капіталу. Крім того, міжнародні інвестиції можуть створити напругу між іноземними інвесторами та місцевими громадами, особливо якщо є занепокоєння щодо екологічних або соціальних наслідків інвестицій.

Міжнародне інвестування може відігравати важливу роль в економічному розвитку, особливо в країнах, що розвиваються, які мають обмежені внутрішні

ресурси. Економічний розвиток країн з перехідною економікою і країн, що розвиваються, обмежено несформованістю ринкового механізму і вузькістю капітальної бази [2]. Тому існує кілька механізмів, які країни використовують для залучення міжнародних інвестицій:

1. Лібералізація торгівлі, шляхом зниження тарифних і нетарифних торговельних перешкод, може підвищити привабливість країни для іноземних інвесторів, які, можливо, прагнуть експортувати свої товари та послуги.

2. Інвестиційні стимули є також важливими механізмами. Уряди можуть надавати такі стимули, як податкові пільги, субсидії та інші фінансові пільги для залучення іноземних інвесторів.

3. Спрощення регулятивних норм може полегшити іноземним інвесторам створення та ведення бізнесу в країні, завдяки спрощенню регулятивних процесів і зменшенню бюрократичних перешкод.

4. Політична стабільність, тому що інвестори частіше інвестують у країни зі стабільною політичною системою та низьким рівнем корупції.

5. Освіта та навчання, а саме розвиток кваліфікованої робочої сили, може залучити іноземних інвесторів, які шукають талановиту та освічену робочу силу для підтримки своїх бізнес-операцій. Існує тісний взаємозв'язок між іноземними інвестиціями і рівнем освіти зайнятих осіб, бо передача технологій вимагає відповідного рівня підготовки місцевих кадрів, що могли б ефективно працювати з передовими технологіями [3].

6. Заохочення партнерства між державним і приватним секторами може допомогти залучити іноземних інвесторів шляхом зменшення ризику та витрат, пов'язаних з інвестуванням у новий ринок.

Інвестори шукають країни з чіткими правилами та регулюваннями, які гарантують безпеку їхніх інвестицій та забезпечують їхні права на отримання прибутку. Тому наявність відкритого та прозорого ринку, який забезпечує захист прав інвесторів, також є важливим фактором для міжнародного інвестування. Такі країни приваблюють іноземні інвестиції, що сприяє розвитку місцевої економіки та підвищенню рівня життя населення.

Отже, міжнародне інвестування є важливим фактором для економічного розвитку країн, але воно повинно бути здійснене з урахуванням різних факторів, які впливають на його результативність та безпеку. Тому важливо збалансувати переваги міжнародних інвестицій з потенційними ризиками.

Література: 1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>; 2. Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с. 3. Малай А.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни / А.О. Малай // Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 16. С. 21–24.

Журавльова О. В., Зайцева А. С.

АВТОМОБІЛЬНА ПРОМИСЛОВІСТЬ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Галузь автомобілебудування в останні роки розвивається дуже швидко, особливо у Центральній та Східній Європі. За період 2014-2021 роки частка Центральної Європи у світовому виробництві зросла на 4,5%, а у європейському з 7% до 22% [1,4].

Двигуном розвитку стали іноземні інвестиції, які пов'язані з ефективною промисловою політикою урядів країн ЄС, що є одним із сприятливих економічних факторів. Такі компанії, як Suzuki, Volkswagen, Peugeot-Citroen, Renault використовують різні підходи до виходу на ринок країн Центральної Європи, спочатку вони обрали шлях «браунфілдів», а саме знаходили майданчик зі старою але наявною вже інфраструктурою, робили капітальний ремонт, реконструкцію, а останніми роками обрали шлях «грінфілдів» – це створення виробничого комбінату, фабрики з нуля для більш корінного закріплення.

У зв'язку з цим, у географії автомобільної промисловості відбулись суттєві зміни. Зміна та укріплення позицій тих країн, що тільки розвиваються, суттєве зростання витрат на науково-дослідні роботи, та подорожчання ресурсів, провідні світові компанії сегменту автопром швидко прийняли рішення реструктурувати бізнес. Вони фокус своєї діяльності зосередили на формуванні альянсів, почали підвищувати вимоги до постачальників перекладаючи на них більше відповідальності та перемістили виробництва у ті, регіони де можна було знизити виробничі витрати (більш низький рівень заробітних плат, більш високий рівень безробіття, низька вартість оренди земельних ділянок, тощо).

В ході трансформаційних змін у Центральній Європі досить високими темпами почала розвиватись автомобільна промисловість. Такі країни як, Польща, Румунія та Чехія стали основними представниками автомобільної індустрії в цьому регіоні. Географічне положення саме цих країн у центрі Європи відіграло стратегічну роль для зростання потоків прямих іноземних інвестицій найбільших світових автовиробників [1].

Експорт орієнтовний характер є особливістю галузі атомобільного будування Центральної Європи, формування ланцюгів створення вартості, формування єдиної мережі постачальників, розміщення складського господарства (Чехія та Словаччина) – є трендом розвитку.

Volkswagen Group – це найбільшим представник виробників атомобілів на території Центральної Європи, цей концерн включає такі бренди: Volkswagen, Audi, Skoda. Виробничі потужності цього концерну розміщені на на заводі Skoda у Чехії та Польщі. У 2016-2020 р., концерн VW Group виробив понад 1,5 млн.

автомобілів, а його частка серед усіх автовиробників цієї території становить близько 30% (рис. 1) [2].

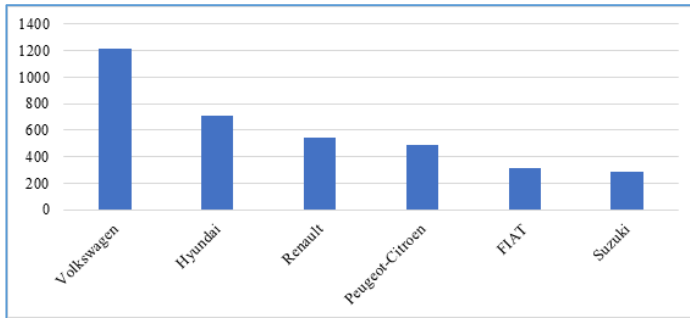

Рис. 1. Обсяг виробництва автомобілів основними концернами в країнах Центральної Європи (усереднений показник у період 2016-2020 рр.)
Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Концерн Hyundai-KIA є другим за величиною. Завод KIA у Словаччині було відкрито у 2007 році, а завод Hyundai – у 2008 р. у Чехії. У 2016 році концерн вийшов на виробничі потужності кожного заводу понад 300 тис. автомобілів [2].

Важливу роль грає такий виробник автомобілів, як Renault у регіоні, сукупний обсяг виробництва становить понад 400 тис. машин [2, 3]. Компанія Peugeot-Citroen, яка з 2005 р. працює в Чехії та Словаччині, так і не змогла досягти докризових показників у Чеській Республіці, і вимушено скоротили виробництво у 2 рази до 115 тис. автомобілів. Водночас вона посилено нарощує потужності у Словаччині, і перевищено позначку у 200 тис. машин [28].

Варто відзначити активне ведення політики урядами країн регіону з питань захисту навколишнього середовища, одночасно з цим, задоволенні попиту з боку Західної Європи на автомобілі з низьким споживанням палива та меншими викидами шкідливих речовин у довкілля. Активно у цьому напрямі працюють компанії Hyundai-KIA, FIAT.

Таким чином, автомобільний сектор промислової галузі активно розвивається в країнах Центральної Європи, це стало можливим завдяки залученню інвестицій у галузь. Так, у Чехії, Польщі, Словаччині, Угорщині та Румунії автомобілебудування відіграє важливу роль в економіці. Такий зліт автомобільної галузі також став можливим завдяки державній підтримці галузі та створенню умов залучення прямих іноземних інвестицій. Інвестиції прямували до країн у різних формах. Зокрема відбувалося будівництво нових заводів, придбання вже існуючих підприємств, створення спільних компаній. Інвестиції спрямовувалися на модернізацію виробничих потужностей, реорганізацію операційних процесів. В результаті, автомобілебудування у країнах Центральної Європи стало опорою економічного розвитку.

Література: 1. Haiss P., Mahlberg B., Molling M. *The Automotive Industry in Central and Eastern Europe – Engine of Growth or Free Rider* Oxford Business & Economics Conference Program. 2020. 29 p.; 2. Статистичні дані міжнародної організації виробників автомобілів. Офіційний сайт. URL: <http://www.oica.net/category/production-statistics/>; 3. *Benchmarking the Automotive Industry in Central & Eastern Europe: Creating and Preserving Value for the Long-term*. KPMG in Central & Eastern Europe. 2018. 50 p.; 4. *Statisticheskie dannye UNCTAD [Statistical data UNCTAD]*. Official website. Available at: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>

УДК 339.9

Закоморний М. М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШВЕДЦІЇ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Гончаренко Н. І.*

Світовий ринок ІКТ наразі переживає стрімку інноваційну трансформацію. Цифрові технології стають основою бізнесу в усіх секторах, що призводить до зростання попиту на ІКТ-продукти та послуги. Ринок є особливо динамічним, оскільки нові технології, такі як хмарні обчислення, аналіз даних, штучний інтелект та Інтернет речей, з'являються та швидко розвиваються. На 2022 рік ринок ІКТ сягнув 4,24 трлн дол. США, що на 9% вище, ніж у 2021 році [1].

Найбільші витрати на ринку ІКТ припали на послуги зв'язку – 1,44 трлн дол. США. Порівняно з 2020 роком сегмент додав 3,4%. Водночас найвищі темпи зростання показали продажі ПЗ корпоративного класу: 2022 року вони зросли на 14,4% і досягли 604,95 млрд дол. США [1].

Продажі ІТ-обладнання (комп'ютери, смартфони тощо) зросли на 13% і становили 787,42 млрд дол. США на кінець 2021 початок 2022 року. У секторі ІТ-послуг, який охоплює консалтинг і послуги з на кінець 2021 початок 2022 року з абсолютною цифрою в 1,19 трлн дол. США. На ринку систем для дата-центрів витрати компаній у 2022 році зросли на 11,4% і виявилися рівними 216,34 млрд дол. США [1].

Найбільшими гравцями на ринку ІКТ є такі передові компанії, як: Amazon, Google, Huawei, Facebook. Витрати Amazon сягають 42,74 млрд дол. США. На другому місці стає компанія Google, її витрати – 27,57 млрд дол. США (різниця з Amazon – 15,17 млрд дол. США). А третє місце посідає Huawei з витратами у 22,04 млрд дол. США (різниця з Google – 5,53 млрд дол. США). Менш за всіх витрачає компанія Facebook – 18,45 млрд дол. США.

Загальну характеристику імпорту та експорту товарів та послуг ІКТ представлено на рис. 1. Проаналізувавши наведений графік, можна отримати

комплексне уявлення про поточну ситуацію на ринку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та рівень його інтегрованості у світову економіку.

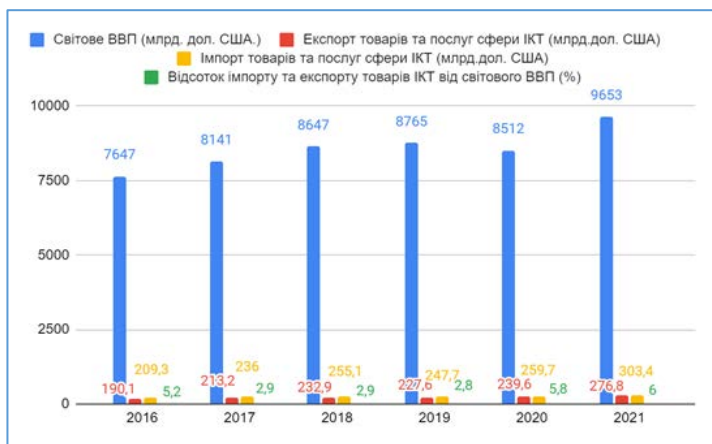

Рис. 1. Ступінь інтеграції сектору ІКТ до міжнародної торгівлі
Джерело: складено автором за [2, 3]

З графіку видно, що світовий ВВП має тенденцію до зростання, причому з 2016 по 2021 рік світовий ВВП значно збільшився – на 2,6 трлн дол США (+26,2%).

Що стосується експорту товарів та послуг ІКТ, то графік демонструє стійке зростання зі 100,1 млрд дол США у 2016 році до 276,8 млрд дол США у 2021 році, що становить збільшення експорту товарів та послуг ІКТ на 45,5%. Імпорт товарів та послуг ІКТ також стабільно зростав з 209,3 млрд дол США у 2016 році до 303,4 млрд дол США у 2021 році, що становить середньорічний темп приросту на 45%.

Імпорт та експорт товарів та послуг ІКТ у відсотках від світового ВВП коливався в період з 2016 по 2021 рік, з різким зростанням у 2020 та 2021 роках, але загалом має тенденцію до збільшення.

Зокрема, зміна тенденції з 2019 року по 2021 рік щодо співвідношення імпорту та експорту товарів та послуг ІКТ до світового ВВП свідчить про те, що попит на товари та послуги ІКТ збільшуватиметься, а їхня ринкова частка у світовій економіці зростатиме.

З метою дослідження впливу зовнішньої торгівлі на функціонування національної економіки нами розраховано коефіцієнти еластичності експорту й імпортової залежності, що становили 1,74 і 1,71 відповідно. Це свідчить про те, що як експорт, так і імпорт відносно чутливо реагують на зміни світового ВВП. Значення еластичностей є більшими за 1, що означає, що збільшення світового ВВП на 1% призведе до збільшення експорту та імпорту товарів та послуг ІКТ більш, ніж на 1%. Це доказ того, що сектор ІКТ є важливим рушієм економічного зростання та розвитку, а політика, спрямована на стимулювання експорту та імпорту ІКТ, може мати значний вплив на загальні економічні показники.

Ринок ІКТ у Швеції є одним з передових у всьому світі, це підтверджується тим, що Швеція займає передові місця в основних індексах, які визначають як рівень розвитку сфери ІКТ, його інтегрування у сферу життєдіяльності місцевого населення, а також потенціал до розвитку.

Таблиця 1

Рівень інтеграції торгівлі ІКТ товарами та послугами Швеції
у співвідношенні до загального ВВП

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП (млрд.дол. США)	528,801	539,111	549,821	537,888	565,187	564,418
ІКТ (млрд. дол. США)	9,294	9,585	9,874	10,196	11,256	10,875
ІКТ (% ВВП)	1,6	1,8	1,8	1,9	2,0	1,92

Джерело: складено автором за [5, 6]

Саме цей показник дає нам зрозуміти, що торгівля товарами та послугами ІКТ у співвідношенні до ВВП Швеції має тенденцію до збільшення.

До 2020 року, завдяки активній торгівлі у сфері ІКТ, ВВП Швеції стрімко зростало. У 2020 році відбувся різкий спад ВВП зі збільшенням відсотка ІКТ. На нашу думку, це може свідчити, що у 2020 році частина ВВП Швеції активно інвестувалась у сферу ІКТ. Це також підтверджується швидкісним зростанням як долі ІКТ, так і показника ВВП у 2021 році.

Отже, сфера ІКТ Швеції, дуже динамічна, стрімко розвиваюча та інтегрована як у економічні, політичні, так і соціальні сфери розвитку Швеції. Не дивлячись на високий рівень розвитку сфери ІКТ, Швеція також має певні проблеми які переважно відносяться до відносно низького та неякісного інтернет обігу в країні, кібербезпеки, е-участі, розміру внутрішнього ринку, високого середнього віку населення тощо.

Висновки. Сектор ІКТ у Швеції є життєво важливою галуззю, що стрімко розвивається і відіграє вирішальну роль в економіці та суспільстві країни. Виклики та перспективи розвитку ІКТ у Швеції вимагають постійних інвестицій, та співпраці між промисловістю, урядом та науковими колами. Вирішивши ці проблеми та використавши можливості, Швеція може і надалі залишатися однією з лідируючих країн світу у секторі ІКТ та навіть у перспективі стати країною з багатою сферою інформаційно-комунікативних технологій забезпечивши собі та своєму народові довгострокове зростання й успіх.

Література: 1. Tadviser/ Government.Business.IT.\: [Електронний ресурс] – URL: [https://tadviser.com/index.php/Article:ICT_\(Global_Market\)](https://tadviser.com/index.php/Article:ICT_(Global_Market)); 2. Beyond 20/20 WDS – Table view [Електрон. ресурс] – URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>; 3. GDP (current US\$) [Електронний ресурс] – URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>; 4. Еластичність експорту й імпорту. [Електронний ресурс] – URL: <https://studfile.net/preview/7324627/page:55/>; 5. Sweden | Data. World Bank Open Data [Електрон. ресурс] – URL: <https://data.worldbank.org/country/sweden>; 6. Data Hub.[Електронний ресурс] – URL: <https://datahub.itu.int/data/?e=SWE&pc=701>.

Іванова К. Ю.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ У США

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Непрядкіна Н. В.*

На сучасному етапі розвитку економіки за умов глобалізації, жорсткої конкуренції та насиченості ринків дуже важливе місце посідають питання розробки і впровадження інновацій. Венчурний бізнес є механізмом, що скорочує час появи грошей на розвиток компаній, у зв'язку з чим, вивчення ризикових інвестицій стає все більш актуальним.

Інвестиції венчурного капіталу у 2022 році знизилися порівняно з рекордними темпами 2021 року, однак вони все ж перевищили позначку в 200 мільярдів дол. Розглянемо сучасні тенденції та темпи розвитку венчурного бізнесу у США [1].

Інвестиції в венчурний капітал продовжували слабшати порівняно з рекордними темпами 2021 року, знизившись на 14% у 4 кварталі 2022 року порівняно з 37,9 млрд. дол. США, зібраними в 3 кварталі. Незважаючи на це, діяльність венчурного капіталу все ще перевищила позначку в 200 млрд. дол. США, досягнувши 209,4 млрд. дол. США, що зробило 2022 рік другим за кількістю інвестицій у венчурний капітал, див. рис. 1 [1].

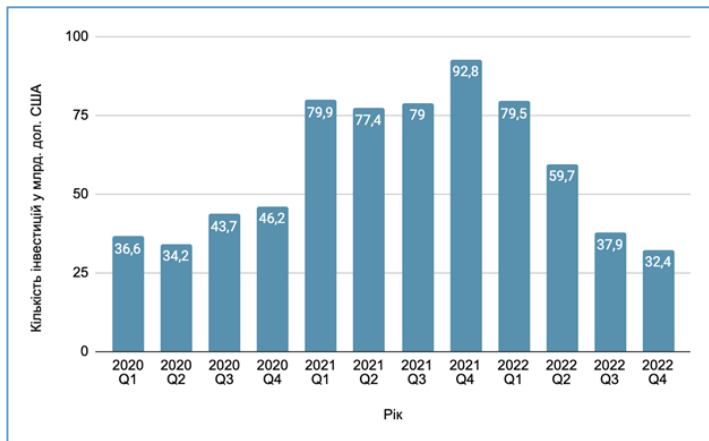

Рис. 1. Кількість інвестицій у венчурний бізнес США за 2020-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Уповільнення інвестування можна пов'язати з нестабільністю світової економіки, спричиненою повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну, нестабільним геополітичним ландшафтом, мінливістю ринку, інфляційним тиском, зростанням процентних ставок, побоювання рецесії, не достатньою дохідністю інвестицій попередніх періодів та збільшенням вимог інвесторів.

Незважаючи на те, що кількість угод скорочується, капітал для фінансування нових інновацій існує, але венчурні капіталовкладачі стали більш обережними та потребують більше часу для інвестування порівняно з роком раніше. Ймовірно, це триватиме і протягом першої половини 2023 року. Залучити венчурний капітал зможуть підприємці, які здатні впроваджувати інновації з обмеженими ресурсами та ефективно масштабуватися [1].

На тлі війни в Європі, інфляції та різкої корекції на ринках капіталу існував потенціал для падіння довіри інвесторів. Однак вісім із десяти опитаних інвесторів планують збільшити свої інвестиції в екологічні, соціальні та управлінські продукти протягом наступних двох років, згідно опитування проведеним компанією PwC [3].

За винятком енергетики, у всіх секторах спостерігався різкий спад з 2021 року. Три сектори, які зібрали найбільше інвестицій у 2022 році – ІТ, бізнес послуги та охорона здоров'я, впали на понад 35% порівняно з попереднім роком. Збільшення інвестицій отримала енергетична сфера, яка залучила 12,6 млрд. дол. США у 2022 році, на 17% більше порівняно з 2021 роком, див. рис. 2 [1].

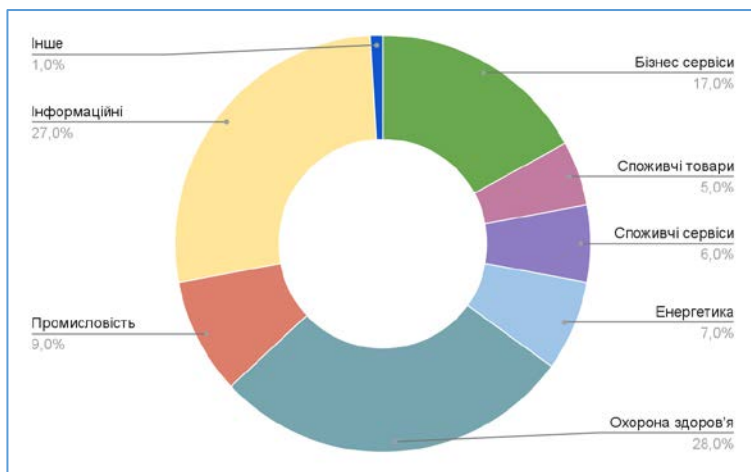

Рис. 2. Розподіл венчурних інвестицій в США за секторами
Джерело: побудовано автором за даними [5]

Інвестиції в кліматичні технології за 12 місяців до третього кварталу 2022 року становили більше чверті кожного інвестованого венчурного долара. Сильні показники в цьому секторі були зумовлені реакцією інвесторів і компаній на енергетичну кризу та постійну необхідність вирішення проблеми зміни клімату. Емма Кокс, глобальний кліматичний лідер, PwC у Великобританії, підсумувала: «Оскільки суспільство бореться з тим, як скоротити викиди вдвічі до 2030 року, потрібні додаткові інвестиції в кліматичні технології – не лише на найвищому рівні, але з кращим розподілом між секторами, між різними розмірами стартапів

і на різних рівнях технологічної зрілості. Це включає в себе перехідні технології, такі як уловлювання вуглецю, які близькі або готові до масштабування» [4].

Варто також зазначити, що державні програми США сприяють цьому інтересу інвесторів. Закон про зниження інфляції, ухвалений минулого літа, надає низку стимулів для компаній, які розробляють екологічно чисті енергетичні рішення, зокрема електронні транспортні засоби.

Інвестиції у сфері охорони здоров'я зросли найбільше в четвертому кварталі та перевершили ІТ сектор другий квартал поспіль. Фінансування цієї сфери було нижчим за рівень 2021 року, але продовжуються інвестиції для компаній, які просувають лікування та рішення, спрямовані на подолання проблем старіння населення та хронічні захворювання. Двома найбільшими категоріями в цьому секторі залишаються біофармацевтичні послуги та медичні послуги [1].

Щодо причин такої кон'юктури венчурного бізнесу у США, експерти вважають, що відбувається корекція курсу у венчурній діяльності. Багато компаній у 2020 і 2021 роках росли надто швидко, додаючи персонал і розширюючись, але не дали відчутних і своєчасних результатів. Зараз інвестори та підприємці краще розуміють, як важко будувати та фінансувати нове підприємство. Щоб досягти стабільного успіху, стартапам потрібен час і кропітка робота. За різними прогнозами, ринок відновиться, але це станеться не скоро. Підприємці повинні розробляти обґрунтовану ціннісну пропозицію з життєздатним шляхом до прибутковості та довгостроковим планом зростання. Капітал знайти важче, і підприємці, що прагнуть досягти успіху, мають це розуміти та діяти відповідно. Стартапи, які здатні на це, матимуть змогу отримати фінансування у 2023 році та створити успішну основу для майбутнього [1].

Підсумовуючи, можемо виділити наступні тенденції розвитку венчурного бізнесу у США:

1. Інвестиції у венчурний бізнес у США у 2022 році зменшилися порівняно з попереднім рекордним роком для цієї сфери, тим не менш залучивши 200 млрд. дол. США. Це пов'язано з нестабільністю сучасної світової економіки, побоюваннями рецесії у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України та зміною курсу у венчурній діяльності.

2. Найбільше фінансування припадає на розробки у сфері охорони здоров'я – 28% з усіх венчурних інвестицій, їх наздоганяють інформаційні технології з позначкою у 27%, і закривають трійку лідерів розробки бізнес сервісів – 17%. Збільшення інвестицій отримала енергетична сфера, яка збільшила фінансування на 17% порівняно з 2021 роком: наразі саме кліматичні технології отримують підвищений інтерес з боку інвесторів, у зв'язку з енергетичною кризою.

3. Венчурна діяльність у США переживає корекцію курсу: вимоги інвесторів щодо очікуваних результатів стають все чіткішими, вони обережніше обирають розробки, що варті їх уваги. Підприємці, що бажають залучити фінансування у 2023 році, мають розробляти обґрунтовану ціннісну пропозицію з життєздатним шляхом до прибутковості та довгостроковим планом зростання.

4. У першому півріччі 2023 року прогноуються збереження вищеперерахованих тенденцій. Не варто очікувати зросту обсягів венчурного інвестування у США, зважаючи на ненадійність світової економіки.

Література: 1. Three business people walking and talking outside office 2022 recap: second highest year for VC investment, but winter is here. EY Website. URL: https://www.ey.com/en_us/growth/venture-capital/q4-2022-venture-capital-investment-trends; 2. Deals and dollars invested. Equity financings in US VC-backed companies, Q4 2022 Crunchbase Website. URL: <https://www.crunchbase.com/>; 3. Overcoming inertia in climate tech investing PwC Website. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/sustainability/publications/overcoming-inertia-in-climate-tech-investing.html>; 4. More than one quarter of all venture capital funding is going to climate technology, with increased focus on technologies that have the most potential to cut emissions. PwC Website. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/news-room/press-releases/2022/state-of-climate-tech-report-2022.html>. 5. Investment by sector. US venture capital investment across industries, Q4 2022 Crunchbase Website. URL: <https://www.crunchbase.com/>.

УДК 339.9

Касьян С. А., Несвижський Д. О.

ГЛОБАЛЬНІ ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Демографічні процеси в світі характеризуються певними ознаками та впливають на соціально-економічний розвиток суспільства. Різке прискорення кількісного зростання світового населення почалося у середині ХХ ст. Згідно оцінки ООН, станом на 17.11.2022 р. кількість людей у світі досягла 8,0 млрд. Населення світу продовжує зростати, але темпи зростання сповільнюються. Поточний приріст населення оцінюється в 67 млн осіб на рік [1].

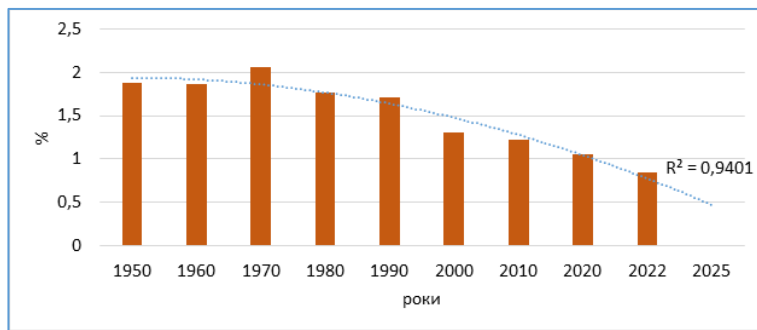

Рис.1. Динаміка річного приросту населення світу за період з 1950 по 2022 рр. (%)

Складено авторами за джерелом [1]

Спеціалісти ООН вважають, що до 2050 року чисельність населення світу може досягти 9,7 млрд осіб при збереженні нинішніх темпів зростання – 0,86% [3].

Сучасна демографічна ситуація характеризується тенденціями, які розвиваються за двома різними напрямками. Перша тенденція – демографічна поляризація, яка відображається у різних темпах на напрямках демографічної динаміки. Продовжує різко зростати чисельність населення у країнах, що розвиваються, для яких притаманний тип розширеного відтворення населення. До причин підвищення чисельності населення у країнах, що розвиваються, фахівці відносять: ранні шлюби; вплив релігії; традиції до створення багатодітних сімей; заборона абортів; нереалізованість принципів гендерної рівності тощо.

Річний приріст населення відрізняється за регіонами світу. В країнах Африки, Латинської Америки, Азії де проживає близько 70% населення світу, середньорічний приріст населення перевищує 0,8-2,0%. Найбільший показник у країнах Африки (2,49%), найменший – в європейських країнах (0,06%) [1]. Збільшення чисельності населення планети вступає в серйозне протиріччя з її можливостями забезпечити якість життя і діяльність людини. З одного боку, сприяє омолодженню населення Землі, збільшує трудові ресурси країн світу, а з іншого – породжує низку глобальних і регіональних проблем.

Рис. 2. Річний приріст населення за регіонами світу, 2022 р., %
Складено авторами за джерелом [1]

Прояв другої тенденції виявляється у депопуляції та старінні населення в економічно розвинених країнах. Друга тенденція набуває характеру світової епідемії. Спеціалісти констатуються значне сповільнення темпів природного приросту населення, тенденцію до демографічної кризи, насамперед, в економічно розвинувтих країнах. Для таких країн характерний звужений тип відтворення населення.

За рахунок того, що перша тенденція за своїми масштабами значно переважає другу, спостерігається загальна зростаюча динаміка кількості населення світу. Процес демографічної стабілізації у регіонах світу відбувається за різними строками. На цей процес впливають темпи демографічного переходу, які в свою

чергу залежать від загального соціально-економічного розвитку. Прогнозується, що у більшості країн, що розвиваються, процес демографічної стабілізації відбудеться не раніше середини ХХІ ст.

В той же час спостерігається підвищення середньої тривалості життя людей, старіння та депопуляція населення в окремих країнах. Спостерігається й світова тенденція до скорочення коефіцієнта народжуваності.

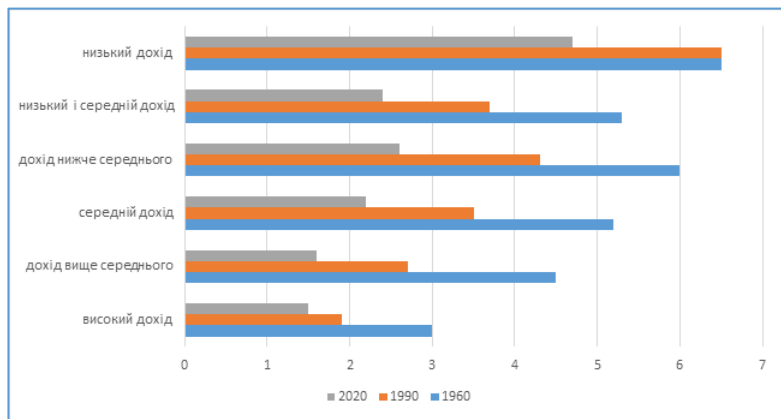

Рис. 3. Динаміка коефіцієнту народжуваності в залежності від доходу, всього (кількість народжень дітей на одну жінку)
Складено авторами за джерелом [2]

Кількість народжень дітей на одну жінку, починаючи з середини 70-х років минулого століття, неухильно скорочується. У 2020 р. середньосвітове значення коефіцієнта народжуваності становило 2,3, а у 1963 р. цей показник був більше ніж вдвічі – 5,3. Критичний поріг народжуваності для простого відтворення населення, що дозволяє замінити одне покоління, складає 2,1. За даними ООН, майже дві третини населення світу мають рівень народжуваності, нижчий за критичне значення [2].

На загальні тенденції до скорочення народжуваності вплинули успіхи в галузі охорони здоров'я, кращий доступ до контрацепції, збільшення добробуту населення, інформаційна відкритість, реалізація багатьох соціально-економічних проєктів у сфері сталого розвитку тощо. Проте слід відзначити і майбутні негативні економічні наслідки скорочення чисельності населення: збільшення навантаження на працюючих дорослих за рахунок більшого відношення людей похилого віку, зменшення податків, збільшення витрат на охорону здоров'я тощо.

Вчені відзначають наступні глобальні демографічні тенденції:

- поступове старіння населення за рахунок збільшення тривалості життя;
- перехід від високої до низької народжуваності;
- зменшення середнього розміру сімей;
- розширення прав і можливостей жінок;

- зростання середнього віку одруження та материнства;
- сприйняття цінностей та якості життя;
- підвищення рівня освіти та охорони здоров'я;
- посилення просторової мобільності [3].

Проблеми демографічних загроз (різке зростання населення, депопуляція, старіння населення, нерегульовані міграційні процеси, деградація інституту сім'ї тощо) впливають на загальну міжнародну безпеку, спонукають уряди країн впроваджувати заходи щодо відповідальної політики в області народонаселення, потребують активної підтримки міжнародних організацій.

Література: 1. Чисельність населення світу ООН. URL: <https://www.worldometers.info/world-population/>; 2. World Bank URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN>; 3. World Population Prospects 2022: Summary of Results. URL: <http://https://www.un.org/development/desa/pd/>.

УДК 339.98:330.564.2-021.254

Касьян С. А., Рупета С. С.

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ СВІТУ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Однією з глобальних проблем світової економіки протягом достатньо довгого часу залишається стратифікація доходів. Будь-яке сучасне суспільство є стратифікованим на соціальні й етнічні групи, сім'ї, класи, які мають нерівний доступ до таких важливих переваг, як економічні ресурси, зокрема доходів. Проблема розподілу доходів виникла разом із суспільством і з роками тільки посилювалась, а різниця між найбагатшими і найбіднішими верствами населення збільшилась у рази. Структура та рівень доходів населення, способи їх отримання та стратифікація є основними показниками соціально-економічного розвитку суспільства [1].

Сучасна економічна система характеризується високим рівнем диференціації доходів, який має зростаючу тенденцію. До негативних наслідків слід віднести уповільнення зростання ВВП, зниження мобільності доходів, збільшення зобов'язань домогосподарств та високий рівень бідності. Коефіцієнт Джині країни визначає ступінь нерівності розподілу доходу між населенням та домогосподарствами у межах економіки країни.

Згідно Доповіді про стан людського розвитку за 2021-22 рр., найнижчі значення коефіцієнта Джині у 2021 році мають країни з дуже високим рівнем людського розвитку – Словаччина (23,2), Словенія (24,4), Вірменія (25,2), Чехія (25,3). Найвище значення коефіцієнта Джині мають представники африканських країн, що розвиваються – Південно-Африканській Республіці (63,0), Намібії (59,1), Центрально-Африканська Республіка (56,2). Найбільший розрив цього показника

спостерігається у групі країн з високим рівнем людського розвитку. Середньо-світове значення цього показника становить 37,8% і зафіксовано у таких країнах, як Індонезія (37,3), Бутан (37,4), Тонга (37,6), Габон (38,0), Китай (38,2) та інших.

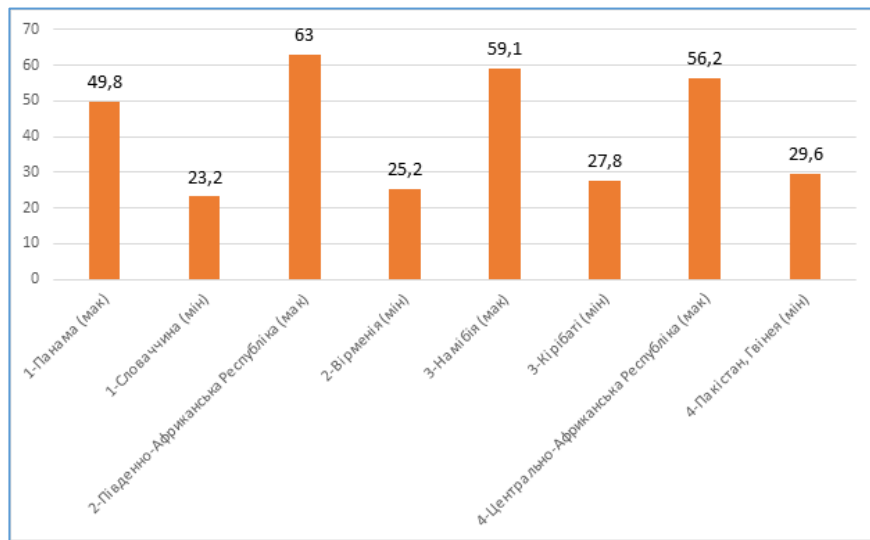

Рис. 1. Коефіцієнт Джині країн-представників груп країн світу за рівнем людського розвитку з максимальним і мінімальним значенням у групі, 2021 р.
Складено авторами за джерелом [2]

Іншим показником, який використовується в характеристиці стратифікації доходів країн світу є частка 10% найбагатших у національному доході країн світу. Частка 10% найбагатших у національному доході країн світу поступово зменшується та характеризується спадною тенденцією, однак залишається високою. Найбагатші 10% світового населення володіють 76% загального сімейного багатства та 52% загального доходу у 2021 році. Найбідніші верстви населення світу (нижні 50%) охоплюють 8% загального доходу, виміряного за паритетом купівельної спроможності (ПКС), володіють лише 2% багатства. До речі, найбільші власники багатства не обов'язково мають найвищий дохід.

Нерівність доходів населення сильно відрізняється за регіонами світу та характеризується мінливою тенденцією. Так, у 2021 році частка національного доходу, що припадає на 10% осіб з найвищими заробітками (верхня дециль за рівнем доходів), становила 35,8% у Європі, 41,7% у Китаї, 45,5% у США та близько 56% в Субсахарській Африці, Бразилії і Індії. Найбільшим рівнем стратифікації доходів характеризуються країни Близького Сходу, де 59,15% національного доходу мають 10% найбагатших осіб в регіоні. Водночас Бразилія та Індія – країни, які характеризуються найвищим рівнем стратифікації доходів [3].

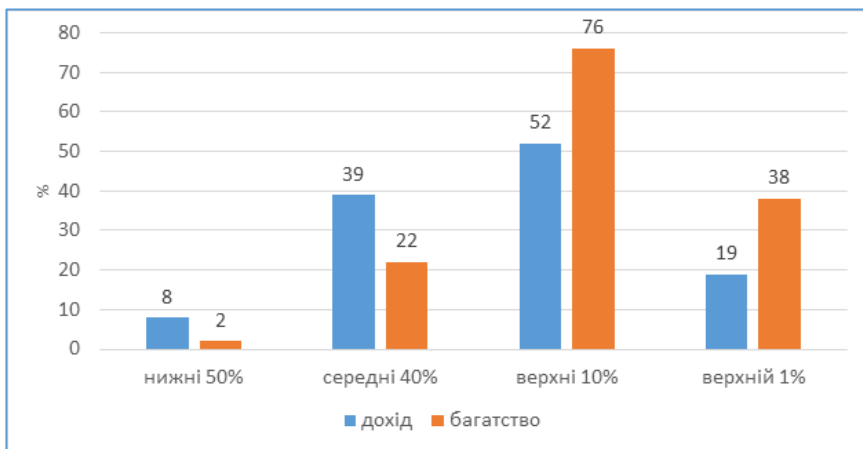

Рис. 2. Стратифікація глобальної нерівності доходів і багатства населення світу, 2021 рік
Складено авторами за [3]

Відповідно до звіту Credit Suisse Global Wealth Report, 1% найбагатших людей у світі з доходом понад 1 млн дол. США володіють 43,4% світового багатства. Крім того, люди з багатством менше 10 тис. дол. США становлять 53,6% населення світу, але володіють лише 1,4% світового багатства. Особи, які володіють активами на суму понад 100 тис. дол. США, становлять 12,4% населення світу, але володіють 83,9% світового багатства. Слід зазначити, що багатство, на думку Credit Suisse, є вартістю фінансових та реальних активів сім'ї за вирахуванням боргів [4].

У світі залишається загальна тенденція нерівності в доходах населення, незважаючи на швидке економічне зростання країн, що розвиваються. Незважаючи на явне збільшення розриву між заможними і незаможними в глобальному масштабі, експерти ООН впевнені, що цю тенденцію можна змінити і домогтися більш справедливого і сталого світоустрою. Вони пропонують у боротьбі з бідністю і безробіттям взяти на озброєння нові технології, вживати більш активні заходи з адаптації до наслідків зміни клімату, створювати можливості для бідних жителів міст, що швидко розростаються, і зайнятися управлінням міграційних потоків.

Література: 1. Соціально-класові трансформації і формування нової якості освіти як складові реконструктивного розвитку економіки України: монографія / за ред. В.М. Гейця. К.: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2019. 388 с.; 2. Доповідь про стан людського розвитку за 2021-22 pp. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22>; 3. World inequality report 2022. URL: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf; 4. World inequality database [Електронний ресурс]. – URL: <https://wid.world/>

Качалова В. С., Шинкаренко О. С.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю.*

Україна, отримавши статус кандидата члена ЄС, повинна виконати ряд зобов'язань щодо модернізації та покращення рівня економічних, соціальних та інфраструктурних сфер до відповідного рівня, що личить вимогам, які визнають і необхідні в ЄС, і сфера цифровізації не є виключенням. Адже це рушійний процес, що акселерує та є каталізатором розвитку в усіх сферах економіки та соціальної політики. Тому, мета полягає в тому, щоб порівняти стан цифрового розвитку ЄС, як регіонального союзу країн, та держави України, яка є кандидатом та інтегрується в даний союз.

За звітом "The Network Readiness Index 2022", Україна займає 50 місце із 131, значення індекса дорівнює 55,71. Це означає, що Україна має значні можливості для покращення інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Прикладом може виступати застосунок «Дія» [1,2].

Українська "Дія" надає доступ до багатьох різних державних електронних послуг. До найбільш використовуваними є реєстрація місця проживання та видача паспорта громадянина України, реєстрація транспортного засобу та отримання державних соціальних послуг [2].

E-government у країнах Європейського союзу (EU) розвиваються та впроваджуються відповідно до загальних принципів, визначених Європейською комісією. Основні цілі розвитку e-government в ЄС – підвищення ефективності державних органів, покращення доступу громадян до інформації та державних послуг, ЄС відома своїми передовими системами електронного уряду, вони включає електронний голосовий бюлетень, електронну податкову декларацію та електронний доступ до медичних записів.[3]

На сьогоднішній день, ЄС є одним з найбільших світових лідерів у сфері цифровізації, це доводить звіт The Digital Competitiveness ranking 2022 року. За п'ять років, з 2017 по 2022 рік, Україна піднялась на 6 позицій у рейтингу цифрової конкурентоспроможності між Європейським Союзом та Україною. У 2017 році Україна була на 60-му місці за цим показником, а в 2022 році вже на 54-му. Щодо Європейського Союзу, то бачимо, що динаміка рейтингу ніяк не змінилася і ЄС стабільно займає 30 місце в світі, як союз. У 2017 році рейтинг був 30, і через 5 років у 2022 році також залишився на рейтингу відповідного значення [6,7].

Проаналізувавши Україну та Європейський союз за показником індексу міри несхожості за 2012 та 2022 роками виявлено, що показник у 2012 році був більший, ніж через 10 років у 2022 році. Це є позитивною динамікою, адже несхожість була 9,64%, а через 10 років стала 4,60%. Тобто, несхожість зменшилась на 5,04%.

Аналіз свідчить, що держава Україна інтегрується до Європейського Союзу, наближає відповідні норми і стандарти інновацій та впевнено крокує в цифровізаційний розвиток [4,5].

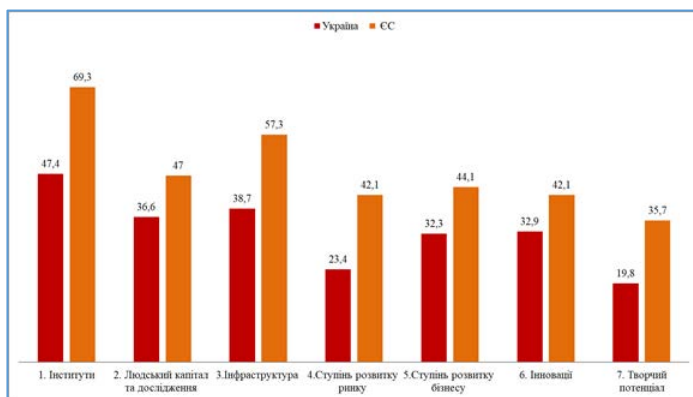

Рис. 1. Порівняльна характеристика України та ЄС за показниками субіндексів глобального інноваційного індексу за 2022 р. [5]

Бачимо, що ЄС також і через 10 років випереджає Україну за усіма показниками, але Україна збільшила субіндекс інфраструктури і ЄС вже вдвічі не випереджає нас за ним, майже в паритеті Україна за показниками інновацій та людського капіталу та досліджень. Проте, за субіндексом ступеня розвитку ринку Україну випереджають майже вдвічі.

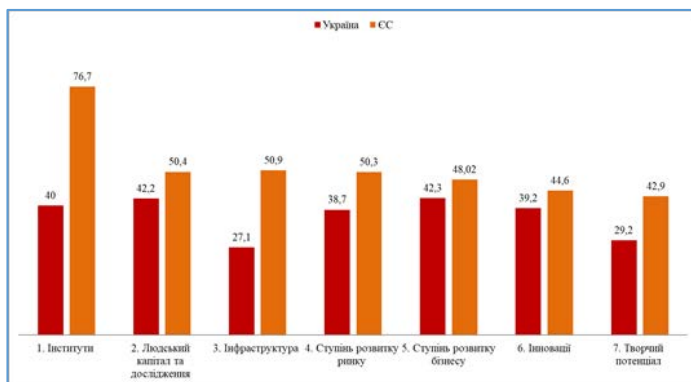

Рис. 2. Порівняльна характеристика України та ЄС за показниками субіндексів глобального інноваційного індексу за 2012 р. [4]

Отже, проаналізувавши характеристику України та ЄС за показниками субіндексів глобального інноваційного індексу за 2012 рік, то ЄС випереджає Україну за усіма показниками, має приблизний паритет, хоча поступається.

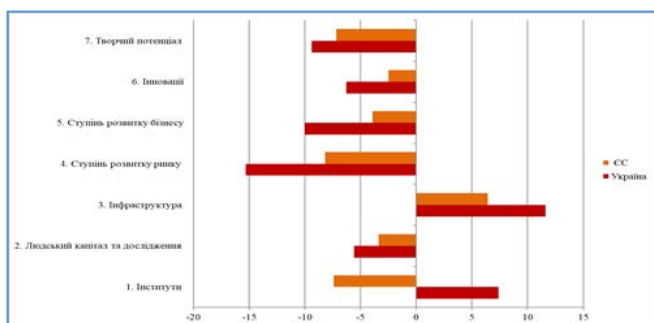

Рис. 3. Структурні зрушення України та ЄС за 10 років за субіндексами глобального інноваційного індексу [4, 5]

Щодо структурних зрушень України та Європейського Союзу, то держава Україна має найкращий результат зростання за показником Інфраструктури (11,6) та Інститутів (7,4). За ступенем розвитку ринку (-15,3) Україна має найнижчий показник, що зменшився протягом 10 років. Найбільші зменшення відбулись за інститутами (-7,4), за ступенем розвитку ринку (-8,2).

Відповідно до вищевказаного, цифровізація є важливою та невід'ємною частиною розвитку сучасного суспільства та економіки. ЄС вже просунувся у цифровій трансформації. Україна також активно працює над цифровізацією своєї економіки та суспільства.

Таким чином, обидві сторони повинні продовжувати роботу в цьому напрямку, щоб забезпечити максимальну ефективність цифрової інтеграції та досягти більш високих результатів у цій сфері, не дивлячись на зовнішні фактори, що іноді спричиняють стагнацію розвитку в економічному секторі цих країн.

Література: 1. Звіт про індекс мережевої готовності за 2022 рік. // *The Network Readiness Index, 2022*. [Електронний ресурс]. URL: <https://networkreadinessindex.org/>; 2. "Дія" – це круто? Подивилися, як в інших країнах. [Електронний ресурс]. URL: <https://tech.liga.net/ua/other/article/chego-ne-hvataet-v-diya-izuchili-elektronnye-pravilstva-drugih-stran>; 3. Барсегян Аркся Країни-лідери в області розвитку електронного уряду: чому можна у них навчитися, 2022. [Електрон. ресурс] URL: <https://www.researchgate.net/publication/340340309>; 4. Звіт про глобальний інноваційний індекс за 2012 рік // *The Global Innovation Index Report, 2012*. [Електронний ресурс]. URL: https://www.wipo.int/edocs/publics/en/economics/gii/gii_2012.pdf; 5. Звіт про глобальний інноваційний індекс за 2022 рік // *The Global Innovation Index Report, 2022*. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>; 6. Звіт про індекс цифрової конкурентоспроможності за 2017 рік // *The Digital Competitiveness Report, 2017*. [Електронний ресурс]. URL: https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release-2017/world_digital_competitiveness_yearbook_2017.pdf; 7. Звіт про індекс цифрової конкурентоспроможності за 2022 рік // *The Digital Competitiveness Report, 2022*. [Електронний ресурс]. URL: <https://static.poder360.com.br/2022/09/Digital-Ranking-IMD-2022.pdf>.

Ковтун Д. С.

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ СІНГАПУРУ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: ст. викладач Касьян С. А.*

Сінгапур – це маленька країна з відкритою економікою, яка зазнала доволі стрімкого економічного зростання одразу після здобуття власної незалежності. Економіка країни дуже сильно залежить від міжнародної торгівлі, крім того, Сінгапур є однією з найбільш інвестиційно привабливих центрів у світі.

Сінгапур – країна, яка займає третє місце у рейтингу політичної стабільності у 2021 році. А також друге місце в світі у рейтингу конкурентоспроможності країн у 2022 році. Економіка країни розвивається кількома ключовими галузями, зокрема виробництвом, фінансами та туризмом. Уряд відіграв значну роль у формуванні економічного розвитку країни завдяки розумінню важливості розвитку і підтримки бізнесу, інновацій та цілеспрямованій політиці зосередженій на залученні інвестиції [1,2].

Міжнародна торгівля має вирішальне значення для економіки Сінгапуру, оскільки країна є головним центром торгівлі та інвестицій в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Сінгапур має гарне стратегічне розташування, інфраструктуру світового рівня та сприятливе для бізнесу середовище, які посприяли залученню значних іноземних інвестицій, що зробило його зручним місцем для розміщення транснаціональних корпорацій [4]. Крім того, Сінгапур має 12 багатосторонніх угод про вільну торгівлю та 13 двосторонніх. Основними торговими партнерами Сінгапуру є Китай, Малайзія, США та Європейський Союз [5,6].

Таблиця 1

Найбільші торгові партнери Сінгапуру, 2021 р.

Рейтинг	Країна	Обсяг зовнішньої торгівлі (млрд дол)
1	Китай	146,4
2	Малайзія	98,6
3	США	58,5
4	Гонконг	45,8
5	Індонезія	43,5
6	Японія	38,5
7	Південна Корея	33,1
8	Тайвань	26,6
9	Таїланд	26,2
10	Індія	25,2

Складено за джерелом [7]

Китай є найбільшим торговим партнером Сінгапуру із загальним обсягом зовнішньої торгівлі в 146,4 мільярда дол. США, що становить 14% загальної торгівлі Сінгапуру. Малайзія займає друге місце із загальним обсягом торгівлі в 98,6 мільярдів дол., що становить 9,4% від загального товарообігу Сінгапуру, третє

місце займають Сполучені Штати із загальним обсягом торгівлі в 58,5 мільярдів дол., що становить 5,5% від загального товарообігу Сінгапуру.

Провідні торговельні партнери Сінгапуру зосереджені в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, причому сім із десяти провідних партнерів розташовані в регіоні. Це підкреслює важливість регіональної торгівлі та економічної інтеграції в торговій стратегії Сінгапуру.

У 2021 році на експорт припадає понад 170% валового внутрішнього продукту (ВВП). Деякі галузі особливо залежать від експорту та відіграють вирішальну роль в економічному зростанні Сінгапуру [4].

Далі перераховано галузі, які найбільше залежать від експорту в Сінгапурі в 2021 році.

Таблиця 2

Рейтинг та частка від загального експорту товарів
за галузями в Сінгапурі у 2021 р.

Рейтинг	Галузь	Частка від загального експорту, %
1	Електроприлади	29
2	Хімія	16
3	Машини та обладнання	11
4	Точне машинобудування	8
5	Фармацевтика	8
6	Нафта і газ	7
7	Аерокосмічна	5
8	Їжа та напої	2
9	Транспортне обладнання	2
10	Інші	12

Складено за джерелом [7]

Електронна промисловість найбільше залежить від експорту, на неї припадає майже одна третина загального експорту Сінгапуру. Промисловість включає виробництво напівпровідників, побутової електроніки та комп'ютерної периферії. Електронна промисловість має важливе значення для економіки Сінгапуру, оскільки забезпечує робочі місця високої вартості та залучає значні іноземні інвестиції [8]. Хімічна промисловість є другою в рейтингу галуззю, на яку припадає 16% загального експорту Сінгапуру.

Промисловість машин і обладнання є третьою за значенням галуззю, на яку припадає 11% загального експорту Сінгапуру. Промисловість включає виробництво напівпровідникової апаратури, промислових машин і транспортного обладнання. Вона підтримує різні інші галузі та сприяє інноваціям і продуктивності.

Однією зі значних та важливих можливостей для міжнародної торгівлі Сінгапуру є Ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI), яка була запущена Китаєм у 2013 році. Ініціатива спрямована на об'єднання Азії, Європи та Африки через мережу транспорту, інфраструктури та зв'язку. Сінгапур, як ключовий гравець у регіоні, може використати свою позицію, щоб отримати вигоду від цієї ініціативи, надаючи фінансування та професійні послуги, підтримуючи проекти [9].

Вже було визначено, що основним торговельним партнером є країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Тож ще однією можливістю для Сінгапуру може бути розвиток та розширення ринків, що розвиваються. Індія, Індонезія та В'єтнам створюють значні можливості для міжнародної торгівлі Сінгапуру. Ці ринки мають велику базу споживачів, що постійно зростає, і пропонують широкий спектр інвестиційних можливостей. Розширюючи своє значення на цих ринках, Сінгапур може диверсифікувати напрямки експорту та зменшити свою залежність від традиційних ринків.

Сінгапур може вести переговори та підписувати торгові угоди з ринками, що розвиваються, та іншими країнами, щоб розширити доступ до торгівлі та зменшити торговельні бар'єри. Сінгапур вже зарекомендував себе як лідер у виробництві технологічних товарів. Розробляючи угоди про цифрову торгівлю та сприяючи експорту цифрових послуг, Сінгапур може ще більше посилити свої позиції у світовій економіці.

Незважаючи на велику кількість потенційних можливостей, існують також певні ризики, пов'язані з міжнародною торгівлею Сінгапуру. До них можна віднести такі геополітичні ризики, як торгова напруженість між великими економіками, екологічні ризики, зміна клімату [9].

Таким чином, можна зробити висновок, що міжнародна торгівля відіграє вирішальну роль в економіці Сінгапуру, і розуміння торговельних відносин країни має важливе значення для політиків, компаній та інвесторів. Плануючи різноманітні можливості та виклики, Сінгапур повинен продовжувати адаптуватися та впроваджувати інновації, щоб зберегти свою позицію глобального торгового центру.

Література: 1. *Political stability – Country rankings* URL: https://www.theglobal-economy.com/rankings/wb_political_stability/; 2. *World Competitiveness Ranking* URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>; 3. *Economic Development Board of Singapore* URL: <https://www.edb.gov.sg/>; 4. *Ministry of Trade and Industry Singapore* URL: <https://www.mti.gov.sg/>; 5. *Free Trade Agreements and Singapore* URL: <https://cil.nus.edu.sg/publication/free-trade-agreements-and-singapore/>; 6. *Singapore Department of Statistics* URL: <https://www.singstat.gov.sg/>; 7. *Singapore Economic Development Board* URL: <https://www.edb.gov.sg/>; 8. *Enterprise Singapore* URL: <https://www.enterprisesg.gov.sg/>; 9. *Monetary Authority of Singapore* URL: <https://www.mas.gov.sg/>.

Колісник Б. В.

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КРАЇН БРІКС ТА ЙОГО РОЛЬ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Довгаль О. А.*

БРІКС є скороченням від назв країн, які утворюють економічний блок: Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південна Африка. Ці країни мають великий потенціал для економічного розвитку, враховуючи своє географічне розташування, наявність природних ресурсів та велику кількість населення.

БРІКС був створений у 2009 році з метою підвищення економічної співпраці між цими країнами та збільшення їх ролі в світовій економіці. У рамках цього блоку проводяться різні заходи для сприяння економічному зростанню та інвестиційні проекти. Одним із прикладів співпраці БРІКС є створення Банку БРІКС, який був започаткований у 2014 році. Цей банк має на меті фінансування проектів у країнах БРІКС та інших країнах що розвиваються [1].

Роль БРІКС у світовій економіці є досить вагомою. Країни БРІКС мають великий потенціал для подальшого розвитку економіки та виробництва. Ефективність цього об'єднання і збільшення його впливу на світовій арені залежать від рівня розвитку відносин країн цього союзу, від ступеня партнерства Бразилії, Індії, Росії, Китаю і ПАР в економічній сфері, а також від зовнішньоторговельної взаємодії країн-учасниць, яка дає змогу застосовувати їхній виробничий і науково-технічний потенціал для динамічного розвитку національних господарств [2]. Сказане підтверджує актуальність дослідження торговельно-економічної взаємодії країн БРІКС.

Торговельна діяльність держав усередині об'єднання засвідчує наявність тенденції до зближення та поглиблення їхньої взаємодії в торговельно-економічному напрямі. Для початку необхідно розглянути, чим же цікаві країни одна одній з погляду торговельно-економічних відносин, що вони експортують в інші країни БРІКС і що імпортують із цих країн.

Насамперед, спільний інтерес держав-членів БРІКС полягає в можливій взаємодоповнюваності економік країн цього союзу. Кожна держава БРІКС йде в напрямку розвитку своїх економік і займає важливі позиції у своїх регіонах. У них є величезний потенціал, який може створити синергетичний ефект [1].

Варто зазначити, що учасники БРІКС займають вигідні позиції у світовій економіці у зв'язку з тим, що володіють великою кількістю важливих для неї ресурсів.

Наприклад, Бразилія – великий експортер насамперед продовольства, незважаючи на це, економіка країни спрямована на внутрішній ринок. Також у державі є велика кількість енергоресурсів, тому енергетична сфера теж має чимале значення для Бразилії. Крім цього, значну площу в країні займають орні

землі. Бразилія є лідером у світі за запасами прісної води. Держава багата на мінеральні ресурси – ніобій, залізна і марганцева руда, боксити, нікель, уранова руда, вольфрам, золото, цирконій, а також має новітні технології виробництва і генної інженерії, робить успіхи і в галузі програмного забезпечення. Беручи до уваги все вищесказане, саме Бразилія може перебрати на себе значну частину виробництва продовольства у світі. Водночас Бразилія здатна поширювати вплив БРІКС на Південну Америку, користуючись своїм географічним положенням [3].

Росія володіє значною кількістю енергоресурсів, а також орними землями. Росія – найбільша за площею держава у світі, що займає 40% всієї Європи і 30% Азії. Економіка держави залежить від експорту мінеральних ресурсів. Росія розташовується на шостому місці у світі за доведеними запасами нафти, володіючи 6,2% світових їх запасів, і посідає перше місце у світі за запасами газу з часткою 19,1% світових запасів. Держава, крім цього, має величезні території орних земель, що має велике значення для розв'язання гострої проблеми нестачі продовольства в деяких країнах.

Індія – перша у світі країна за чисельністю населення. Сектори економіки цієї держави доволі різноманітні: сільське господарство, різноманітні ремесла, сучасні галузі промисловості, широкий спектр послуг, у тому числі й високорозвинену сферу програмного забезпечення. Це свідчить про наявність у країні висококваліфікованої робочої сили. Але разом з тим в Індії існують серйозні демографічні проблеми, зумовлені стрімким приростом населення. Одне з найслабших місць Індії – сфера енергетики, в країні недостатньо нафти і газу, тому має місце залежність Індії від імпорту корисних копалин.

Незважаючи на розвинене сільськогосподарське виробництво, стрімке зростання населення призводить до дефіциту продовольчих товарів. Виходячи з усього вищевикладеного, Бразилію та Росію можна вважати важливими партнерами для Індії. Індія, зі свого боку, може забезпечити БРІКС трудовими ресурсами за рахунок стрімкого їх збільшення.

Китай – друга країна у світі за чисельністю населення і найбільший експортер у світі, який отримує 80% валютних доходів від зовнішньої торгівлі. Експортує Китай, крім машин і обладнання, також метали, сталь, текстиль, продукти харчування, одяг тощо. Китай є світовим лідером в більшості галузей промисловості: електроніка, переробка корисних копалин, ядерна енергетика, космонавтика, авіація. Важливе місце в промисловості Китаю посідає випуск автомобілів і комп'ютерів. У цьому напрямку країна прагне стати лідером також. До того ж Китай домінує у світі й за запасами вугілля, при цьому, він навряд чи зможе самостійно задовольняти потреби в енергії, незважаючи на достатній нафтовий потенціал.

ПАР – власник великих запасів природних ресурсів і світовий лідер за запасами золота і марганцю, крім того, на неї припадає 10% світових запасів алмазів. Південно-Африканська Республіка є найбільш економічно розвинутою країною в Африці, володіє багатими запасами мінеральних ресурсів, має досить

міцні позиції на світовій арені. Можна сказати, що економіка держави швидко розвивається, незважаючи на те, що в країні є проблеми безробіття та бідності. Крім цього, але існують певні труднощі у сфері енергетики, ПАР зовсім небагата на нафту та газ, але має достатню кількість вугілля. ПАР має потенціал у сфері виробництва продовольства. Однак для БРІКС, ПАР – це насамперед представник країн Африки, через який угруповання може впливати на африканський континент [3].

Валовий внутрішній продукт Китаю зріс із 6 трлн дол. у 2010 році до майже 18 трлн дол. у 2021 році, економіки Бразилії, Південної Африки та Росії зупинилися. ВВП Індії зріс з \$1,7 трлн до \$3,1 трлн, але відставав від зростання Китаю [4]. Загалом варто зазначити, що в об'єднанні БРІКС Росія, Бразилія і ПАР виступають як експортери промислової сировини і напівфабрикатів, а Китай та Індія імпортери цієї продукції у величезних розмірах і на тривалий період.

Таким чином, вище сказане дає змогу стверджувати про можливість реальної взаємодоповнюваності національних економік країн БРІКС у різних сферах, перш за все, продовольчу та енергетичну, що можна вважати основною передумовою інтеграції країн. До того ж взаємодоповнюваність економік – це основа для розвитку взаємної торгівлі в майбутньому.

Наразі, як представляється, задля виконання цілей, що стоять перед організацією БРІКС, країнам-членам важливо розвивати насамперед торгово-економічний напрям, не забуваючи і про інвестиційний напрям як істотну складову зростання торговельної взаємодії, збільшення зовнішньоторговельного обороту.

Література: 1. *INFORMBRICS 2022 [Електронний ресурс]* – URL <http://brics2022.mfa.gov.cn/chn/gyjzgj/jzgjij/>; 2. *Александрова С.Н. Роль та розвиток країн БРІКС у глобальній економіці / С.Н. Александрова, В.І. Орлов., 2015. – 76 с. – (Теорія та практика суспільної свідомості); 3. Авдокушин Е.Ф. Країни БРІКС у сучасній світовій економіці / Е.Ф. Авдокушин.. – 480 с. – (2017); 4. *DATABANK. Worldbank [Електрон. ресурс]* – URL <https://databank.worldbank.org/home.aspx>.*

УДК 339.56(477:73)

Круглова В. В.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Шуба М. В.*

Зовнішня торгівля є важливим елементом економічної діяльності багатьох країн світу, включаючи Україну та Сполучені Штати Америки. Зовнішньоторговельні відносини між Україною та США знаходяться на досить високому рівні, виконуючи важливу роль у сприянні економічному розвитку та підтримці політичного діалогу між країнами. Обидві сторони мають свої інтереси та

переваги в цих відносинах, проте вони також знаходяться перед викликами та складнощами. У цьому контексті важливо проаналізувати сучасний стан зовнішньоторговельних відносин між Україною та США.

Протягом останніх років двостороння торгівля між Україною та США зростала стійко, але криза, спричинена пандемією COVID-19, суттєво вплинула на позитивну динаміку розвитку товарообігу у 2020 році. Однак, результати 2021 року свідчать про відновлення зростання обсягів двосторонньої торгівлі між Україною та США.

У таблиці 1 наведено дані щодо експорту та імпорту товарів між Україною та США за останні чотири роки, а також сальдо торговельного балансу.

Таблиця 1

Показники зовнішньої торгівлі товарами України та США

Рік	Експорт в тис. дол. США	Імпорт в тис. дол. США	Сальдо
2018	1111359,4	2962372,5	-1851013,1
2019	978635,3	3284435,8	-2305800,5
2020	983942,0	3068698,2	-2084756,2
2021	1610459,5	3333257,3	-1722797,9

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

За період з 2018 по 2021 рік, експорт України в США зріс з 1111359,4 тис. дол. США до 1610459,5 тис. дол., тобто на 499100,1 тис. дол. або на 44,9%. У той же час, імпорт з США збільшився з 2962372,5 тис. дол. до 3333257,3 тис. дол., тобто на 370884,8 тис. дол. або на 12,5%. Сальдо торговельного балансу між країнами зменшилося з -1851013,1 тис. дол. в 2018 році до -1722797,9 тис. дол. у 2021 році, тобто на 128215,2 тис. дол. або на 6,9%. Це могло свідчити про збільшення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку та зростання попиту на них у США.

За абсолютними значеннями, імпорт з США до України значно перевищує експорт з України до США. Це призводило до значного дефіциту торгового балансу між двома країнами в останні роки. У 2021 році дефіцит торгового балансу зменшився на 25% порівняно з 2020 роком, але все ще залишався на високому рівні.

Також варто зазначити, що 24 лютого 2022 року РФ розпочала повномасштабну війну проти України, що значно позначилося на зовнішній торгівлі України, у тому числі, вплинуло на торговельні відносини України і США. В результаті, за січень-березень 2022 р. обсяг двосторонньої торгівлі товарами між Україною та США зменшився на 5,8% за аналогічний період 2021р., і склав 1066,3 млн. дол. США. Експорт зменшився на 8,7% до 303,9 млн. дол. США, імпорт – на 4,7% до 762,4 млн. дол. США. Сальдо торгівлі товарами негативне для України та складає -458,6 млн дол. США [2].

За 2021 р. обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Україною та США зріс на 27,4% і склав 2,7 млрд дол. США. Експорт послуг зріс на 34,1% до 1900,1 млн

дол. США. Основу експорту склали послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги; транспортні та ділові послуги.

Імпорт послуг зріс на 13,6% та склав 781,2 млн дол. США. Основу американського імпорту склали державні та урядові послуги, послуги пов'язані з фінансовою діяльністю та ділові [2].

За даними Національного банку України станом на 31.12.2021 в економіку України залучено 920,6 млн дол. інвестицій зі США, або 2,1% від загального обсягу інвестицій в Україну [2].

Рис. 1. Структура експорту українських товарів до США у 2021 р., %
Джерело: складено автором за матеріалами [2]

На рис. 1 видно, що найбільш значущими товарними групами були чорні метали та вироби з них, які становили понад половину експорту. Це свідчить про високу залежність України від експорту чорних металів та потребу в диверсифікації експортного портфеля.

Жири та олії тваринного походження та електричні машини також увійшли до переліку значущих товарів. Це може свідчити про високу якість продукції, яку виробляють українські виробники та їх здатність займати конкурентну позицію на світовому ринку.

З даних рис. 2 можна побачити, що найбільш значущими товарними групами в імпорті України з США були засоби наземного транспорту та мінеральне паливо, які разом становили більше половини обсягу імпорту. Це могло свідчити про високу залежність України від імпорту транспортних засобів та палива, що може бути викликано нестачею відповідної виробничої бази в країні.

Найбільш перспективними напрямками для українських експортерів є поставки в США хімічної продукції, продуктів харчування, товарів народного вжитку та легкої промисловості, продукції машинобудівної галузі, а також надання транспортних, телекомунікаційних та ІТ-послуг.

Рис. 2. Структура імпорту із США до України у 2021 р., %
Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Отже, Україна є важливим партнером для США у регіоні, і це відображається у зростаючому обсязі торгівельних операцій між країнами. Обидві країни прагнуть посилити співпрацю в різних галузях, включаючи торгівлю товарами, науково-технічну співпрацю, енергетичне співробітництво тощо.

Література: 1. Державна служба статистики України [Електрон. ресурс] – URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>; 2. Торговельно-економічне співробітництво України та США [Електронний ресурс] – URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/torgivelnno-ekonomichnespirobitnictvo>

УДК 339.727.22.012.7-048.74(4-6ЄС+477)

Кудлай Є. А.

РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В ЄС ТА УКРАЇНІ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю.

Ключовим моментом у «зелених» енергетичних ресурсах є те, що вони не завдають шкоди навколишньому середовищу через такі фактори, як викиди парникових газів в атмосферу. Шість найпоширеніших видів «зеленої» енергетики - це сонячна енергетика, вітроенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика, біомаса та біопаливо [1]. «Зелена» енергетика представляє ті відновлювані енергетичні ресурси та технології, які забезпечують найбільшу екологічну вигоду. Тобто «зелена» електроенергія визначається як електроенергія, вироблена з енергії сонця, вітру, геотермальної енергії, біогазу, прийнятної біомаси та малих гідроелектростанцій з низьким впливом на навколишнє середовище [2].

ЄС розглядає розвиток «зеленої» енергетики як ключовий пріоритет у боротьбі зі зміною клімату та забезпеченні енергетичної безпеки. Для досягнення своєї екологічної мети, ЄС впроваджує різні політики - Директива про відновлювану енергетику. ЄС також розробив Європейський зелений курс, який має на меті зробити Європу кліматично нейтральною до 2050 року, і виділив значні кошти на «зелені» інвестиції. З моменту запровадження Директиви про відновлювану енергетику у 2009 році частка відновлюваних джерел енергії щороку зростала, досягнувши 21,8% у 2021 році [3]. «Зелена» енергетика в ЄС має довгий шлях розвитку від того, як у 1991 році Німеччина запроваджує перший «зелений» тариф для відновлюваних джерел енергії до у 2022 році плану REPowerEU (пропозиція підвищити ціль до 2030 року до 45%) [4].

Сьогодні ЄС є світовим лідером у галузі відновлюваної енергетики. Понад п'яту частину енергії, використаної в ЄС у 2021 році, було отримано з відновлюваних джерел. «Зелені» джерела склали 21,8% від загального споживання енергії в ЄС. У 2021 році Швеція знову зайняла перше місце серед країн ЄС з найбільшою часткою відновлюваної енергетики (63%), наступною йде Фінляндія, з часткою 43%. Латвія посіла третє місце з часткою 42%. Далі йдуть Естонія, Австрія і Данія, які отримують 38%, 36% і 35% енергії з ВДЕ відповідно. Щодо країн ЄС антилідерів, то загалом 15 з 27 членів ЄС мали частки нижче середнього показника 21,8% у 2021 році; найнижчі частки ВДЕ мали Люксембург, Мальта, Нідерланди, Ірландія та Бельгія[5].

Розглянемо Індекс енергетичного переходу, який порівнює 115 країн за показниками ефективності їхніх енергетичних систем. Глобальний рейтинг очолює також Швеція (79 б.), за нею йдуть Норвегія (77) та третє місце посідає Данія (76). Україна мала показник Індексу 52 на 2021 рік [6].

У 2022 році сонячна та вітрова енергетика ЄС виробила понад п'яту частину (22%) електроенергії, вперше випередивши вугільний газ (20%). Країни ЄС були змушені прискорити нарощування потужностей відновлюваної енергетики після того, як повномасштабне російське вторгнення в Україну спричинило глобальну енергетичну кризу. [7]. За оцінками Європейської комісії, для того, щоб Європа стала незалежною від російського газу, необхідно 270 мільярдів євро додаткових інвестицій в енергоефективність, відновлювані джерела енергії та електричні мережі до 2030 року [8].

Іноземні інвестиції грають важливу роль у розвитку «зеленої» енергетики в ЄС, а державні та корпоративні інститути сприяють цьому розвитку. Державні інститути в ЄС сприяють розвитку «зеленої» енергетики шляхом забезпечення фінансової підтримки, знижки податків, встановлення стандартів якості та безпеки, підтримки досліджень та розвитку нових технологій. Корпоративні інститути також грають важливу роль у розвитку «зеленої» енергетики в ЄС, вони інвестують у нові технології та дослідження, які сприяють розвитку «зеленої» енергетики. ЄС також впровадив фінансові інструменти, такі як Європейський фонд стратегічних інвестицій та Європейський інвестиційний банк, для підтримки проєктів «зеленої» енергетики.

Перейдемо до розгляду розвитку «зеленої» енергетики в Україні. У 2019 році Україна увійшла у ТОП-10 країн світу за темпами розвитку відновлюваної енергетики, а у 2020 році – у 5 лідируючих європейських країн за темпами розвитку сонячної енергетики. У 2019 році у рейтингу Climatescope Україна посіла 8 місце серед 104 країн світу за інвестиційною привабливістю країни у питанні розвитку низьковуглецевих джерел енергії і будівництва «зеленої» економіки [9].

Загалом, починаючи із 2019 року, інвестиції у нові проекти відновлюваної енергетики в Україні перевищують проекти на викопному паливі. Протягом останніх 10 років інвестори ВДЕ інвестували в економіку України понад 12 млрд доларів США прямих іноземних інвестицій, а частка іноземних інвесторів у встановленій потужності ВДЕ станом на кінець 2021 року сягнула понад 35%.

Механізм розвитку «зеленої» енергетики в Україні полягає у створенні сприятливих умов для іноземних інвестицій. Уряд запровадив низку стимулів для заохочення інвестицій, включаючи «зелені» тарифи та податкові пільги для проектів з відновлюваної енергетики. Крім того, Україна активно працює над вдосконаленням правової бази для підтримки іноземних інвестицій.

Сьогодні до переліку найбільших міжнародних кредиторів та інвесторів в сектор ВДЕ в Україні входять: Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Американська міжнародна фінансова корпорація розвитку (DFC), Федеральний банк землі Баварія (BayernLB), Інвестиційний фонд для країн, що розвиваються (IFU), Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO) та багато інших. Таким чином, географія інвестицій в українську «зелену» енергетику поширюється на організації чи окремих інвесторів з Китаю, США, Великобританії, Німеччини, Нідерландів, Швеції, Данії, Норвегії, Франції, Люксембургу, Бельгії, Іспанії, Канади, Туреччини, тощо [10]. Україна досягла значного прогресу в залученні інвестицій у відновлювану енергетику та створенні сприятливого нормативно-правового середовища для розвитку відновлюваної енергетики.

На кінець 2021 року, встановлена потужність сектору відновлюваної енергетики України досягла 9655,9 МВт. Проте, активний темп розвитку у 2021 році спостерігався лише у одному сегменті – домашні СЕС. Проте промислова сонячна енергетика навпаки продемонструвала скорочення темпів розвитку. Вітроенергетика посіла друге місце за загальною встановленою потужністю. Значні перспективи розвитку має сектору біоенергетики України, саме біоенергетика здатна закрити частину дефіциту природного газу у питанні виробництва теплової та електричної енергії. Частка потужностей малої гідроенергетики, що були введені в експлуатацію в 2021 році, складає 1,24%. На початок 2022 року лідерами за загальною встановленою потужністю з ВДЕ серед усіх областей України стали Дніпропетровська (1350,06 МВт), Херсонська (1139,65 МВт) і Миколаївська області (1121,16 МВт). На усі ці області припадає понад 37,3% усіх потужностей ВДЕ в Україні [11].

Щодо розподілу виробництва енергії, то за даними 2021 року, атомна енергетика є найбільш використовуваним джерелом для виробництва електроенергії в Україні (55,5 % від загального виробництва електроенергії в країні). Друге місце – вугілля (23,2%). Водночас на відновлювані джерела припадає близько 14 % виробленої електроенергії [12].

До повномасштабної війни в Україні поновлювані джерела енергії здебільшого розглядалися як захист від зміни клімату і викидів вуглецю. Сьогодні ж «зелена» енергетика може гарантувати енергетичну безпеку і незалежність, а її вартість набагато нижча, ніж у викопного палива. Тобто цінність відновлюваних джерел енергії стала від екологічної до безпекової та економічної. Попри всі виклики через повномасштабну російську агресію, Україна має великий потенціал для розвитку «зеленої» енергетики завдяки наявності великих ресурсів вітру, сонячної енергії та біомаси. Такий розвиток забезпечить Україні більшу енергетичну незалежність. Для гарантування енергетичної безпеки та незалежності країни у післявоєнному відновленні, Україна поставила собі за мету виробляти 27% електроенергії з відновлюваних джерел до 2030 року, і вона знаходиться на шляху до досягнення цієї мети. Для такого стійкого і стабільного прогресу енергетичний перехід має бути міцно укоріненим у законодавстві, обізнаності споживачів, інфраструктурі та інвестиціях.

Література: 1. What is green energy? (definition, types and examples) [Електронний ресурс] / TWI. URL:<https://www.twi-global.com/technical-knowledge/faqs/what-is-green-energy#HowDoesGreenEnergyWork>; 2. What Is Green Power? [Електрон. ресурс] / EPA. URL: <https://www.epa.gov/green-power-markets/what-green-power>; 3. Renewables 2020. Analysis and forecast to 2025 [Електронний ресурс] / IEA. URL: <https://www.iea.org/reports/renewables-2020>; 4. Renewable energy directive 2025 [Електронний ресурс] / European Commission. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en; 5. Sweden, Finland, Latvia: Which EU countries use the most renewable energy? [Електронний ресурс] / Euronews. URL: <https://www.euronews.com/green/2023/01/20/which-european-countries-use-the-most-renewable-energy>; 6. Fostering Effective Energy Transition 2021 edition insight report [Електронний ресурс] / World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Fostering_Effective_Energy_Transition_2021.pdf; 7. Wind and solar power generated more electricity in the EU last year than gas did. [Електрон. ресурс] / World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/01/renewable-energy-electricity-record-europe/>; 8. The answer is green [Електрон. ресурс] / European Investment Bank. URL: <https://www.eib.org/en/stories/green-transition-energy>; 9. Climatescope 2019 [Електронний ресурс] / Bloomberg NEF. URL: <https://2019.global-climatescope.org/>; 10. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни [Електронний ресурс] / Разумков Центр. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>; 11. Wind power of ukraine 2021. Market overview / the year before the war [Електронний ресурс] / Ukrainian Wind Energy Agency. URL: http://uwea.com.ua/uploads/docs/uwea_2021_en_web_2.pdf; 12. Distribution of electricity generation in Ukraine in 2021, by source [Електронний ресурс] / Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1237676/ukraindistribution-of-electricity-production-by-source/>.

Логвиненко Б. Г.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Резніков В. В.*

Процес так званого «китайського економічного дива» є надзвичайно важливою темою та улюбленим предметом численних досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців – особливості становлення китайської економіки, теоретичні засади розвитку та інструменти практичного втілення державної політики у сферах зовнішньої торгівлі та державного регулювання досить досліджені науковою спільнотою. Однак концентрація уваги на визначенні засад дипломатичної діяльності Китайської Народної Республіки у сфері економічної дипломатії, на нашу думку, є недостатньою.

Як локальне, так і великомасштабне втілення економічної дипломатії сучасного Китаю стоять на двох історично сформованих іпостасях – конфуціанської гармонізації та «національного меркантилізму». Поняття головування букви писаного закону, ритуалу та гармонічних відносин із навколишніми народами виявились основою втілення китайської політики та запорукою як культурної, так і територіальної експансії. Китайська цивілізація, як у свій час римська, залучала підкорені народи не тільки силою зброї, а й надбаннями культури, інститутів соціального співіснування та більш розвинутою економічною моделлю. Таким чином, представники корінних ранньокласових або родоплемінних народів вбачали інтеграцію у загальнокитайський економічний простір непереможним благом. Одночасно із цим, специфічна філософія «Серединної Держави», оточеної варварами, які потребують просвітлення, склала зовнішнє оформлення існування Китаю від часів перших імператорських династій, як «богообраної», тієї, що має особливу роль серед усіх інших народів світу, а значить – заслуговує на привілейовану роль у розподілі результатів виробленого блага. Також, під впливом протистояння інститутів бюрократичного конфуціанства та войовничого легізму, китайська імперія видозмінювалась, трансформуючи як внутрішні форми відтворення господарських процесів, так і зовнішні методи впливу на оточуючі народи [2, 4].

Період останнього розквіту китайської державності припадає на часи правління династії Мін (середина XIV – друга половина XVII століття), а саме – імператорів Юнле та Сюаньде. Могутність китайської економіки та прогресивність технологічного розвитку забезпечили можливість проведення глобальних досліджень та місій з метою налагодження «данницьких» відносин із менш розвиненими сусідами, демонстрацію престижу та сили Піднебесної, а також потенційне перенаправлення торгівельних потоків саме до Китаю, як найбільшої та наймогутнішої імперії світу. Найбільш відомими та ефективними були

експедиції адмірала Сань Бао, або Чжен Хе, які проходили морським узбережжям Південно-Східної Азії, Індонезії, Південної Індії та Східної Африки. Фактично, китайська держава була першою морською дослідницькою силою, що розпочала епоху Великих Географічних Відкриттів на два століття раніше за європейців.

Однак, на відміну від західноєвропейських дослідників, що вбачали у дослідженнях поступовий перехід до прямого колоніалізму, який мав на меті саме нещадну експлуатацію підкорених народів і ресурсів територій, які попали у залежність від метрополій, китайська модель дослідження мала інші цілі – саме конфуціанська система збалансованості відносин (за нетривіальної філософії зверхності) між Піднебесною та іншим світом виявилась взірцем для будь-якої дипломатичної служби сучасного світу, оскільки втілювалась методами, що передували часові. На жаль, внутрішні конфлікти та поступове закосніння мінського бюрократичного апарату призвели до згорання зовнішньоекономічних та дипломатичних ініціатив із поступовим зверненням до ізоляціонізму. Подальший занепад китайської державності завершився так званим «століттям принижень», за якого Піднебесна перетворилась на сировинний придаток та напівколонію європейських імперій [3, 4].

Хоч тисячолітня історія імперського феодального розвитку Китаю має провідну роль у внутрішньому наповненні інститутів дипломатії, новітній етап неможливий для розглядання без урахування теорії марксизму-ленінізму та самостійно розробленого ідеологічного конструкту соціалізму із китайською специфікою. Відштовхуючись від радянських позицій боротьби трудового класу в межах однієї країни, КНР у дипломатичних ініціативах робить акцент саме на соціальних проектах, будуючи школи, лікарні та об'єкти соціальної інфраструктури. Однак, китайська модель достатньо відрізняється від радянської, і протягом новітньої історії розробила теоретичні засади власного шляху.

Починаючи від головування Ден Сяопіна та початку його реформ, китайська економіко-дипломатична доктрина докорінно змінюється, проголошуючи раціональність над комуністичними лозунгами. Втілюючи ринкові засоби оптимізації економіки у поєднанні із планово-адміністративними інститутами соціалізму, КНР відкриває для себе нові горизонти втілення економічних інтересів та перетворюється із напівколоніальної відсталого країни другого світу на головного суперника колективного Заходу [1, 6].

У результаті, сучасна економіко-дипломатична стратегія КНР складає специфічний конструкт із національних інститутів конфуціанства, легізму, імперської бюрократії, класичного марксизму-ленінізму, маоїзму та новітньої школи соціалізму із китайською специфікою. Головною метою економічного співробітництва та участі у міжнародному поділі праці проголошується рівнозначна вигода без можливості глобальної експлуатації та наголос щодо глобального партнерства із метою загальнолюдського прогресу і розвитку.

Головним сформульованим результатом цього співробітництва, згідно китайського бачення, має стати ініціатива «Одного поясу та Одного шляху», який

має на меті поступову євразійсько-африканську інтеграцію на рівноправних засадах із нетривіальним головуванням КНР як найбільшої економіки ініціативи [5]. Одночасно із цим, «національний меркантилізм», що проглядається у доктринах «великого відродження китайської нації» вузько спрямований на забезпечення китайського народу, тобто вносить завідома деструктивний та неприродний соціалістичний спільноті націоналістичний шлейф, що унеможливає отримання максимального результату від дипломатичних ініціатив країни та утворення універсального полюсу сили, рівнозначного європейському або трансатлантичному. У будь-якому разі, китайська економічна дипломатія та геополітична школа є новітнім явищем, що розвивається, а тому ще не виявила усі позитивні й негативні сторони власних цілей та методів їхнього досягнення.

Література: 1. 邓小平文选.第2卷 / 邓小平著 – 人民出版社：北京 / Обрані твори Ден Сяопіна. Том 2 / Ден Сяопін – «Народне Видавництво»: Пекін, 1993, 418 р.; 2. 廉亚明. 《郑和航海图》里的南阿拉伯海岸港口, 《海洋史研究》, 2022 年 (1), 100-115, 共 16 页.; 3. 薛克翘. 郑和下西洋二事考, 《海交史研究》, 2019 年 (2), 15-20, 共 6 页.; 4. 朱亚非. 郑和外交成就之思考-纪念郑和下西洋 600 周年, 《山东师范大学学报: 人文社会科学版》, 2005 年 (5), 76-79, 共 4 页.; 5. 王毅: 将“一带一路”打造成“发展带”和“幸福路” – 中华人民共和国外交部 [Електронне джерело]: URL: https://www.mfa.gov.cn/web/ziliao_674904/zt_674979/dnzt_674981/qtzt/gwxyjwjbzwyhdzwjztw/yc/202203/t20220307_10648865.shtml; 6. 习近平出席第三次“一带一路”建设座谈会并发表重要讲话 – 中国政府网 [Електронне джерело]: URL: http://www.gov.cn/xinwen/2021-11/19/content_5652067.htm

УДК 330.341.1

Майборода О. Є., Величко М. С.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СТВОРЕННЯ БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ ФРАНЧАЙЗИНГУ (НА ПРИКЛАДІ США)

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Франчайзинг набув широкого розповсюдження у сучасній світовій економіці, оскільки є одним із найбільш ефективних способів ведення підприємницької діяльності через відомість бренду як і у рамках однієї країни, так і по всьому світу. За визначенням міжнародної організації франчайзингу франшиза (або франчайзинг) – це метод розповсюдження продуктів або послуг за участю франчайзера, який встановлює торгову марку або торгову назву бренду та бізнес-систему, та франчайзі, який сплачує роялті та початковий внесок за право вести бізнес під назвою та системою франчайзера. Технічно договір, що зобов'язує дві сторони, є «франшизою», але цей термін частіше стосується фактичного бізнесу, яким керує франчайзі. Практика створення та розповсюдження бренду та франчайзингової системи найчастіше називають франчайзингом.

Франчайзингові відносини бувають двох різних типів. Найбільш відомий є бізнес-формат. У такому форматі франшизи франчайзер надає франчайзі не тільки свою торгову назву, продукти та послуги, але й цілу систему для управління бізнесом. Франчайзі, як правило, отримує від франчайзера підтримку у виборі місця та розвитку, посібники з експлуатації, навчання, стандарти бренду, контроль якості, маркетингову стратегію та бізнес-консультацію. Іншим типом є традиційний франчайзинг. Він відрізняється від звичного уявлення про франчайзинг, але має більший обсяг продажів. Явні приклади такого типу франчайзингу можна знайти в розливній, бензиновій, автомобільній та інших галузях промисловості. [1]

Існує очевидна привабливість відкриття бізнесу шляхом купівлі франшизи. У той час як відкриття бізнесу часто пов'язане з багатьма невідомими фактами, франшиза є доказом успішної моделі, яка вже діє, але треба розуміти, що управління франшизою є складною роботою і має також і недоліки. Для того щоб більш розумно оцінити ризики ми маємо розглянути переваги та недоліки цієї системи ведення бізнесу.

До переваг відносяться:

1. Пропуск етапу запуску. Найважча частина володіння бізнесом припадає на стадію запуску, де потрібно скласти бізнес-план, провести дослідження ринку, створити ходовий продукт, протестувати цей продукт, а потім масштабувати. Купівля франшизи дає можливість пропустити цей розділ: систему вже перевірено та доведено, що вона працює;

2. Розпізнавання імені. Франшизи постачаються з попередньо відомою назвою, яку клієнти знають та довіряють. Завдяки впізнаваності бренда, компанії не потрібно довго та клопітливо будувати репутацію;

3. Тренувальна програма. Для забезпечення успіху франшизи франчайзери роблять її легко відтворюваною, впроваджуючи програми навчання працівників, програмне та технічне забезпечення;

4. Допомога за маркетингом та рекламою. Франшизи допомагають франчайзі просувати бренд за допомогою телебачення, радіо та інтернету. Крім того, франчайзер робить свій внесок щодо створення та проведення ефективних власних кампаній. Залежно від свого розміру та ресурсів, вони можуть надати маркетинговий план, який охоплює аналіз ринку, стратегію, прогноз продажів і бюджет;

5. Спрощений доступ для фінансування. Найбільшою перешкодою для придбання франшизи є ціна: точні витрати відрізняються залежно від франшизи, але деякі комісії за франшизу становлять сотні тисяч доларів, а загальні інвестиції можуть легко перевищити 1 мільйон доларів. Крім того, значну роль грають стартовий внесок та роялті. Пошук фінансування є звичайною потребою для власників бізнесу, незалежно від того, чи починають вони власний бізнес, чи купують франшизу, і забезпечити таке фінансування ніколи не легко. У США для цього існує організація SBA (Small business association), яка надає пільгові позики для малого бізнесу, у тому числі для тих, що планують купувати франшизу. В

Україні також існують аналогічні організації: програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», яка надає фінансову підтримку для розвитку малого бізнесу в Україні, включаючи проекти з франчайзингу[3] та «Startup Ukraine»[4].

До недоліків відносяться:

1. Купуючи франшизу, компанії майже втрачають автономію в управлінні бізнесу, вони повинні дотримуватися правил, норм, системних операцій і директив франшизи. Якщо компанія визначила більш ефективний спосіб ведення бізнесу, це може не мати значення, якщо франчайзер не погодиться з нею;

2. Високі початкові витрати. Як згадувалося вище, витрати на придбання франшизи є високими – зазвичай значно вище, ніж у випадку створення власного бізнесу. Одна тільки плата за франшизу може зайняти значну частину ліквідності франчайзі;

3. Поточні виплати роялті. На додаток до високих витрат, пов'язаних із входженням у франчайзинговий простір, франчайзі також необхідно продовжувати виплачувати франчайзеру роялті за використання їх імені та системи, а також робити внески у витрати на маркетинг і рекламу на їхній розсуд;

4. Потенційні репутаційні проблеми. Незалежно від того, наскільки добре керованою, ефективною та популярною є підприємство франчайзі, його бізнес пов'язаний із загальною франшизою, і будь-які проблеми, з якими стикається бренд, впливають на результати бізнесу діяльності франчайзі. Якщо скандал сколихне національний офіс або інший франчайзі отримає погану репутацію, постраждає уся франшиза;

5. Контрактні угоди. При погодженні придбання франшизи, франчайзі підписує угоду про розголошення інформації про франшизу, у якій перераховано все, що він може і не може робити як франчайзі. Поруште одну з багатьох вимог, і ви можете взагалі втратити свій бізнес. Порушення однієї з багатьох вимог може привести до втрати бізнесу, а процес закриття такого бізнесу є значно складнішим і довшим ніж для звичайних підприємців.[2]

Франчайзинг у США виступає однією з провідних форм ведення бізнесу. Через економічний спад, який виник у результаті пандемії COVID-19 (табл. 1) та геополітичних та геоекономічних процесів викликаних війною в Україні багато офісних працівників залишаються без роботи та шукають нові можливості. Підприємці прагнуть стабільного попиту та вигоди, тому шукають інвестиції з меншим ризиком, перевіреними моделями, визнаним брендом та фокусом на інноваціях. Використовуючи свій корпоративний досвід та перевірені системи та підтримку, яку пропонують франшизи, створюється багато підприємств-франчайзі. Крім того, у зв'язку з цією тенденцією франчайзери пропонують більш гнучкі умови інвестування, що допомагає франчайзі заощадити на операційних витратах. Схожа ситуація ставалася у 2008 році на тлі світової фінансової кризи.

Оскільки інфляція триває, а вартість товарів зростає, франшизи вже вживають активних заходів, щоб залишатися прибутковими в новому році. Як і

коли почалася пандемія, одним із їхніх головних пріоритетів буде скорочення операційних витрат – від праці до запасів. Частина цієї стратегії може включати масові замовлення необхідних товарів та послуг, або фіксацію ціни з продавцями та постачальниками. Звичайно, інша половина рівняння включає підвищення цін для клієнтів.

Таблиця 1

Економічні результати франчайзингового бізнесу у США: 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість франчайзингових підприємств	760476	773603	753770	774956	792014
Зміна у %		1,7%	-2,6%	2,8%	2,25
Зайнятість	8274532	8503661	7532305	8192600	8449162
Зміна у %		2,8%	-11,4%	8,8%	3,1%
Фінансовий підсумок, млрд. дол. США	761,1	794,2	677,2	787,7	826,6
Зміна у %		3,5%	-14,7%	16,3%	4,9%
Частка у ВВП, млрд. дол. США	452,1	473,4	446,3	474,2	501
Зміна у %		4,7%	-5,7%	6,2%	5,7%

Джерело: складено автором за [5]

У 2023 році багато франчайзерів планують розгорнути екологічні ініціативи, щоб задовольнити зростаючу кількість екологічно чистих споживачів, які можуть включати зміни в упаковці, нові програми та стимули. Вони також можуть позиціонувати сталий розвиток як основну цінність у своєму маркетингу та брендингу та потенційно посилювати екологічні зусилля.

Іншою значною тенденцією у франчайзингу є розташування ланцюгів постачання всередині країни чи у Мексиці через геополітичні ризики та триваючі проблеми через пандемію.[6]

Франчайзинг відіграє важливу роль не лише на національному, а й на державному рівні. У 2021 році національна франчайзингова діяльність значною мірою відновилася до рівня який вона мала до пандемії, але в США спостерігаються різні моделі економічного відновлення через відмінності в бізнес-кліматі, тенденції міграції та зміни в уподобаннях споживачів. [5]

Література: 1. International Franchise Organization URL: <https://www.franchise.org/faqs/basics/what-is-a-franchise>; 2. Forbes. Pros and Cons of buying a franchise URL: <https://www.forbes.com/sites/jaredhecht/2019/02/27/the-pros-and-cons-of-buying-a-franchise/?sh=71fb24131198>; 3. USAID «Конкурентоспроможна економіка України» URL: <https://www.usaid.gov>; 4. Startup Ukraine URL: <https://startupukraine.com/programs/>; 5. 2022 Franchising Economic Outlook URL: <https://www.franchise.org/sites/default/files/2022-02/2022%20Franchising%20Economic%20Outlook.pdf>; 6. Forbes: Franchising trends to be on the lookout for in 2023 URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2023/01/04/franchising-trends-to-be-on-the-lookout-for-in-2023/?sh=f9d463b49e91>.

Макарчук К. О., Подобна Д. О.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРИТОКУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДО СІНГАПУРУ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Сінгапур є країною яка відома на міжнародному рівні своїм успішним економічним розвитком. Ключем до її економічних успіхів є різноманітність політичних заходів, запроваджених протягом останніх 50 років після її незалежності.

Місце Сінгапуру у світових рейтингах, а саме: Індекс конкурентоспроможності, індекс економічної свободи та індекс Doing Business дає можливість оцінити стан економіки країни та її конкурентну привабливість серед країн світу.

У рейтингу конкурентоспроможності країн світу 2022 року Сінгапур посів 3 місце серед 63 країн світу [1].

За рейтингом економічної свободи 2023 року Сінгапур посів 1 місце. Це робить його економіку найбільш відкритою у світі за Індексом 2023 року. Його оцінка приблизно така ж, як і минулого року без змін. Сінгапур посідає перше місце серед 39 країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону, та його загальна оцінка залишається значно вищою, ніж середні світові та регіональні показники [2].

Економічна свобода Сінгапуру підтримується надійним захистом прав власності та ефективним дотриманням антикорупційних законів. Податкові ставки конкурентоспроможні, а регуляторне середовище прозоре. Відкритість до глобальної торгівлі підвищує продуктивність, одночасно сприяючи появі більш динамічного та конкурентоспроможного фінансового сектора. За даними Світового банку та згідно з рейтингом Doing Business 2022 Сінгапур посів 2 місце з коефіцієнтом 86,2 [3].

Завдяки сприятливій політиці оподаткування та стратегічному положенню в Південно-Східній Азії Сінгапур пропонує іноземним інвесторам конкурентний і безпрецедентний доступ до азіатського ринку. Компанії, що працюють у Сінгапурі, мають понад 80 угод про уникнення подвійного оподаткування, значні податкові відрахування та численні угоди про вільну торгівлю з сусідніми азіатськими країнами [3,4].

Розглянемо на рисунку 1.1 надходження прямих іноземних інвестицій у Сінгапур у 2018-2021 рр. У 2019 році залучення прямих іноземних інвестицій до Сінгапуру за досліджуваних п'ять років досягло найбільшого показника – 114 млрд дол. З 2017 по 2021 рік у Сінгапурі зафіксовано середньорічне зростання притоку ПІІ на 9,4%. У 2020 році значно зменшився приток ПІІ до Сінгапуру і це пов'язано з світовою пандемією COVID-19. Поширення пандемії у всьому світі призвело до економічних криз у країнах світу.

Окрім політичної та економічної стабільності, Сінгапур є визначним фінансовим центром у регіоні АСЕАН. Місто-держава намагається відобразити

міжнародні стандарти бізнесу та торгівлі, такі як стандарти Світової організації торгівлі та Організації економічного співробітництва та розвитку [4].

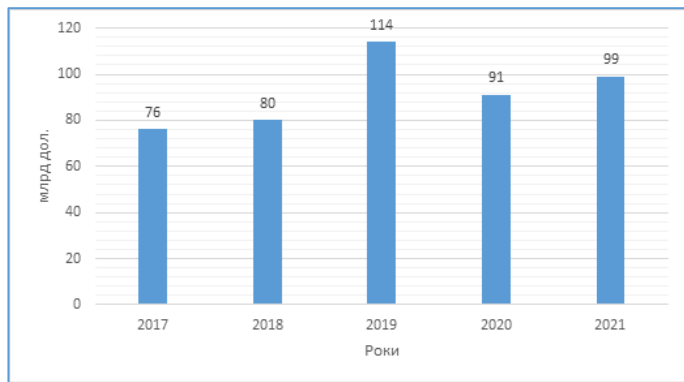

Рис. 1. Надходження прямих іноземних інвестицій до Сінгапуру у 2017-2021 рр. [4, 5, 6, 7]

Для іноземних інвесторів Сінгапур продовжує надавати прямий доступ до світового ринку, оскільки він став стійким, незважаючи на ризики, пов'язані з COVID-19. Зовнішньоорієнтовані сектори країни, такі як виробництво та оптова торгівля, залишаються сильними. Крім того, розвиток інформації, комунікацій і фінансів залишається стабільним завдяки підвищенню попиту на цифрові рішення та послуги обробки платежів [4].

Азія є найбільшим регіоном-реципієнтом, на який припадає 40% світових ПІІ. Сінгапур є 7-м найбільшим реципієнтом ПІІ у світі у 2022 році. Основними інвесторами Сінгапуру є США, Кайманові острови, Британські Віргінські острови та Нідерланди [7].

Фінансова та страхова діяльність є найбільшими одержувачами іноземних інвестицій та у 2021 р. показник дорівнював 1413,5 млрд сінгапурських дол., за ними йдуть оптова та роздрібна торгівля – 355,3 млрд сінгапурських дол., виробництво – 283,1 млрд сінгапурських дол. та транспорт та складування – 85,2 млрд сінгапурських дол. [8].

Незважаючи на невеликий внутрішній ринок і брак природних ресурсів, Сінгапур успішно подолав фінансові кризи 1997 і 2008 років. Сьогодні економіка Сінгапуру є однією з найстабільніших у світі, без зовнішнього боргу, високих державних доходів і стабільно позитивним сальдо.

Сінгапур пропонує потужну перевагу з точки зору можливостей для бізнесу, державних стимулів і переваг у торгових відносинах. Економіка Сінгапуру в основному розвивається за рахунок експорту електроніки та машинобудування, фінансових послуг, туризму та найбільшого у світі вантажного порту.

Література: 1. World competitiveness center [Електронний ресурс] – URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/SG/wcy>; 2. 2023 Index of economic freedom

[Електронний ресурс] – URL: <https://www.heritage.org/index/country/singapore>;
3. IMD Singapore [Електронний ресурс] – URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/overview/SG>; 4. Довідник о світових інвестиціях 2019 [Електронний ресурс] – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2019_en.pdf;
5. Довідник о світових інвестиціях 2021 [Електронний ресурс] – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf;
6. Довідник о світових інвестиціях 2022 [Електронний ресурс] – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf;
7. Trade and Investment trends 2022/2023 [Електрон. ресурс] – URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/ESCAP-2022-PB-APT-B-Singapore.pdf>;
8. Singapore DIRECT INVESTMENT 2021 [Електронний ресурс] – URL: https://www.singstat.gov.sg/media/files/visualising_data/infographics/trade_and_investment/singapore-direct-investment.ashx/.

УДК 339.5(592.36)

Макушева В. Д.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ІНДІЇ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник д.е.н., проф. Гончаренко В. В.*

Індія є однією з найбільш швидкозростаючих великих економік у світі та є важливим гравцем у глобальному економічному управлінні. Торговельні відносини Індія здійснює з більшістю країн світу. Сьогодні Індія є важливим торговельним партнером США, країн Європейського Союзу та країн Азії.

За даними 2021 року Індія посідала 18 місце серед усіх країн за експортом і він дорівнював 394,8 млрд дол.. За імпортом серед усіх країн світу посіла 10 місце і він склав 570,4 млрд дол. [1].

На рис. 1 топ-10 країн партнерів з експорту товарів Індії у 2017-2021 рр.

Лідером партнером з експорту Індії є США у 2021 р. експорт склав 71,2 млрд дол.. Другим за експортом партнером Індії є ОАЄ – 25,4 млрд дол., на експорт до Китаю припадає 23,0 млрд дол., Бангладеш – 14,0 млрд дол. та Гонконг – 11,2 млрд дол. [1]. Аналізуючи експорту Індії можна зазначити, що у 2020 році обсяг зменшився зі всіма країнами партнерами у зв'язку з пандемією COVID 19 та закриттям кордонів.

На рис. 2 топ-10 країн партнерів з імпорту товарів Індії у 2017-2021 рр.

Китай є лідером з імпорту товарів Індії серед країн світу та обсяг у 2021 р. – 87,5 млрд дол.. ОАЄ також серед країн імпортерів Індії посідають друге місце і показник склав 43 млрд дол.. Обсяг імпорту з США до Індії склав 41,3 млрд дол., Швейцарії – 29,4 млрд дол., Саудівської Аравії – 27,6 млрд дол. та ін.

Потягом досліджуваного періоду основними статтями експорту товарів Індії були мінеральне паливо, перли натуральні або культивовані, дорогоцінні каміння та метали, машини, механічні пристрої та ядерні реактори, чавун та сталь, фармацевтична продукція та ін. (рис. 3) [2].

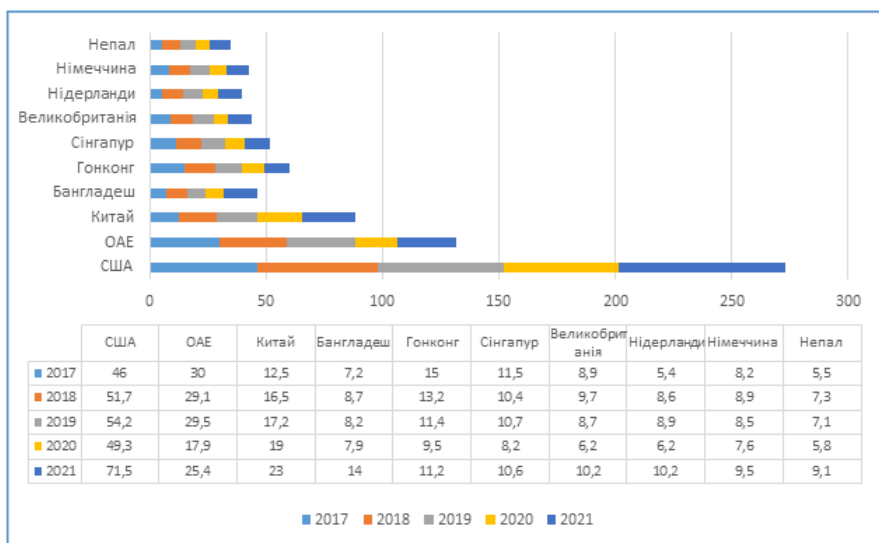

Рис. 1. Топ-10 країн партнерів з експорту товарів Індії у 2017-2021 рр., млрд дол. [1]

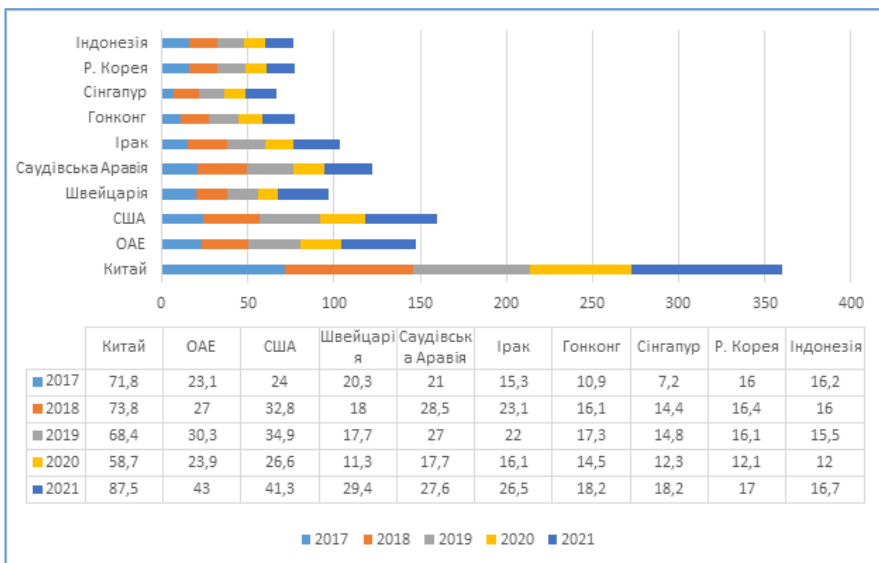

Рис. 2. Топ-10 країн партнерів з імпорту товарів Індії у 2017-2021 рр., млрд дол. [1]

Рис. 3. Частка основних статей експорту товарів Індії у 2021 році, % [2]

Основними продуктами, які Індія експортувала до США, є діаманти – 10,2 млрд. дол., упаковані ліки – 7,44 млрд дол. і ювелірні вироби – 3,6 млрд дол. [3,4]. Основними статтями, що Індія експортувала до Об'єднаних Арабських Еміратів, є нафтопродукти – 4,46 млрд дол., ювелірні вироби – 2,73 млрд дол. і діаманти – 2,23 млрд дол. [5].

Індія імпортує з Китаю залізну руду – 3,51 млрд дол., очищену нафту – 1,61 млрд дол. та сирий алюміній – 1,26 млрд дол. [4]. Основними продуктами, які Індія імпортувала з США, були сира нафта – 9,68 млрд дол., алмази – 5,3 млрд дол. та нафтовий газ – 1,87 млрд дол. [3]. З Об'єднаних Арабських Еміратів імпортувала Індія сирину нафту – 9,35 млрд дол., алмази – 8,74 млрд дол. та золото – 7,03 млрд дол. [5]. На рис. 4. наведемо частку основних статей імпорту товарів Індії у 2021 р.

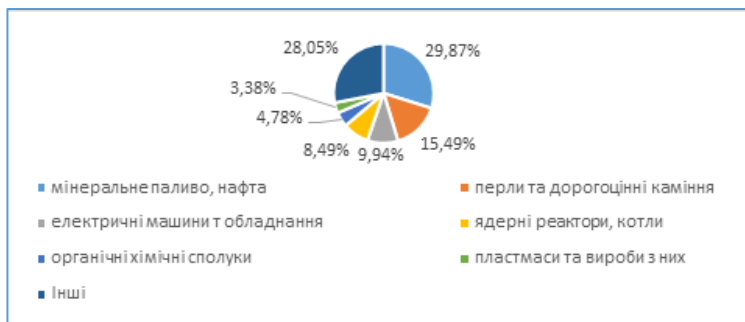

Рис. 4. Частка основних статей імпорту товарів Індії у 2021 р., % [2]

На частку сектору послуг в Індії припадає понад 50% ВВП країни. Сектор послуг в Індії включає торгівлю, туризм, авіацію, телекомунікації, судноплавство, порти, зв'язок і зберігання, фінансування, страхування, транспортування, нерухомість, бізнес-послуги, програмне забезпечення, IT-ВРМ тощо. Індустрія туризму та гостинності в країні різко постраждала після пандемії Covid-19 у 2022 році, коли загальна зайнятість у цьому секторі зросла на 48% у березні 2022 року [6].

Обсяг експорту послуг Індії у 2021 році склав 240,6 млрд дол., тоді як імпорт дорівнювався 195,9 млрд дол.. Країна є експортером послуг та протягом останніх років є п'ятим одержувачем ПП у світі у сферу послуг [6].

Протягом багатьох років Індія була протекціоністською державою. Урядом приймалися заходи для скорочення обсягів імпорту товарів. Після зміни державної політики країна поступово стала більш відкритою для міжнародної торгівлі. Зовнішньоторговельні зв'язки Індія розвиває з багатьма країнами світу та регіональними об'єднаннями для поглиблення торговельних відносин. Торгівля та зовнішній сектор Індії мають значний вплив на зростання ВВП, збільшення доходу на душу населення, робочих місць для молоді.

Література: 1. Trade map [Електронний ресурс] – URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm; 2. Trade map / import [Електрон. ресурс] – URL: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm; 3. OEC India-US [Електрон. ресурс] – URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ind/partner/usa>; 4. OEC India-China [Електрон. ресурс] – URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/ind>; 5. OEC India-ARE [Електрон. ресурс] – URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ind/partner/are>; 6. IBEF [Електронний ресурс] – URL: <https://www.ibef.org/exports/services-industry-india>.

УДК 339.7

Мацука В. М.

СВІТОВІ ТРЕНДИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО

Маріупольський державний університет

Світ не стоїть на місці – покращується якість життя, створюються нові технології. Глобалізація прискорює ці процеси завдяки обміну інформацією, знаннями та культурними цінностями. Перед довгостроковими інвесторами часто постає питання, куди інвестувати сьогодні, щоб за кілька років опинитися на гребені хвилі. Крім широко поширених трендів, є й ті, що тільки зароджуються і по-справжньому розвиватимуться найближчими роками. Метою дослідження є оцінка розвитку інвестицій та інновацій у світі. Розглянемо інвестиційні тренди майбутнього.

Альтернативна енергетика. Зміна клімату давно хвилює світову громадськість, проте уряди почали вживати конкретних заходів лише за останні кілька років. Вже зараз розроблено програми, спрямовані на перехід від традиційних джерел енергії до зелених. Серед галузей альтернативної енергетики можна назвати такі основні напрями: біоенергетика, сонячні панелі, вітрогенератори.

Електрокари. Політика щодо зниження викидів вуглеводнів у довкілля пов'язана із заміною автомобілів із двигунами внутрішнього згоряння на електрокари. Це нешвидкий процес, але вже зараз намітилося кілька фаворитів у цій гонці. Головним локомотивом електрифікації автомобільної індустрії є компанія Tesla. Аналітики не сумніваються в успіху компанії Ілона Маска та

вірять, що вже в недалекому майбутньому акції компанії досягнуть рівня \$1800, що збільшить капіталізацію компанії на 70%. Сам ринок електромобілів у найближчі роки може зрости більш ніж утричі – з 3% до 10% від загальної кількості автомобілів. Багато великих автовиробників збираються повністю перейти на машини з електричним двигуном у найближчі 10-15 років. Помітні зміни на ринку автомобілів відбудуться вже до 2025 року.

Інтернет речей. Бажання людей постійно вдосконалювати існуючі процеси та спрощувати життя на тлі охоплення всесвітнім павутинням навіть віддалених куточків світу, що раніше здавалося неможливим, сприяє розвитку IoT. Деякі компанії вже давно працювали у цьому напрямі і тепер можуть пожинати плоди власного успіху. Ринок IoT у період з 2020 року до 2025-го потроїться, досягнувши \$200 млрд.

Кібербезпека. Останні кілька років відзначені підвищеною активністю кіберзлочинців, які нападали не лише на приватні компанії, а й на державні корпорації та навіть урядові організації. Це вкотре наголошує на важливості цього напрямку в сучасному світі. Тільки за останні півроку від ворожих дій кіберзлочинців постраждали такі відомі компанії як Acer, Gigabyte, Electronic Arts, T-Mobile, Robinhood. У зв'язку з цим очевидно, що великі компанії збільшуватимуть витрати на кібербезпеку, що призведе до зростання доходів компаній, що спеціалізуються на наданні подібних послуг, а також розробників програмних та апаратних комплексів захисту даних.

Космічна галузь. На наших очах відбуваються дуже важливі події, приватні компанії здійснюють запуски космічних кораблів – раніше це можна було здійснити лише на державному рівні. Даний напрямок з великою ймовірністю отримає подальший розвиток. Так, вже дві приватні компанії здійснили свої перші успішні суборбітальні польоти: Virgin Galactic та Blue Origin. Успіхи ще однієї приватної компанії, SpaceX, поки що зовсім недосяжні для конкурентів. Дітище Ілона Маска успішно доставляє астронавтів на МКС, а мережа супутникового інтернету Starlink продовжує розширювати покриття завдяки виведенню на орбіту нових супутників. Напевно, найближчими роками туристичні польоти в космос стануть реальністю, квитки на такі рейси можна купити вже зараз [4].

Онлайн-освіта. Пандемія змінила наше життя, і говорити про те, що воно колись стане колишнім, немає жодного приводу. Під час пандемії багато чого перейшло в онлайн-формат, у тому числі й освіта. Можливість вчитися чомусь новому, не виходячи з дому, відмінно вписалася в ритм життя сучасної людини. На ринку з'явилося кілька нових компаній, серед тих, хто був раніше, визначилися лідери. Завдяки технологіям штучного інтелекту (ШІ), машинного навчання, віртуальної та доповненої реальності якість навчання у дистанційному форматі постійно зростає [1].

Фінтех. Ще один напрямок, імпульс у розвиток якого дала пандемія. Щоденні операції, для здійснення яких раніше необхідно було фізичне відвідування

фінансових організацій, тепер можна здійснювати на будь-якому девайсі, підключеному до мережі – від ПК до звичайного мобільного телефону. Тому в найближчі кілька років очікується поява великої кількості фінтех-стартапів, що полегшують життя звичайним користувачам. Великі банки та фінансові організації теж приділятимуть більше уваги цьому аспекту, створюючи власні продукти або купуючи стартапи та впроваджуючи вже розроблені рішення. Зі зростанням курсу криптовалют з'являється дедалі більше нових платіжних інструментів, що полегшують взаємодію Космосу з цифровими валютами [2].

Медтех. Ще одним напрямом, який торкнулися технічні вдосконалення, стала медицина. Пандемія також зробила свій внесок: переповнені лікарні, небажання людей вкотре відвідувати лікаря призвели до активного розвитку телемедицини. Розвиток цього напрямку пов'язаний із веденням електронного документообігу (електронні карти). Відповідно, в наступні кілька років можна побачити надходження інвестицій і в цей сектор. В охороні здоров'я існує кілька типів програм штучного інтелекту, у тому числі робототехніка, персоналізовані програми, лабораторії, моніторинг, аналіз даних, віртуальна медична допомога, пристрої, що носяться. Що стосується медичних робіт, то їх кількість також зростає з кожним роком, а провідним напрямком у сегменті залишаються хірургічні роботи. Світовий ринок медичних робіт досягне майже \$21 млрд до 2027 року [4].

Управління відходами. Споживання становить велику частку світового ВВП. З кожним роком воно зростає і призводить до величезної кількості викидів у навколишнє середовище. Щоб знизити негативний вплив до мінімуму, необхідно приділити увагу переробці відходів, що є частиною руху ESG, що набирає силу.

Штучний інтелект. Необхідність обробки величезних масивів даних у стислі терміни та використання їх для певних цілей призвела до появи ШІ. Враховуючи той факт, що обсяг інформації з кожним днем збільшується, використання ШІ поширюватиметься на дедалі більшу кількість сфер життя людини. Багато ШІ-компаній вже витрачають мільярди дол. на ШІ-технології – наприклад, соціальна мережа Facebook. Це зумовлено бажанням соцмережі активно розвивати засоби штучного інтелекту та машинного навчання, за допомогою яких вона планує підвищити ефективність ранжування та рекомендаційної системи, у тому числі у стрічках та відео, але не тільки – Facebook задіє нові системи та для підвищення ефективності та релевантності реклами [3].

Таким чином, проаналізувавши загальні тренди, можна прийти до висновку, інвестиції є важливим інструментом для розробки стратегій у різних галузях світової економіки. Проведений аналіз показав, що тренди є стійкими і носять стратегічно важливий характер.

Література: 1. Інвестиції в освіту – запорука ефективної відбудови й успішного майбутнього України. *Forbes Ukraine*. URL: <http://surl.li/frtpp>; 2. Інвестиції у воєнний час заради майбутнього URL: <http://surl.li/frtlz>; 3. Інвестор Twitter та Facebook. Фонд Andreessen Horowitz залучив \$9 млрд, щоб інвестувати у стартапи майбутнього. Що це за стартапи? *Forbes Ukraine*. URL: <http://surl.li/frtnh>;

УДК 330.47:378:37.01:001.9

Мірошніченко Т. М.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

В останні роки відбувається феноменальне зростання можливостей інформаційних технологій. ІТ технології проникли в економічну, фінансову, політичну, соціальну та інші сфери багатьох держав світу. Вони стали необхідні для швидкої та ефективної взаємодії на міжнародному рівні.

Вплив цифровізації на розвиток економічних та соціальних процесів – актуальна тема наукових дискусій як в Україні, так і за кордоном протягом останніх десяти років.

Застосування електронного обміну даними дає можливість здійснення процесу введення інформації та обміну документами, що виключає затримки та неточності. Електронна система дозволяє підвищити швидкість та точність збору інформаційних даних та відмовитися від рутинної операції оформлення та пересилання документації у паперовому вигляді. Система електронного обміну даними – автоматизує створення, відправлення, отримання та обробку всіх електронних документів та поєднує їх з обліковими системами, які діють у конкретній компанії. Система витягує та автоматично пересилає інформацію від одного учасника до іншого. При цьому вона приймає стандартну форму із збереженням всього вмісту.

У системі електронного обміну даними виділяють організаційну, апаратну та програмну складові та канали зв'язку. Щоб застосовувати цю систему, необхідно організувати високу технологічну культуру виробництва незалежно від розмірів організації. Невеликі компанії можуть здійснювати обмін даними, підключившись до системи, на основі програмного забезпечення, які є у фірмі [1, с. 105-112].

З появою ІТ технологій необхідно було перетворювати та удосконалити всі сфери діяльності країн світу для підвищення свого потенціалу та конкурентоспроможності. Так у банківському секторі необхідно було забезпечити себе новими способами запровадження своєї діяльності як на міжнародному рівні, так і на національному. Як приклад цифровізації в банківському секторі є система SWIFT (товариство всесвітніх міжбанківських фінансових каналів зв'язку – міжнародна міжбанківська система передачі інформації та здійснення платежів) [2].

Швидкий розвиток інформаційних технологій та систем телекомунікацій забезпечив появу нових форм та інструментів торгових операцій. Нові технології цифровізації трансформуються насамперед в сферу послуг: послуги зв'язку (Інтернет, телекомунікації); послуги дозвілля та розваг; послуги управління

різними бізнес-процесами (логістика, зберігання даних, програмування, оформлення документів, адміністративні послуги); послуги торгівлі (Інтернет-магазини); фінансові послуги; медичні послуги (консультації); освітні послуги.

Водночас постає питання, чи стане новий етап цифровізації каталізатором для розширення та поглиблення міжнародних економічних відносин?

Цифровізація передбачає застосування проривних технологій, які трансформують операційні моделі та світову економіку в цілому за рахунок заміщення чи доповнення людини з урахуванням використання штучного інтелекту, мобільних пристроїв, просунутої аналітики, роботизації та інтеграційних технологічних платформ, передових стандартів зв'язку.

Впровадження цифровізації у великі світові логістичні центри, такі як (Amazon, IKEA, Tesla та інші) у вигляді роботизації складів та автоматизації логістичних операцій підвищують динаміку світової економіки [3].

Проаналізувавши динаміку розвитку міжнародних потоків товарів, послуг, капіталу у взаємозв'язку з процесами цифровізації, можна зробити такі висновки. Новий етап цифровізації економіки призведе до трансформації конкурентного середовища деяких високотехнологічних компаній сфери послуг, а саме: компаній в сфері Інтернет-торгівлі, інформаційно-комунікаційних компаній, провайдерів зв'язку. Досягнення нових цифрових технологій в обмеженому масштабі підвищать міжнародні контакти вузькоспеціалізованих професіоналів у сфері медицини, освіти, фундаментальної та прикладної науки. Цифровізація та розвиток віртуальної економіки забезпечать нові виклики традиційним галузям (необхідність перекваліфікації, диверсифікації та трансформації бізнес-стратегій).

В останні роки сильно набирали популярність системи управління складами (WMS). З їх допомогою можна об'єднати всі дані в одній платформі. Програмне забезпечення дає можливість аналізувати інформацію про всі складські процеси. Підключення роботів до такого продукту дозволяє повністю автоматизувати роботу обладнання. Постійне оновлення інформації дає можливість точно визначати, де саме і в якій кількості перебувають ті чи інші товари, яка продукція зараз відвантажується тощо. Роботизація складу і логістики – досить новий, але дуже перспективний напрямок. При цьому захист даних забезпечується завдяки інтеграції блокчейну в складські системи. Сучасні технології кібербезпеки гарантують збереження конфіденційної інформації, а також стабільне і безперебійне функціонування ПО і роботів, які виконують фізичні завдання [4].

Впровадження складських роботів, WMS і блокчейн-технологій – це прорив в цифровізації, який приведе до росту товарообігу світової економіки. У науковому та професійному середовищі склалась однозначна думка про те, що цифровізація здійснює рішучий вплив на структуру й динаміку світової торгівлі та міжнародні економічні відносини.

Література: 1. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 5. С. 105-112; 2. SWIFT Перекази: що це таке і як працює.

[Електронний ресурс]. – URL: https://www.fin.do/uk/blog/64_swift-perekazi-shho-cze-take-i-yak-praszuje; 3. Світові лідери у сфері роботизації складських підприємств [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.imena.ua/blog/5-directions-of-development-of-robotics/>; 4. Автоматизація та роботизація складу і логістичних підприємств [Електронний ресурс]. – URL: <https://sunone.com.ua/articles-uk/avtomatizaciya-ta-robotizaciya-skladu-i-logistichnih-pidpriemstv/>

УДК 314.743

Оленін Д. Є., Шуба М. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ: ДОСВІД АВСТРАЛІЇ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Австралія знаходиться серед десяти провідних країн призначення міждержавних мігрантів (у 2021 р. вона займала дев'яте місце) [1]. Це стало можливим завдяки високому рівню життя в Австралії та недостатньої кількості її населення для реалізації економічного потенціалу держави. Вважається, що масовий приплив іммігрантів збагатив Австралію у господарському та культурному аспектах, оскільки вони привезли з собою економічні та технічні знання, капітали та зміцнили зв'язки країни з їхніми батьківщинами.

Основними цілями міграційної політики Австралії є залучення мігрантів з кваліфікаціями та професійними навичками, які підходять для австралійської економіки, розвиток культурного різноманіття та боротьба з нелегальною міграцією за допомогою жорстких вимог до міграційного законодавства.

Завдяки своїй острівній географії та ізоляції Австралія здатна контролювати масштаб і структуру імміграції більшою мірою, ніж більшість країн. Відповідно, Австралія має одну з найбільш керованих міграційних програм. Уряд постійно змінює Програму постійної міграції, щоб не тільки збільшити частку мігрантів, які приїжджають до Австралії за Програмою кваліфікованої міграції, але корегує вимоги відповідно до ситуації на ринку праці. Особливістю австралійської імміграції є постійні зміни в процесі відбору кваліфікованих тимчасових і постійних іммігрантів на основі емпіричних даних для досягнення кращих економічних результатів.

Австралія практикує відбір іммігрантів за професійними навичками вже понад п'ять десятиліть, і, на думку багатьох експертів, це значно збільшило національний запас людського капіталу та сприяло економічному зростанню та розвитку. Частина секрету її успіху полягала в її гнучкості та готовності уряду змінити програму у відповідь на події всередині та за межами Австралії та нові результати досліджень [2].

Австралія знаходиться в прямій конкуренції з іншими розвиненими економіками за залучення та утримання найкращих талантів з усього світу. За останнє десятиліття з'явилося більше доказів того, що Австралія може не бути

основним місцем вибору, яким вона колись була для кваліфікованих мігрантів, талантів і/або бізнес-інновацій та інвестиційних віз.

До пандемії Covid-19 Канада, США, Велика Британія та європейські країни ОЕСР були більш популярними напрямками для кваліфікованих мігрантів. Лише для мігрантів з Індії Австралія залишалася головним напрямком [3].

Канада наразі стала найбільшим конкурентом Австралії щодо мігрантів. Країна планує залучити майже 1,5 млн мігрантів, що еквівалентно майже 4% її нинішнього населення, протягом наступних трьох років. Натомість Австралія прагне залучити близько 600 тис. мігрантів з постійними візами або 2% населення протягом того самого трирічного періоду [3].

Згідно з даними Інституту міграції Австралії (Migration Institute of Australia, MIA), Канада також прагне привернути увагу успішних міжнародних випускників австралійських університетів, пропонуючи їм швидке отримання посвідки на постійне проживання. Велика Британія також нещодавно запровадила нові програми для залучення висококваліфікованих фахівців, пропонуючи особливу візу для іноземних випускників 50 університетів з усього світу. Два австралійські університети входять до поточного списку (університети Мельбурна та Квінсленда). Крім того, у 2023 році Велика Британія відкриє нову британсько-індійську програму для молодих спеціалістів, яка схожа на міжнародні угоди про робочі канікули в Австралії, що може сильно вплинути на надходження талантів із цієї країни-донора мігрантів, цінної для австралійської кваліфікованої міграції [4].

Різноманітні фактори впливають на відносну привабливість країни як місця міграції, включаючи потужність економіки країни, фінансове регулювання, рівень зайнятості, політичну стабільність, сімейні та соціальні зв'язки, спосіб життя, безпеку та толерантність суспільства. Однак багато з цих факторів знаходяться поза контролем міграційної системи та її процесів. Хоча Австралія відносно добре виконує ці заходи, існують структурні перешкоди в міграційній системі, які можуть звести це нанівець та зменшити її привабливість як місця призначення для висококваліфікованих і талановитих фахівців.

З одного боку, гнучкість та готовність уряду швидко змінювати міграційні програми, як вже зазначалося вище, має свої переваги. Водночас, постійні зміни в міграційній політиці та програмах Австралії викликають занепокоєння у потенційних мігрантів і підприємств, створюючи уявлення про те, що міграційні програми Австралії нестабільні та непередбачувані в довгостроковій перспективі. Різке коливання розподілу класів віз, вартість віз і затяжні терміни розгляду змушують потенційних заявників побоюватися Австралії як місця призначення. У порівнянні з іншими країнами міграція до Австралії є дорогою та повільною.

Так, у жовтні 2022 року Відділення програми кваліфікованої міграції змінило політику щодо розподілу балів для загальних віз кваліфікованої міграції. Це була зміна тлумачення політики, а не зміна законодавства. Ця зміна потенційно негативно вплинула на багатьох із 32 тис. заявників, яким потім було запропоновано подати заяву на отримання кваліфікованої міграційної візи в раунді

запрошень в грудні 2022 року, деякі з яких чекали на запрошення для подання заяви до двох років. Ця зміна політики могла призвести до відмови у видачі візи при оцінці, і багато хто вважав за краще не приймати запрошення подати заяву на отримання візи до встановленого терміну, вважаючи, що вони більше не мають права приймати запрошення. 1 лютого 2023 року Відділення програми кваліфікованої міграції повідомило, що інтерпретація політики змінилася та повернулася до попередньої давньої політики. На думку Інституту міграції Австралії, довірливі та непослідовні зміни інтерпретацій та політики насторожують потенційних мігрантів та знижують довіру до програм Австралії [3].

Отже, для підтримки репутації міграційної програми Австралії необхідно підтримувати баланс у розподілі місць у рамках програми віз, які фінансуються роботодавцями, незалежних кваліфікованих спеціалістів і віз типу «талантів». Списки кваліфікованих професій стримують загальну кваліфіковану міграцію до тих професій, яких зараз бракує, а структурні особливості затримують додавання до списків нових і часто дуже інноваційних професій.

Таким чином, з кожним роком зростає конкуренція серед країн світу за висококваліфікованих трудових мігрантів. Незважаючи на значні здобутки Австралії в залученні висококваліфікованих фахівців, окремі аспекти її міграційної політики потребують вдосконалення.

Література: 1. *World Migration Report 2022. International Organization for Migration*. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>; 2. *Hugo G. Skilled Migration in Australia: Policy and Practice. Asian and Pacific Migration Journal*. 2014. № 23(4). Р. 375–396. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/011719681402300404>; 3. *Migration, Pathway to Nation Building. Migration Institute of Australia*. URL: <https://www.mia.org.au/documents/item/2033>; 4. *Migration Institute of Australia*. URL: <https://www.mia.org.au/>.

УДК: 339.727.22.012.7-048.74(4-6СС+477)

Разумкова В. С.

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Матюшенко Ю. І.*

Чітке розуміння економічної суті і характерних особливостей інвестицій та інвестиційної діяльності важливо як для мікро-, так і для макроекономіки. Не менше значення має і знання інвестицій та діяльності, пов'язаної з ними, для людей, які є інвесторами в різних проектах або збираються такими ставати. Розберемо докладніше, в чому полягає економічна суть інвестицій, яка класифікація є загальноприйнятою, які є ознаки інвестицій та інші питання, пов'язані з теоретичними положеннями і основами інвестиційної діяльності.

Інвестиції – це сукупність витрат (матеріальних і нематеріальних), спрямованих у формі цілеспрямованого вкладу коштів в різні сфери економіки і галузі діяльності для подальшого отримання прибутку і досягнення певного результату [1, с. 56].

Мета дослідження полягає у визначенні та теоретичному обґрунтуванні шляхів удосконалення системи державного регулювання залучення іноземних інвестицій в умовах децентралізації та розробці пропозицій стосовно створення привабливих умов для залучення іноземних інвестицій в регіональну економіку.

Актуальність дослідження полягає в тому що попри численні наукові здобутки, питання державного регулювання інвестиційної діяльності в умовах децентралізації влади потребуються більш детального дослідження у контексті передачі цих повноважень на регіональні та місцеві рівні.

Проблеми державного регулювання залучення іноземних інвестицій досліджуються в наукових працях таких зарубіжних та українських вчених, як: І. Данилевич, М. Денисенко, А. Дзюмак, К. Маркевич, Штань, А. Мерзляк, М. Поттер, Є. Романенко, О. Руденко, Д. Сакс, М. Штань та ін.

У сучасних умовах розвитку цивілізації стає неможливим інноваційний розвиток економіки будь-якої держави без залучення іноземних інвестицій, які забезпечують не лише приплив додаткового обсягу капіталу, але і трансфер сучасних технологій та методів управління. Останнє набуває стратегічного значення в силу наявності диспропорції регіональних економік в межах однієї країни, адже регіони, які володіють більшим ресурсним потенціалом, приваблюють інвестора.

Відповідно, регіони, що не вирізняються зазначеними умовами, потребують іншого підходу до побудови інвестиційної політики регіону. Тут можуть бути використані державні ресурси, які зосереджені як у державному, так і в місцевих бюджетах, що сприятиме формуванню платформи для залучення до них зовнішніх інвестицій та внутрішніх інвестицій із підприємницького сектора.

У світовій практиці засобом стимулювання нагромадження капіталів та залучення зовнішніх ресурсів слугує, переважно, податковий механізм державної податкової політики. Сьогодні у провідних європейських державах підприємствам з іноземними інвестиціями надають податкові пільги, метою яких виявляється упровадження новітніх технологій, подолання диспропорцій та безробіття, встановлення незначної відсоткової ставки на кредити на рівні регіонів [2]. Окрім цього Європейський Союз вкладає значні кошти у дослідження та розвиток нових технологій, що забезпечує збільшення його конкурентоспроможності на міжнародному ринку і робить ЄС одним з найбільших світових інвесторів з розгалуженою мережею інвестиційних структур [3, с. 9-15].

Для залучення іноземних інвестицій в Україні, важливо не лише забезпечити стабільність і прозорість законодавчої бази, але й звернути увагу на регіональний аспект. Розвиток інвестицій в окремих регіонах може стати кроком до загального економічного зростання країни. Інвестиції можуть стимулювати інноваційні

процеси, які є ключовим фактором створення конкурентоспроможної економіки [4, с. 45-52].

Проте, на шляху до залучення іноземних інвестицій в Україну стоять ряд викликів та перешкод. Необхідно створити сприятливі умови для інвестування, включаючи зменшення бюрократичних процедур та забезпечення стабільності законодавчої бази [3, с. 9-15]. Важливо відзначити нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яке захищає вітчизняних виробників від недобросовісної конкуренції з боку іноземних компаній.

Отже, залучення іноземних інвестицій в Україну в умовах децентралізації влади може бути ефективним інструментом для забезпечення сталого економічного зростання та розвитку регіонів. Інвестиційна привабливість регіонів України може значно збільшуватися завдяки ефективному використанню можливостей децентралізації влади та покращенню інвестиційного клімату.

Іноземні інвестиції є важливим джерелом фінансування інноваційних проєктів в Україні, що забезпечує зростання її інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності [4, с. 45-52]. Водночас, розподіл інвестицій між різними регіонами країни є нерівномірним, що свідчить про необхідність покращення інвестиційного клімату та інфраструктури в окремих регіонах України.

Досвід країн ЄС показує, що ефективне використання іноземних інвестицій вимагає не лише наявності сприятливого інвестиційного клімату, але й розвинутої інфраструктури, ефективної системи державного регулювання та прозорої системи управління. Саме у цьому контексті важливу роль може відігравати децентралізація влади, яка забезпечує підвищення відповідальності місцевих органів влади та підвищення їхньої компетентності у вирішенні проблем місцевого розвитку.

Література: 1. Штань М. Інвестиційна діяльність у системі чинників активізації розвитку національної економіки / М. Штань // Банківська справа. – 2016. – № 4. – С. 55-63; 2. Маркевич К. Л. Досвід країн ЄС у сфері іноземного інвестування – крок України до європейської інтеграції [Електронний ресурс] / К. Л. Маркевич – URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/DTR_ep/2009_4/files/EC409_26.pdf; 3. Романенко Є. І. Інвестиційна політика країн ЄС: досвід для України / Є. І. Романенко. // Економіка та держава. – 2022. – №1. – С. 9-15; 4. Данилевич І. В. Роль іноземних інвестицій у формуванні інноваційного потенціалу економіки України / І.В. Данилевич. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2021. – №289. – С. 45-52.

Рудич А. А.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ «ЦИФРОВОГО РОЗРИВУ» В КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к.г.н., доц. Ханова О. В.*

У 2021 р. у світі нараховувалось 46 країн, що входили до групи «найменш економічно-розвинуті країни», з яких 33 – країни африканського континенту, 9 – знаходяться у Азії, 1 у Карибському регіоні та 3 у Тихоокеанському [1]. У 2020 році у найменш розвинутих країнах (НРК) проживало 1,06 млрд людей, що були дуже вразливими і мали низький рівень людського розвитку.

Через різницю у потенціалах – людському, інфраструктурному та технологічному, прискорений перехід до тотальної цифровізації національних економік після спалаху COVID-19 став загрозливим викликом. Однак якщо для країн з доходом нижче середнього та вище середнього, такі міжнародні цифрові трансформації стали поштовхом для нарощування власної діджитал-конкурентоспроможності, то національні економіки країн 3 світу залишилися в «аутсайдерах». Справа в тім, що допоки у цій групі країн не вирішеними залишатимуться питання бідності, забезпечення мінімально допустимого рівня соціального обслуговування, злочинності, високої частки неграмотного населення, то говорити про пріоритезацію питань цифрової трансформації економіки недоцільно.

У 2021 році за показниками індексу мережевої готовності група найменш розвинених країн мала значно нижчі значення, аніж інші розвинені країни. Останнє 131 місце у рейтингу країн займає Чад із показником – 20,21 од., хоча Руанда, яка також входить до списку країн з низьким доходом має значення 39,48 одиниць [2]. Таким чином, найменш розвинені країни, серед яких домінують країни Африки набувають значень у діапазоні (20,12–39,62).

За даними Міжнародного союзу електрозв'язку, близько 27% людей у НРК користувалися Інтернетом у 2021 році, порівняно з 90% в розвинених країнах. І там, де зв'язок існує в НРК, він зазвичай пропонується з відносно низькою пропускнуою здатністю та відносно високою ціною [3]. Тому у порівнянні з європейськими інтернет-користувачами, де 80% роблять покупки онлайн, у багатьох НРК ця частка становить менше 10%.

Щоб створити більше можливостей для НРК, важливо виходити за межі аспекту підключення. Першим кроком є забезпечення НРК фінансовими, технічними та іншими ресурсами, адаптація національних законодавств під вимоги «цифрової ери». Хоча з 2015 року в багатьох НРК було досягнуто значних успіхів у прийнятті законодавства, частка НРК із законами щодо захисту даних і конфіденційності та захисту споживачів все ще низька (48% і 41% відповідно) [3].

Вважаємо за необхідне обґрунтувати переваги та позитивні наслідки поліпшення рівня цифровізації НРК. По-перше, широкосмуговий зв'язок може

надати можливість подолати виклики розвитку, які неможливо адекватно вирішити за допомогою основних мобільних технологій. Нестачу висококваліфікованого персоналу можна вирішити за допомогою відеоконференцій та освітнього онлайн-контенту.

Більш того, так як у 2020 році на сектор с/г припадало 20% ВВП НРК, використання цифрових технологій у цьому секторі є особливо актуальним. У сільському господарстві все частіше заради підвищення ефективності використовуються передові технологічні здобутки: дрони, датчики та система блокчейн. По-друге, у розвинених країнах та тих, що розвиваються пандемія прискорила використання дистанційних консультацій і смартфонів для відстеження контактів, цифрового тестування та сертифікатів про вакцинацію. По-третє, широкосмуговий зв'язок має більший економічний вплив, ніж базові мобільні технології. Якщо у 2014 році, як йдеться у дослідженні Deloitte, збільшення рівня проникнення 3G на 10% збільшує зростання ВВП на душу населення на 0,15% у країнах, що розвиваються, то станом на 2023 рік ці значення потенційно можуть бути більшими [4].

За розглянутим індексом мережевої готовності найбільш слабким регіоном є Африканський, нараховуючи 33 держави з групи «найменш економічно розвинених». Однією із важливих перепон на шляху до їхньої цифрової трансформації є те, що на сьогодні майже 300 мільйонів африканців живуть на відстані понад 50 км від оптоволоконного або кабельного широкосмугового з'єднання. Це виявляється у відсутності широкого доступу до високошвидкісного Інтернету, можливості отримання доступу до мережі, за винятком деяких столичних міст та браку необхідного технічного забезпечення [4]. Більше того, зараз велика частина ІТ-контенту надходить до Африки ззовні, а центри обробки даних є цифровою інфраструктурою, яка дозволить розвивати місцеву цифрову індустрію. Тому Африці вкрай необхідна подібна інфраструктура з критично важливими серверами і комп'ютерними системами із повністю резервованими підсистемами. Головною перевагою такої локалізації інфраструктури на континенті стане економія коштів на міжнародне підключення та зменшення затримки, що забезпечить кращу продуктивність додатків [4].

Для прискорювання темпів цифровізації Африканський Союз створив «Стратегію цифрової трансформації для Африки (2020-2030)». Для 55 країн-членів даної міжурядової організації стратегія будувалася на наступних принципах: «солідарності та кооперації», «всеосяжності», «інклюзії», «національного походження», «нового мислення» та «безпеки».

Для громадян цифрові платформи зможуть надавати широкий спектр соціальних послуг, включаючи охорону здоров'я, освіту, торгівлю, транспорт тощо. Для урядів – дозволять підвищити результативність роботи, зменшити непотрібне дублювання систем та рівень шахрайства і корумпованості державних інституцій, покращити громадську участь і забезпечити більш прозору та відкриту підзвітність. Для підприємців, особливо для представників малого та середнього

бізнесу, цифрові рішення можуть потенційно розширити доступ до ринків, використовувати брак активів та висококваліфікованих людських ресурсів.

У Стратегії зазначається, що «Африканська континентальна зона вільної торгівлі буде ринком із 1,2 млрд споживачами, який досягне 1,7 млрд до 2030 року із загальним ВВП у 2,5 трлн дол. США, що еквівалентно 6,4 трлн дол. США, якщо виміряти його за паритетом купівельної спроможності» [4, с.24].

Однією зі стратегічних цілей до 2030 року є координація здобутків у цифровій та медичній сфері: зміцнення досліджень у сфері охорони здоров'я, інновацій, ІКТ для охорони здоров'я, технологічних можливостей і розробка надійних рішень для проблем охорони здоров'я в Африці на основі фактичних даних. Очікується, що цифрова система охорони здоров'я сприятиме досягненню Цілі сталого розвитку 3 (група «міцне здоров'я») для забезпечення міцного здоров'я та добробуту усіх громадян Африки у будь-якому віці [4]. Відкритий доступ до широкосмугових комунікаційних технологій буде націлений на більш якісну та більш орієнтовану на пацієнта допомогу, особливо в сільській місцевості та віддалених районах.

Оскільки попит на цифрові навички зростає, а «цифровий розрив» між країнами нікуди не зникає, то відмінності в доступі та підключенні лише посилять існуючі розбіжності між національними економіками країн, що розвиваються та регіонами. Така нерівність у цих країнах та регіонах може перешкоджати здатності молодих поколінь суттєво брати участь у цифровій економіці. Незважаючи на їхній інтерес до цифрових технологій, вони не здатні повністю використати багато можливостей, які приносить «цифрова ера» [2].

Підсумовуючи, країни, що розвиваються на шляху до побудови цифроміки стикаються із наступними проблемами: низький рівень цифрової інклюзії; дефіцит критичної інфраструктури та брак ресурсів; цифрова неграмотність населення; відсутність ефективної цифрової політики; незадовільний рівень інформаційної безпеки та відсутність оптоволоконного або кабельного широкосмугового з'єднання у країнах Африки, що робить доступ до інтернету надзвичайно дорогим та відповідно недоступним для більшості груп населення.

Першочерговим, на нашу думку, є розробка стратегічних документів на довгострокову перспективу за різними аспектами цифровізації: кібербезпека, цифрова інклюзія, забезпечення населення та інституцій критичною цифровою інфраструктурою та ліквідація цифрової неграмотності. Важливими є не експерименти у економіці, а введення у дію цифрових нововведень із одночасною адаптацією нормативної бази та моніторинг наслідків від такого нововведення. Для цього доречно створити інституції координації політики та цифрової стратегії з підготовленими висококваліфікованими кадрами, можливо навіть не національними, а з країн партнерів, які мають вищий рівень цифровізації.

Дієвим методом вирішення проблеми є регіональні ініціативи щодо збільшення цифрової участі вразливих верств населення як, для прикладу, Go Digital ASEAN [6]. Однак, результативність будь-яких дій буде наявною тільки тоді, коли складена стратегія буде чітко дотримана, відбуватиметься міжміністерська координація нововведень та співпраця між усіма державними інституціями.

Література: 1. UN list of least developed countries. URL: <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/list>; 2. The Network Readiness Index 2022. Stepping into the new digital era. URL: <https://networkreadinessindex.org>; 3. The Connectivity in the Least Developed Countries: Status report 2021. Switzerland: International Telecommunication Union, 2021. 72 p.; 4. Value of connectivity. Economic and social benefits of expanding internet access. London: Deloitte, 2014. 56 p.; 5. The digital transformation strategy for Africa (2020-2030) Ethiopia: African Union, 2020. 53 p.; 6. Go Digital ASEAN: Regional Impact Summary. URL: <https://asiafoundation.org/publication/go-digital-asean-regional-impact-summary>.

УДК 339.5

Салімон Т. А.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ США З КРАЇНАМИ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Довгаль О. А.*

Зовнішньоекономічні відносини є важливим компонентом економічної політики будь-якої країни. У зв'язку з цим, вони мають значний вплив на стан економіки та життя населення. Особливої уваги заслуговують зовнішньоекономічні відносини США з країнами Близького Сходу, які є ключовими в глобальній економіці.

США займають важливе місце в світовій економіці. Вони є однією з найбільших економік світу і мають велику кількість зовнішньоекономічних відносин з різними країнами світу, включаючи Близький Схід. Близький Схід – це регіон, що складається з 18 країн з високим ступенем релігійної та етнічної різноманітності. Загальний ВВП регіону становить близько 3,3 трильйонів доларів США, що робить його одним з найбільших ринків у світі [1].

У регіоні Близького Сходу видобувається більшість світових запасів нафти та газу, що дає йому величезну геополітичну вагу. Однак, різна економічна структура країн регіону та відсутність стійкої економічної інтеграції ускладнюють взаємодію між ними. Загалом, економіка Близького Сходу сягає високих показників розвитку, однак цей регіон також відомий своїми економічними проблемами, такими як висока безробітність та нерівність у розподілі багатства.

Зовнішньоекономічні відносини між США та країнами Близького Сходу засновані на співпраці в галузі енергетики та торгівлі. Ці відносини розвиваються з кожним роком, що веде до значного зростання обсягу товарообігу між цими країнами.

За даними офіційної статистики, в 2021 році торговельний баланс США з країнами Близького Сходу був від'ємним на 61,3 мільярдів доларів. Це означає, що США імпортували більше товарів з країн Близького Сходу, ніж експортували до них (рис. 1).

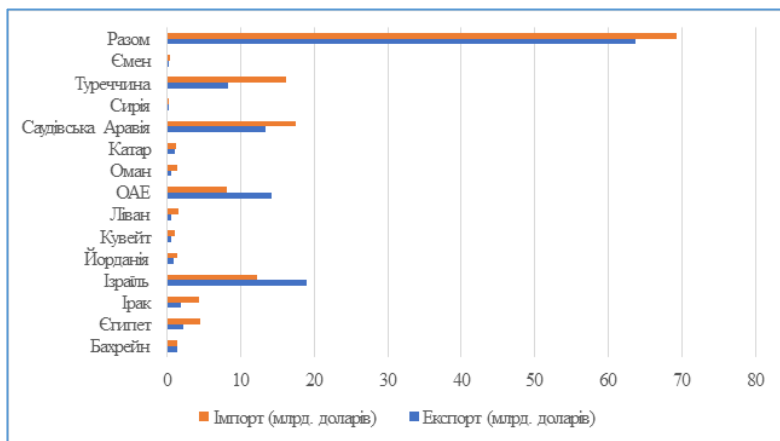

Рис. 1. Торговельний баланс США з країнами Близького Сходу [1]

Країни Близького Сходу є великими експортерами нафти та газу, а США є одним з найбільших споживачів в цьому секторі. Співпраця між цими країнами забезпечує стабільність на ринку енергоресурсів та сприяє розвитку економік обох сторін. Згідно з даними Міністерства енергетики США, у 2021 році США імпортували близько 1,5 млн барелів нафти з країн Близького Сходу, зокрема з Саудівської Аравії, Іраку та Кувейту. Крім того, США і Ємен розпочали співпрацю в галузі енергетики, що дозволило США розширити свої джерела постачання нафти та газу [2].

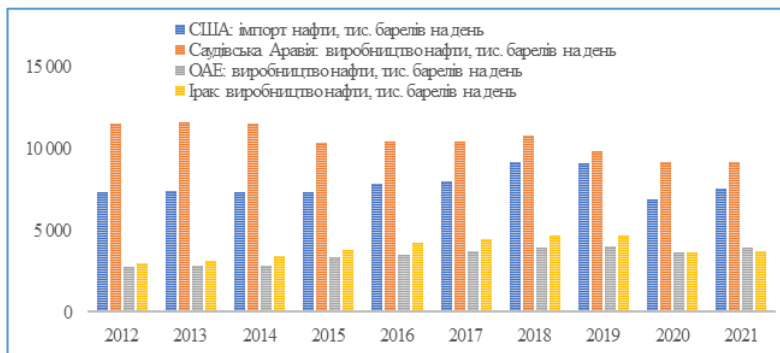

Рис. 2. Виробництво нафти в країнах Близького Сходу та її імпорту США [2]

Проте, з іншого боку, залежність США від імпорту енергоресурсів з країн Близького Сходу може бути небезпечною в ситуації, коли там з'являється геополітична напруга. Наприклад, у 2021 році, коли Ємен переживав кризу, яка обмежила постачання нафти з цієї країни, ціни на нафту зросли, що суттєво вплинуло на економіку США.

Дані на рис. 2 показують, що США в значній мірі залежать від імпорту нафти з країн Близького Сходу, зокрема з Саудівської Аравії.

Крім енергетики, США та країни Близького Сходу також співпрацюють у галузі торгівлі. США є важливим партнером для країн Близького Сходу, які експортують на світові ринки не лише нафту та газ, але і інші товари, наприклад, текстильні вироби, ювелірні вироби, хімічні продукти тощо.

Далі наведено порівняння обсягів торгівлі США з країнами Близького Сходу за 2021 рік. У таблиці 1 відображено загальний обсяг торгівлі, структуру товарів, що експортуються та імпортуються, тенденції зростання або зниження обсягів торгівлі.

Одним з найважливіших партнерів США в регіоні є Ізраїль. США і Ізраїль мають довгу і тісну історію співпраці в різних галузях, включаючи торгівлю, науку та технології, безпеку та оборону. Зокрема, у 2016 році США і Ізраїль підписали меморандум про розуміння, який передбачає виділення Ізраїлю рекордної суми військової допомоги в розмірі \$38 мільярдів до 2028 року. Ця угода забезпечує Ізраїлю високі технології та зброю, які допомагають забезпечувати безпеку країни в умовах постійної загрози з боку терористичних організацій та сусідніх держав.

Таблиця 1

Обсяг торгівлі США з країнами Близького Сходу за 2021 рік

Країна	Загальний обсяг торгівлі (млрд дол. США)	Обсяг експорту із США (млрд дол. США)	Обсяг імпорту до США (млрд дол. США)	Основні товари, що експортуються	Основні товари, що імпортуються	Тенденція обсягів торгівлі
Саудівська Аравія	34,8	8,7	26,1	нафта, хімічна продукція, полімери	сталеві вироби, електроніка, паливо	зменшення на 19,2%
Ізраїль	48,5	19,1	29,4	технології, хімічна продукція, авіаційна техніка	алмази, фармацевтика, технології	збільшення на 14,6%
Об'єднані Арабські Емірати	24,5	4,9	19,6	нафта, газ, хімічна продукція	автомобілі, паливо, машини	зменшення на 17,3%
Єгипет	9,3	2,8	6,5	хімічна продукція, зерно, нафтопродукти	текстиль, харчові продукти, нафта	збільшення на 3,6%
Кувейт	5,8	1,4	4,4	нафта, хімічна продукція, полімери	технології, машини, харчові продукти	зменшення на 23,8%

Джерело: [1]

Крім Ізраїлю, США також співпрацюють з іншими країнами Близького Сходу в галузі торгівлі. Наприклад, США є одним з найбільших інвесторів в Туреччину, де американські компанії активно інвестують у різні сектори економіки, включаючи енергетику, телекомунікації та інфраструктуру. Також США активно

співпрацюють з країнами Перської затоки, зокрема з ОАЕ, які стали важливими транспортними вузлами та регіональними центрами фінансової діяльності [3].

Проте, не зважаючи на тісні економічні зв'язки між США та країнами Близького Сходу, існують також ризики та виклики, які можуть вплинути на ці зв'язки. Зокрема, криза COVID-19 суттєво позначилась на економіці світу та вплинула на зовнішньоекономічні відносини між країнами. Крім того, геополітична напруга в регіоні, включаючи збройну агресію Росії на території України, а також спір навколо ядерної програми Ірану, можуть суттєво вплинути на зовнішньоекономічні відносини між США та країнами Близького Сходу.

Узагальнюючи, можна сказати, що зовнішньоекономічні відносини між США та країнами Близького Сходу є дуже важливими для обох сторін. США мають великий інтерес до забезпечення безпеки та стабільності в регіоні, а також до співпраці з країнами Близького Сходу в галузі економіки, науки та технологій. Країни Близького Сходу, з свого боку, активно працюють над залученням інвестицій, розвитком економіки та сприянням взаємному торгівельному обміну з США.

Для забезпечення стійких та продуктивних зовнішньоекономічних відносин між США та країнами Близького Сходу, важливо звернути увагу на декілька ключових аспектів. Перш за все, необхідно розвивати та підтримувати ефективні торговельні та інвестиційні відносини між країнами. США можуть допомагати країнам Близького Сходу у залученні інвестицій, розвитку економіки та створенні робочих місць, а також відкривати свій ринок для продуктів цих країн.

Другим важливим аспектом є співпраця в галузі енергетики. Країни Близького Сходу мають значні запаси нафти та газу, що робить їх важливими партнерами для США у галузі енергетики. У свою чергу, США можуть пропонувати технології та інвестиції для розвитку енергетичної інфраструктури країн Близького Сходу, що може зменшити залежність цих країн від нафти та газу.

Третім аспектом є співпраця в галузі науки та технологій. США мають значні досягнення у цих галузях, тому можуть сприяти розвитку науково-технічного потенціалу країн Близького Сходу. Це може сприяти створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та розвитку високотехнологічних галузей економіки.

Проте, слід також звернути увагу на виклики та проблеми, які можуть виникнути у зовнішньоекономічних відносинах між США та країнами Близького Сходу. Наприклад, конфлікти та політичні нестабільності можуть значно ускладнити співпрацю та взаємодію між країнами. Також, іноді можуть виникати проблеми з імпортом та експортом товарів, або з охороною інтелектуальної власності, що також може знижувати ефективність зовнішньоекономічних відносин.

У заключенні можна зазначити, що зовнішньоекономічні відносини між США та країнами Близького Сходу мають велике значення для економічного розвитку та співпраці між країнами. Важливо розвивати торговельні, інвестиційні та енергетичні відносини, сприяти науковому та технічному розвитку, а також зміцнювати культурні та соціальні відносини між країнами. Проте, слід також

звертати увагу на можливі виклики та проблеми, які можуть виникнути у відносинах між країнами та шукати способи їх вирішення.

Література: 1. Department of State. (2021). *United States Relations with the Middle East*. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-the-middle-east/>; 2. U.S. Energy Information Administration. (2021). *Middle East*. URL: <https://www.eia.gov/international/regions-middle-east/>; 3. U.S. Department of Commerce. (2021). *Doing Business in the Middle East*. URL: <https://www.export.gov/article?id=Doing-Business-in-the-Middle-East>.

УДК 339.92

Самков К. Д., Матюшенко І. Ю.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Світова торгівля є основою глобальної економіки та її окремих складових, національних економік. В цілому можна зазначити, що світова торгівля має поступовий тренд до розвитку (за виключенням 2020-2021 рр. які відображають вплив пандемії коронавірусу), збалансовану структуру та певний перелік країн, що є торгівельними лідерами у світі. Проведемо аналіз структури зовнішньої торгівлі Болгарії. На рис. 1 наведено динаміку експортних потоків Болгарії, з якого видно, що експорт має дещо суперечливий тренд розвитку, але поступово збільшується, незважаючи на періоди падіння обсягів в 2012, 2015-2016, 2020 рр.

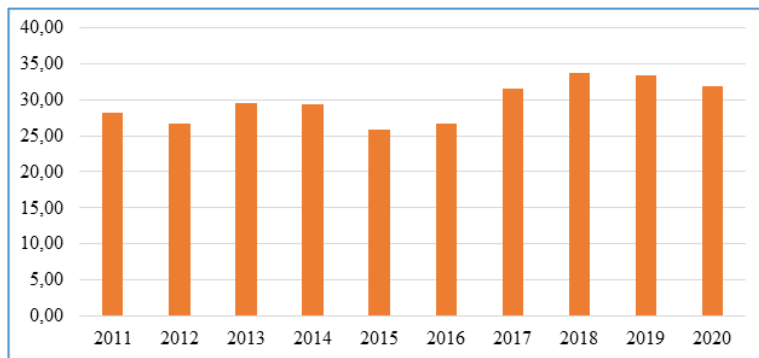

Рис. 1. Динаміка експорту Болгарії, млрд. дол. США [1]

Основними товарними групами болгарського експорту є продукція машинобудування, сільського господарства, хімічної промисловості та металообробка. При чому, протягом 2011-2020 рр. ця структура не зазнала суттєвих змін, крім незначного збільшення обсягів машинобудування за рахунок зменшення частки

чорнових металів. На рис. 2 наведена структура експортних потоків Болгарії в 2011 – 2020 рр., а на рис. 3 – основні експортні товари Болгарії.

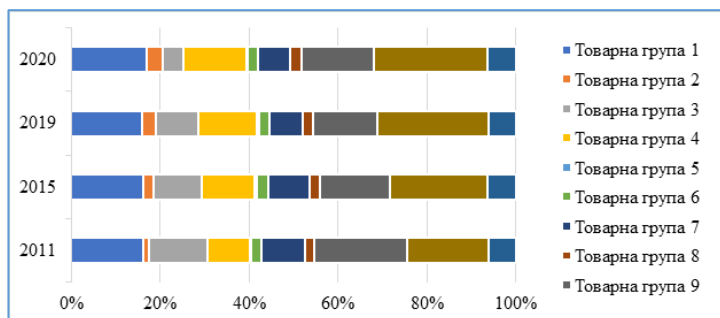

Рис. 2. Структура експортних потоків Болгарії, % [1]

Рис. 3. Основні експортні товари Болгарії, млрд. дол. США [1]

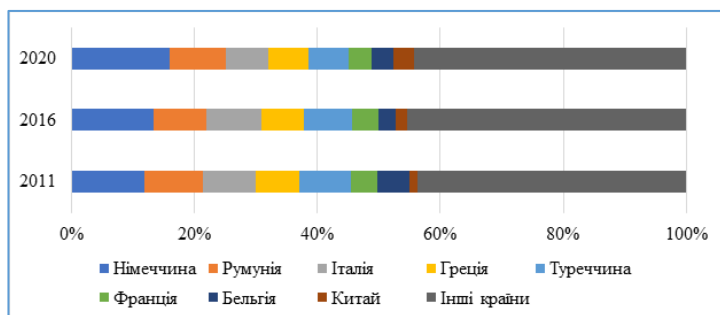

Рис. 4. Географічна структура експорту Болгарії, % [1]

Як видно з рис. 3 найбільш затребуваними на зовнішніх ринках є фармацевтична продукція Болгарії, транспортні засоби, крупи, мінеральне паливо, машини та обладнання, мідь та вироби з неї, та електричні машини.

Що стосується основних зовнішньоторговельних партнерів у 2011–2020 рр., майже 60% експорту Болгарія постачає в країни ЄС (Німеччина, Румуні, Італія, Греція, Франція, Бельгія), а також Туреччину та Китай. Україна займає 23 місце серед імпортерів болгарської продукції. На рис. 4 представлена географічна структура експорту Болгарії.

Що стосується імпорту, на рис. 5 наведено його динаміку, яка аналогічно експортним потокам має певну періодичність, періоди зльотів та падінь (2012, 2015-2016 та 2020 рр.

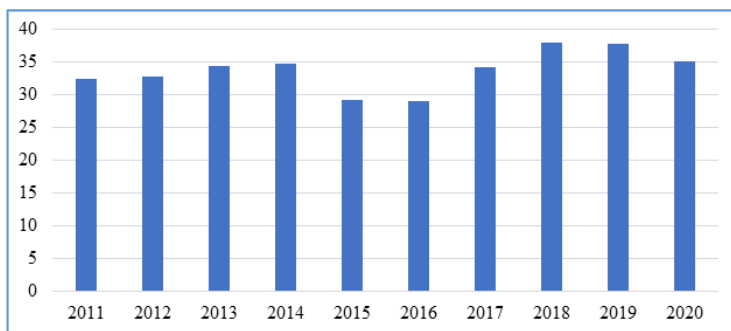

Рис. 5. Динаміка імпорту Болгарії, млрд. дол. США [1]

Найбільш затребуваними на болгарському ринку є товари машинобудування, хімічної продукції, продукції сільського господарства та паливні товари, рис. 6. Слід зазначити суттєве зменшення залежності Болгарії від імпортного палива – з 2011 по 2020 рр. зниження склало майже у 3 рази.

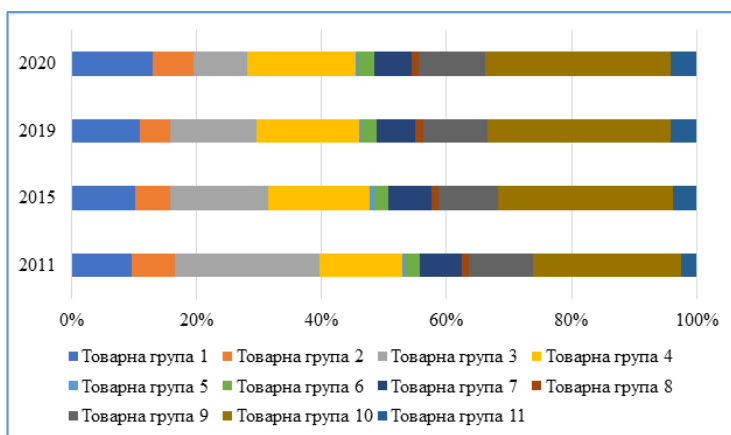

Рис. 6. Структура імпортних потоків Болгарії, % [1]

Серед найбільш затребуваних в Болгарії імпортованих товарів слід відмітити: пластмасу, фармацевтику, транспортні засоби, паливо, продукцію машинобудування та електрику (рис. 7).

Рис. 7. Основні імпортовані товари Болгарії, млрд. дол. США [1]

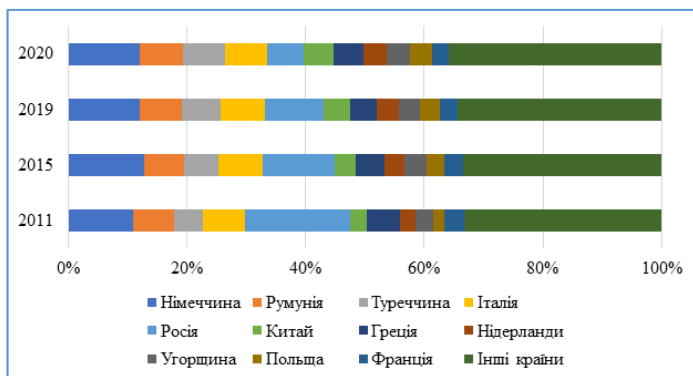

Рис. 8. Географічна структура імпорту Болгарії, % [1]

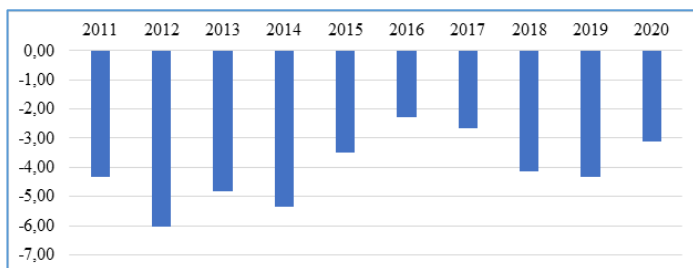

Рис. 9. Динаміка торговельного сальдо Болгарії, млрд. дол. США [1]

Серед основних країн-експортерів Болгарії: Німеччина, Румунія, Туреччина, Італія, Росія, Китай, Греція, Нідерланди, Угорщина, Польща та Франція, які

формують 60% імпорту Болгарії. Україна займає 17 місце серед експортерів Болгарії (рис. 8). Сальдо торговельного балансу Болгарії є від'ємним, що свідчить про стале переваження імпорту над експортом (рис. 9).

Що стосується найбільш затребуваних товарів (рис. 10), основними експортними товарами країни є мідь та вироби з неї, крупи, одяг, скло та вироби з нього. Основними імпортними товарами для Болгарії є: транспортні засоби, паливо, руди та продукція машинобудування.

Таким чином Болгарія має відкриту економіку, глибоко залучена до глобальної торгівлі, хоча на її розвиток також суттєво вплинула пандемія коронавірусу.

Рис. 10. Найбільш затребувані товари зовнішньої торгівлі Болгарії, млрд. дол. США [1]

Основними товарними групами болгарського експорту є продукція машинобудування, сільського господарства, хімічної промисловості та металообробка, серед яких є фармацевтична продукція, транспортні засоби, крупи, мінеральне паливо, машини та обладнання, мідь та вироби з неї, а також електричні машини. Майже 60% експорту Болгарія постачає в країни ЄС (Німеччина, Румунія, Італія, Греція, Франція, Бельгія), а також Туреччину та Китай. Україна займає 23 місце серед імпортерів болгарської продукції.

Найбільш затребуваними на болгарському ринку є товари машинобудування, хімічної продукції, продукції сільського господарства та паливні товари, серед яких: пластмаса, фармацевтика, транспортні засоби, паливо, продукція машинобудування та електрика. Серед основних країн-експортерів Болгарії: Німеччина, Румунія, Туреччина, Італія, Росія, Китай, Греція, Нідерланди, Угорщина, Польща та Франція, які формують 60% імпорту Болгарії. Україна займає 17 місце серед експортерів Болгарії.

Протягом 2011-2020 рр. зазнала значного зменшення частка Росії в імпорті до Болгарії. Всі інші перелічені країни мають певну долю у структурі та зберігають її протягом десятиліття незмінною. Сальдо торговельного балансу Болгарії є від'ємним, що свідчить про стале переваження імпорту над експортом.

Література: 1. Дані світової торгівлі та зовнішньої торгівлі Болгарії. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Тарасова А. О.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЄС З КРАЇНАМИ СВІТУ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник к.е.н., доц. К. О. Макачук*

Правові основи торговельних відносин країн світу та ЄС ґрунтуються на правових актах, які поділяються на дві групи, такі як: автономічні та договірні.

Стосуються автономічні акти торговельних відносин, які конвенційними нормами не врегульовані, до них зазвичай відносять засновницькі договори та норми митного законодавства ЄС, у сфері торгівлі нормативно-правові акти та спеціальні торговельні ініціативи ЄС [1].

У тексті Договору про заснування Європейських Співтовариств, засади спільної торговельної політики ЄС визначено в статтях 131-134, це має важливе значення для регулювання торговельних відносин.

Акто загального характеру є регламент, він має пряму дію в усіх державах-членах та є обов'язковим у всіх своїх складових частинах. Дозволяють ознаки регламенту відігравати роль механізму уніфікації права держав-членів. Рада може приймати нормативно-правові акти та регламенти спільно з Європейським парламентом та самостійно.

Правове регулювання у сфері торговельної політики, здійснюється за допомогою регламентів, які видає Рада ЄС. Також, була введена в дію Комбінована номенклатура та Єдиний митний тариф, прийняті правила контролю за імпортом та експортом товарів, викладені правові основи антисубсидійного та антидемпінгового регулювання [1].

Регламенти, які видаються Комісією, є допоміжними по відношенню до регламентів Ради, вони забезпечують більш детальну та специфічну регламентацію. Регламенти Ради встановили процедури та правила розподілу квот на тростинний цукор та рис, в єдиній схемі тарифних преференцій. Також, за процедурною метою комісія приймає регламенти, наприклад: при перегляді в сфері захисних торговельних заходів, які були впроваджені актами Ради [2].

Згідно з положеннями Договору, які згідно зі ст. 132 стосуються єдиної торговельної політики, покликані директиви Ради гармонізувати системи, які надають допомогу для експорту в інші країни, щоб конкуренція між підприємствами не постраждала.

Займають особливе місце в системі джерел торговельного права ЄС: рішення Суду першої інстанції та Суду Європейських співтовариств. Вони можуть бути направлені на розв'язання суперечок між суб'єктами права ЄС, трактувати нормативно-правові акти ЄС та конституційні, і скасування нормативно-правові акти ЄС [1].

Багатосторонні торговельні угоди - це система угод світової організації торгівлі. Одним із засновників світової організації торгівлі є Європейське співтовариство, воно також є її активним учасником.

По окремих секторах міжнародної торгівлі, були досягнуті домовленості за такими товарами, як: молочні продукти, цивільна авіатехніка та яловичина. Що стосується двосторонніх угод, то можна виділити окремі групи країн, які характеризуються певною специфікою, щодо торговельної політики ЄС [3].

Першу групу складають країни-сусіди Співтовариства. З ними ЄС застосовує угоди про співробітництво та партнерство, угоди про зону вільної торгівлі, про митний союз та інші. Зазвичай, ці угоди відображають етапи інтеграції країн-сусідів до організації.

Окремою підгрупою цієї групи є розвинуті країни Західної Європи, які не є членами ЄС. Вони у рамках Угоди про Європейський економічний простір, перебувають у найтісніших торговельних відносинах зі Співтовариством. Згідно з цією угодою – Ісландія, Норвегія та Ліхтенштейн отримали безперешкодний доступ для своїх товарів, робочої сили, послуг та капіталу на ринок ЄС. Але вони зобов'язані виконати ряд вимог щодо власної економічної політики згідно з нормами ЄС.

Друга група стосується розвинутих постіндустріальних країн, які не є сусідами Співтовариства, до них відноситься: Японія, США, яка є найбільшим торговельним партнером ЄС, Канада, Нова Зеландія, Австралія тощо.

Торговельні відносини ЄС з США гарно розширюються, розвиваються та поглиблюються, не звертаючи увагу на деякі суперечності та суттєві дискусії, які зазвичай бувають під час переговорів між двома партнерами. Надзвичайно важливими є відносини ЄС з Японією [5].

Торговельні відносини ЄС з Японією працюють за спільною декларацією ЄС та Японії 1991 р., та Угоді про співпрацю у сфері конкурентної політики та інших. Також реалізує спеціальну програму «Ворота у Японію» Європейська Комісія, вона направлена на стимулювання експорту продукції європейських виробників товарів до Японії [4].

З Канадою нормативно-договірну основу торговельних відносин регулює Угода про активізацію торгівлі та інвестицій між Канадою та ЄС та Угода про взаємне визнання тощо [5].

До наступної, третьої групи, можна віднести країни Азії з розвинутою економікою, це такі як: Китай, Південна Корея, Таїланд, Гонконг, Малайзія та інші. З цими країнами не такі розвинені торговельні відносини, як відносини з Японією та США, але останнім часом ці відносини все швидше зростають [4].

Відносини з цими країнами, мають велике значення у застосуванні переговорів на міждержавному рівні та у вигляді періодичних багатосторонніх зустрічей. Існують двосторонні договори фактично з усіма цими країнами, про торговельну співпрацю або співпрацю в окремих сферах. Наприклад, з Південною Кореєю розвиваються торговельні відносини на основі Рамкового договору про торгівлю і

співробітництво (1995 р.) [3]. Постійне поглиблення правової бази торгівельних відносин ЄС відіграють вирішальне значення для зміцнення позицій на світовому ринку. Оскільки частка ЄС у світовій торгівлі постійно зростає.

Приблизно 65% зовнішньоторговельного обороту країн-членів ЄС припадає на інші держави-члени. Частка експорту, перевищує частку імпорту країн-членів. Це свідчить про те, що економіки зорієнтовані на власний ринок у більшій мірі країн-членів ЄС, ніж на зовнішній [5].

Також, є велика частка у торговельних відносинах з ЄС та США, Японією, Канадою, Південною Кореєю та країнами-членів Європейського економічного простору, які не є членами ЄС [5].

Договірні та автономні акти становлять правову основу зовнішньоторгівельних зв'язків ЄС. До автономних відносяться акти первинного і вторинного законодавства ЄС, а до договірних відносять двосторонні угоди у сфері торгівлі ЄС.

ЄС є важливим торгівельним партнером у світовому торгівельному товарообігу з найбільшою часткою. На теперішній час, країни ЄС мають високий ступінь орієнтації на здійснення торговельних відносин з іншими країнами світу для розширення ринків збуту продукції яку виробляють.

Література: 1. Лекція про Суд Європейського союзу [Електронний ресурс] – URL: [http://ftplec.nlu.edu.ua/Лекційні_матеріали/Кафедра_права_Європейського_Союзу/Інституційне_право_Європейського_Союзу/Лекція_\"Суд_Європейського_Союзу\".pdf](http://ftplec.nlu.edu.ua/Лекційні_матеріали/Кафедра_права_Європейського_Союзу/Інституційне_право_Європейського_Союзу/Лекція_\); 2. Регламент Ради (ЄС) N 1225/2009 \"Про захист від демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Співтовариства\" від 30 листопада 2009 року. [Електронний ресурс] – URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_a12; 3. Перспективи поглиблення зовнішньоторговельного співробітництва України та ЄС [Електрон. ресурс] – URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkysr_stud/ES/2019/9.pdf; 4. Загальна інформація про Світову організацію торгівлі [Електронний ресурс] – URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94872f60-5734-4e7c-bcee-7873ffb2076d&title=ZagalnaInformatsiiaProSvitovuOrganizatsiiuTorgivliu&isSpecial=true>; 5. Місце Європейського союзу в системі міжнародної торгівлі [Електронний ресурс] – URL: https://stud.com.ua/32343/ekonomika/mistse_yevropeyskogo_soyuzu_sistemi_mizhnarodnoyi_torgivli.

УДК 339.3:004.

Тупікова С. О., Шолом А. С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Ринок електронної комерції України має великі перспективи, і можна з упевненістю сказати, що зараз він також переживає справжній бум: відкривається все більше інтернет-магазинів, що охоплюють практично всі сегменти – від автомобілів і техніки до продуктів харчування і напоїв. Україна – великий і

перспективний споживчий ринок у Східній Європі. Багато аналітиків оцінюють його приблизно в 40 мільйонів чоловік, але саме електронна комерція все ще перебуває в зародковому стані. На відміну від інших європейських країн, український ринок електронної комерції далекий від насичення. За статистикою, приблизний оборот на українському ринку електронної комерції у 2018 році склав близько 65 мільярдів гривень (трохи більше 2 мільярдів доларів). У 2019 році ринок електронної комерції додав 76 мільярдів, а в 2020 році ця цифра зросла на приголомшливі 40% і досягла 107 мільярдів, в основному через COVID-19. У всьому світі сегмент електронної комерції зростає приблизно на 15-20% на рік. В Україні щорічний приріст становить 25-30%, оскільки ринок вважається одним з найбільш швидкозростаючих і перспективних у світі [1].

Щоб зрозуміти, в чому перевага електронної комерції над традиційним способом, можна навести кілька конкретних прикладів. Перш за все, це відсутність географічних перешкод. З електронною комерцією стає доступним весь світ, що означає більше можливостей для бізнесу в майбутньому. Однак, навіть маючи такий великий ринок електронної комерції, більшість українських компаній все ще обмежені національними кордонами.

Це пов'язано з тим, що, незважаючи на ємність і привабливість іноземних ринків електронної комерції, багато українських компаній уникають їх, побоюючись конкуренції з місцевими та глобальними гравцями.

Ще однією перевагою є нижчі витрати, насамперед через значно меншу кількість працівників, а також економія на оренді чи купівлі житла. Не дивно, що покупці часто долають великі відстані, щоб дістатися до потрібного магазину. Електронна комерція дозволяє їм відвідати той самий магазин віртуально, лише за кілька кліків. Крім того, магазин тепер відкритий 24/7/365, а це означає, що веб-сайти електронної комерції можуть працювати без перерв. З точки зору продавців, це збільшує кількість замовлень, які вони отримують. Що стосується споживачів, то «завжди відкритий» магазин набагато зручніший.

Топ-5 маркетплейсів в Україні (січень 2022 року):

- ROZETKA (38,81 млн відвідувань);
- PROM.UA (9,27 млн відвідувань);
- BIGL (9,19 млн відвідувань)
- ALLO (5,43 млн відвідувань);
- Makeup.ua (5,19 млн відвідувань) [2].

Сфера електронної комерції зазнає постійних змін. Це, безумовно, привносить певний страх і невизначеність, але водночас змушує розбиратися та цікавитися сферою ще більше.

– обсяг продажів в електронній торгівлі неухильно поглинає світовий роздрібний ринок. Фактично, до 2021 року на e-commerce припадатиме 17,5% від загального обсягу роздрібних продажів у світі.

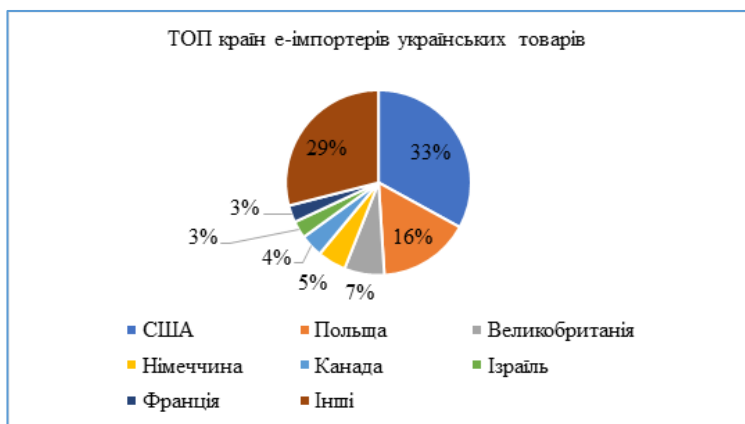
– Дедалі більше і більше людей роблять покупки через соціальні мережі завдяки їхньому стрімкому розвитку. Наразі соціальні мережі стали більше, ніж

просто рекламними каналами, і тепер люди можуть зручно та швидко купувати товари на найпопулярніших платформах, якими вони користуються щодня.

– Facebook, Instagram, Twitter, Pinterest вже впровадили можливість використовувати каталоги товарів, чим значно збільшили продажі онлайн.

– Цікавий факт, що покупці все частіше шукають товари в інтернеті за межами своєї країни. Фактично, 57% онлайн-покупців повідомили, що за останні шість місяців здійснювали покупки онлайн у закордонних інтернет-магазинах.

– B2B e-commerce – це онлайн-торгівля між бізнесами, і якщо B2B порівнювати з B2C, то очікується, що 2025 року обсяг ринку електронної комерції в Україні в сегменті B2B буде вдвічі більшим, ніж B2C.

Складено автором. Джерело [3]

Кількість безготівкових транзакцій у першому півріччі 2021 року зросла майже на 31% порівняно з минулорічним показником і склала 3,6 млрд на загальну суму 2,31 трлн грн. За даними Національного банку України, частка безготівкових транзакцій склала 60,6% від усіх карткових операцій. У 2018 році в Україні були запущені ApplePay та GooglePay, завдяки яким країна вже посідає четверте місце у світі за кількістю безготівкових транзакцій – платежів через телефони, смарт-годинники, браслети тощо. Це свідчить про те, що часом нові технології впроваджуються і використовуються в Україні набагато охочіше, ніж у найбільш високорозвинених країнах, таких як США, Німеччина, Канада тощо. У свою чергу, той факт, що українці дедалі охочіше користуються безготівковими розрахунками, в тому числі за допомогою своїх пристроїв, є здоровою тенденцією для країни в цілому. [3; 5].

Динаміка ринку українського e-commerce значно зросла. Україна, порівняно зі США, Китаєм і країнами розвиненої Європи, як і раніше, є досить скромним гравцем у грошах і в проникненні e-commerce у життя українця. Споживання Youtube, ринок інфлюенсерів зростають дуже швидко і потрібно йти в ногу з пошуком інсайдерів і трендів.

Однак, оскільки електронна комерція – це, по суті, лише інструмент для продажу товарів і послуг, нехай і високотехнологічних, її ефективність значною мірою залежить від загального стану бізнесу. Сьогодні уряду та його регуляторним органам варто було б трохи краще зосередитися на вирішенні проблем, які перешкоджають виходу українського бізнесу на зовнішні ринки. Справа ускладнюється відсутністю стандартів у сфері електронної комерції, налагоджених каналів збуту та недостатнім розумінням ринку. Крім того, вихід на нові рубежі ускладнюється низкою інших бар'єрів, серед яких складність пошуку потенційних клієнтів, мовний бар'єр та недосконалість норм міжнародної торгівлі. Звичайно, для повноцінного розвитку внутрішньої та експортної електронної комерції недостатньо лише створення маркетплейсів. Потрібно розробити надійні інструменти, такі як більш сприятлива податкова, валютна та митна політика. Однак сил лише ентузіастів чи навіть професійних спільнот електронного бізнесу може бути недостатньо. Тому роль драйвера та основи для розвитку електронної комерції, особливо в частині її законодавчого регулювання, має взяти на себе держава у тісній співпраці з реальним бізнесом. Сьогодні вільне підприємництво і торгівля, в тому числі електронна комерція, є запорукою розвитку як глобальної, так і національних економік. Відповідно, забезпечення сприятливого клімату для бізнесу стає передумовою ефективного функціонування його високотехнологічних сфер, таких як електронна комерція.

E-commerce дедалі сильніше проникає в життя звичайних українців і це сприяє розвитку ринку. Очікується, що 2023 року обсяг продажів зросте ще приблизно на 30%. Підприємцям потрібно бути готовим до напливу нових клієнтів і підвищувати рівень обслуговування.

Майбутнє зрозуміле. Електронна комерція – це сфера, що постійно зростає. Зі зростанням купівельної спроможності споживачів в усьому світі, поширенням соціальних мереж та інфраструктурою і технологіями, що постійно розвиваються, майбутнє електронної комерції у 2023 році та в наступні роки стане ще більш динамічним.

Література: 1. Рынок e-commerce в Украине в 2020 году вырос на 40%. RAU. 2021. URL: <https://rau.ua/ru/news/e-commerce-v-ukrayini-2020/>; 2. Найвідвідуваніші інтернет-магазини жовтня 2022 року. RetailersUA. 2022. URL: <https://retailers.ua/news/management/12825-samyie-poseschaemyie-internet-magazinyi-oktyabrya-2022-goda/>; 3. Количество безналичных операций с платежными картами выросло на треть – НБУ. Minfin. 2021. URL: <https://minfin.com.ua/2021/08/22/70273202/>; 4. Global retail e-commerce market size 2014-2023. Statista. 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/>; 5. Ukraine fourth worldwide in paying with mobile devices. KyivPost. 2020. URL: <https://www.kyivpost.com/technology/ukraine-fourth-worldwide-in-paying-with-mobile-devices.html>.

Фролова В. Р., Шуба М. В.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В ОАЕ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У сучасних умовах розвитку світового ринку, ефективність стратегій підприємницької діяльності може бути забезпечена за умови надання широкого спектру послуг споживачам, з взаємозв'язком економічних благ, що реалізуються, і збереженням рівня граничної корисності кожного з них при збільшенні обсягу попиту. Однією з перспективних стратегій є медичний туризм, який поєднує в собі туристичні поїздки з отриманням загальних або спеціалізованих медичних послуг, що може принести синергетичний ефект [1].

Медичний туризм – це сфера, що постійно розвивається. Якість послуг, професіоналізм лікарів та найновіше високотехнологічне обладнання в даній галузі – найважливіші мотиви для іноземців, які прагнуть до лікування за кордоном.

Туризм є важливою частиною економіки Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ). Хоча країна відома розважальним туризмом, вона досягла великих успіхів у розвитку медичного туризму, особливо в Дубаї.

ОАЕ мають високий потенціал у медичному туризмі завдяки чудовій інфраструктурі, наявності висококваліфікованих фахівців, урядовій підтримці та стратегічному розміщенню. Тут працюють найкращі фахівці, відкрито безліч сертифікованих лікарень та встановлені інноваційні пристрої, що дозволяють забезпечити швидке та якісне лікування [2].

ОАЕ включено до списку 10 найбільш популярних напрямів медичного туризму у світі, і все швидше піднімаються на верхні позиції. Так, у рейтингу Medical Tourism Index 2020-2021, в якому країни оцінюються за такими критеріями, як стан навколишнього середовища, якість обслуговування та рівень послуг, рівень розвитку об'єктів інфраструктури ринку медичного туризму, Дубай займає шосту позицію, а Абу-Дабі посідає дев'яте місце [3].

Медичні туристи з Азії складають найбільшу групу відвідувачів – 37%, за ними йдуть арабські країни та країни Перської затоки (31%). На третьому місці – відвідувачі з Європи (15%) [4]. Медичні туристи приїжджають в ОАЕ на обстеження та процедури. Це лікування зубів, ортопедичне лікування, репродуктивне лікування, трансплантація органів, косметичні операції тощо. Найпопулярнішими напрямками медицини, за якими звертаються іноземні пацієнти, є офтальмологія, ортопедія та дерматологія.

Уряд відіграє значну роль у розвитку медичного туризму в ОАЕ. Так, системою охорони здоров'я Дубая, включаючи державну та приватну медичну допомогу, керує Управління охорони здоров'я Дубая (Dubai Health Authority, DHA). Дубай відомий своєю однією з найкращих державних систем охорони здоров'я у світі з високоякісним медичним лікуванням, яке надається в найсучасніших закладах.

Щоб сприяти просуванню медичного туризму в Дубаї, у 2016 році уряд запустив Промислову стратегію Дубая до 2030 року (Dubai Industrial Strategy 2030), а також програму Dubai Health Experience (DXH). Промислова стратегія Дубая до 2030 року зосереджена на просуванні країни як всесвітньої платформи для сталого розвитку, що базується на знаннях та орієнтований на інновації. Фірми [4].

DXH передбачає розширення медичних закладів і покращення досвіду пацієнтів. Основна мета програми – надання найкращих медичних послуг разом із відпусткою в Дубаї [5].

Згідно з звітом, опублікованим Управлінням охорони здоров'я Дубая, в 2021 році Дубай прийняв 630 тис. міжнародних медичних туристів. Витрати іноземних пацієнтів досягли майже 730 млн дирхамів, незважаючи на глобальну пандемію COVID-19 [6].

Медичний туризм має потенціал позитивного впливу різні інші сектора ОАЕ, що у результаті призводить до приросту ВВП економіки загалом. Середньостатистичний медичний турист купує також і авіаквитки та послуги готелів, купує різні товари та послуги у місцевих продавців.

Готельний сектор та сектор медичного туризму, зважаючи на зростання, наразі тісно співпрацюють, і тепер разом з послугами клінік, поставляються послуги готелів в одному медичному пакеті.

Зростання попиту на медичний туризм надало можливості й іншим секторам послуг, так званим посередникам, які пов'язують потенційного медичного туриста з готелями та іншими організаціями. Компанії, які фокусуються на медичному туризмі зазвичай надають медсестер або менеджерів для надання допомоги пацієнтам у вирішенні медичних проблем до поїздки та після поїздки.

Отже інші сектори можуть також отримувати вигоду від притоку медичних туристів. Це також сприяє тому, що ОАЕ стають привабливішими для інвесторів, як у секторі медичного туризму, так і у інших секторах.

Таким чином, в останні роки медичний туризм в ОАЕ динамічно розвивається. Країна зарекомендувала себе як один із найкращих напрямків медичного туризму у світі, залучаючи значну кількість іноземних туристів.

Література: 1. Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамара І.М.. Сучасні тенденції та шляхи подальшого розвитку ринку медичного туризму в Україні. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2022. № 15, С. 81-92. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-09>. 2. Medical treatment in Dubai/UAE. URL: <https://elclinics.com/news/clinics/medical-treatment-in-dubai-uae/>. 3. Medical Tourism Index 2020-2021. International Healthcare Research Center. URL: <https://www.medicaltourism.com/mti/home>. 4. The UAE's Medical Tourism Market Size, Statistics, and Trends. URL: <https://medicaltourismbusiness.com/united-arab-emirates-market-size-statistics-trends/>. 5. Dubai Health Experience. URL: <https://dxh.ae/en-US/about>. 6. Dubai receives 630,000 health tourists in 2021. URL: <https://media.office.ae/en/news/2022/May/09-05/Dubai-receives-630000-health-tourists-in-2021>

Ханова О. В., Шинкаренко О. С.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ NFT ЯК ФЕНОМЕНУ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

В умовах глобалізації світової економіки, цифрової індустріалізації та акселерація попиту та цифрові товари та послуги індустрія цифрових послуг постійно розширюється та еволюціонує. В таких умовах людство починає використовувати активно нейромережі та формує нову індустрію, що називається NFT.

NFT є видом цифрового економічного блага, що одночасно виступає, як фінансова одиниця, умовний різновид цифрової криптовалюти, так і цифрова послуга і колекційний предмет, що активно задіяний в геймінг сфері, виступає активним витвором мистецтва, що створюється завдяки цифровим художнім навичкам [5].

NFT вже активно залучена в глобальне економічне середовище, і має свою роль у метавсесвітах, які направлені на соціальне середовище, торгівлі, логістиці. Наприклад, в логістиці, за допомогою NFT можна перевірити оригінальність товару та проаналізувати характеристики на товар. Окрім цього, компанії світових брендів одягу, наприклад Nike, вже планує створити цифровий токен до кожної моделі, тобто цифрова віртуальна копія до кожної одиниці виготовленої продукції [4; 5].

Найбільш перспективним та цікавим для інвесторів може бути метавсесвіт, цифрові віртуальні світи, що базуються на соціальному середовищі та людській економічній взаємодії. Наприклад, такі бренди одягу, як Louis Vuitton, Gucci продають на міжнародних платформах цифрові копії дорожче, аніж за свої фізичні бренди. В сучасному цифровому світі найбільш популярними та найдорожчими метавсесвітами є The Sandbox та Decentraland. Найбільш популярними маркетплейсами для такого виду токенів та нейромереж стали OpenSea, Binance NFT, NFT Box, Axie Infinity, Rarible та Foundation, табл. 1 [2, 3].

Таблиця 1

ТОП-10 найбільш популярних та найдорожчих цифрових віртуальних світів

Ринки (віртуальні цифрові платформи)	Середня фіксована ціна, дол. США	Продавці, осіб	Обсяг, млрд. дол. США
OpenSea	938,99	1387357	14,68
Axie Infinity	216,15	1624169	3,94
Crypto Punks	123,69	5600	2,40
NBA Top Shot	63,63	492039	0,78
Magic Eden	308,74	304403	0,62
Solanart	1,100	170703	0,59
Mobox	790,81	59178	0,53
Atomic Market	24,98	895199	0,32
Rorible	990,79	92115	0,28
SuperRare.co	7,940	5493	0,21

Джерело: [3]

Згідно даних в табл. 1, найбільшою віртуальною цифровою платформою в міжнародному цифровому середовищі є платформа «OpenSea», є лідером за середньостатистичною фіксованою ціною за цифрові токени і кількістю пропозицій від продавців, адже продавців цифрових витворів є досить багато, окрім творчості продавці геймінгу, брендингу та логістики також присутні. Наступним лідером є Axie Infinity, незважаючи, що ціна значно менше за середньостатистичну продукцію, проте пропозицій від продавців набагато більше, ніж у OpenSea. Важливо зазначити цікавий факт, що наприклад, представники цифрових платформ, що стають в низу рейтингу, їх недолік в тому, що цифрові товари та віртуальні послуги є 2,5 рази, а то й більш дорогими, ніж у лідерів рейтингу, проте у них пропозиції на платформі менше, тому і попит дещо менший і обмежений, проте також є дуже суттєвим на міжнародному цифровому економічному просторі [3; 4].

Потрібно зазначити, що ранг характеризує місця з найбільшою популярністю в відсотковому відношенні до загальної кількості пошукових запитів в цьому фіксованому місцезнаходженні. Щодо тих країн, які мають ранг 50 і менше – це означає в два рази менше популярність пошукових запитів та зацікавленості в сфері NFT. Загалом, як проаналізовано, найбільше зацікавлених країн в цій сфері припадає на азійський та тихоокеанський регіон. Найбільш зацікавленими для ведення економічної діяльності у сфері NFT є Китай, Сінгапур, Венесуела та Гонконг, табл. 2.

Таблиця 2

ТОП-країн, що найбільш зацікавлені в сфері NFT

Держави	Суспільний інтерес (у рангу від 0-100)
Китай	100
Сінгапур	74
Венесуела	67
Гонконг	56
Філіппіни	49
Південна Корея	46
Мальта	43
Кіпр	40
Австралія	39
Канада	39

Джерело: [3]

В метасвіті NFT покупців більше, ніж продавців, тому відношенні 1,3 до 1 відповідно. Незважаючи на традиційну економіку Нігерії з низьким рівнем розвитку, саме ця країна може досягти найбільш яскравого економічного розвитку, з точки зору торгівлі NFT. А щодо США, наприклад, то 70% населення не знають, що собою представляє ця економічна трейдингова сфера. 49% жителів Франції віком з 11 до 24 років інтегровані до купівлі та продажу NFT [2].

Щодо загальної статистики, то більше 50% продаж NFT не досягають 200 дол. США. У 2021 році за 1 місяць було зареєстровано більше 1,5 млн. продажів у сфері витворів мистецтва. На платформі Nifty Gateway продажі перебільшили 250 млн дол. США у 2021 році. Щомісячні продажі в світі оцінювались у 500 тис. дол. США. В 2021-2022 роках NFT виробили витрати на криптовалюті у розмірі 41 млрд дол. США [2].

За прогнозами динаміки зростання світового бізнес-доходу від NFT у млн. дол. США буде відбуватись акселерація світових доходів та виручка від світовий бізнес від цифрових елементів NFT в майбутні 4 роки зі 2023-2026 рр. Акселерація кожного майбутнього року орієнтовно буде зростати на 259,5 млн. дол. США на рік. Прогноз є доволі високим, адже доказом є коефіцієнт апроксимації, який дорівнює 0,77.

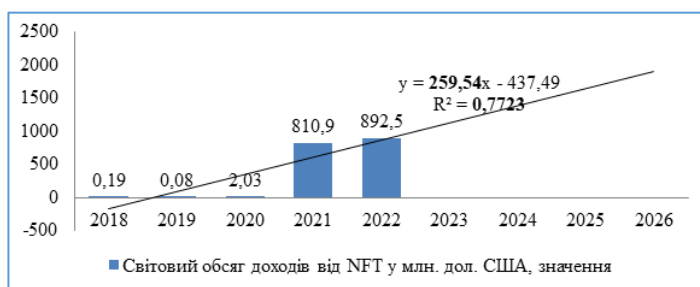

Рис. 1. Динаміка зростання світового доходу від NFT у млн дол. США [1]

За прогнозами середнього доходу на користувача NFT у доларах США буде відбуватись стрімка акселерація середнього доходу та виручка на користувача від цифрових елементів NFT у світі в майбутні 5 років зі 2023-2027 рр. Акселерація кожного майбутнього року повинна зростати на 31,85 дол. США. Прогноз має середньо високу вірогідність, що підтверджується коефіцієнтом апроксимації ($R = 0,55$).

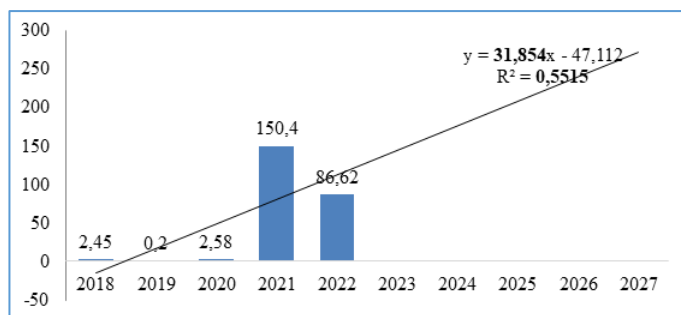

Рис. 2. Динаміка зростання середнього доходу на користувача NFT у світі, дол. США [1]

Отже, можемо підсумувати, що NFT-проекти продемонстрували багаторазовий сплеск розвитку (2021-2022 рр.) та сприяння формуванню нових послуг та сфер застосування. Однак, цікавим є процес подальшого моніторингу щодо розвитку NFT-проектів для оцінки їх ролі у формуванні глобального ринку інформаційних послуг.

Література: 1. Світовий огляд NFT // NFT-Worldwide. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-assets/nft/worldwide>; 2. 36+цікавих фактів зі статистики NDT у 2023 році [Тенденції та інфографіка] // 36+ Interesting NFT Statistics 2023 [Trends and Infographics]. URL: <https://www.demandsage.com/nft-statistics/>; 3. 27 статистичних даних про NFT у 2022 році – хто найбільш успішний? // 27 stats about NFTs in 2022- who are the big winners?. URL: <https://cryptoslate.com/27-stats-about-nfts-in-2022-who-are-the-big-winners/>; 4. Ринок NFT-статистика 2021-2023 // NFT market-statistics 2021-2023. URL: https://metav.rs/blog/nft-market-statistics-2021-2022/#elementor-toc_heading-anchor-7; 5. Що таке NFT і як на ньому заробити. URL: <https://minfin.com.ua/invest/articles/scho-take-nft-i-yak-na-nomu-zarobyty/>.

УДК 338.2; 330.34

Шевцова А. В.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н. проф. Довгаль О. А.*

У науковій літературі під цифровою трансформацією економічної діяльності більшість науковців розуміють нову структурну зміну технологічної структури економіки, в якій цифрові дані, обробка їх великих обсягів і використання результатів аналізу є ключовими факторами виробництва. Ефективний розвиток людського капіталу та можливості його продуктивного використання для забезпечення сталого розвитку економічних зв'язків та налагодження стійких зв'язків з бізнесом, наукою та освітою в умовах цифровізації глобальної економіки є пріоритетним напрямком розвитку країн світу.

Людський капітал розглядається як ключове джерело багатства, що вимагає концептуального зсуву свідомості людей з позиції «максимізації прибутку» на позицію «максимізації корисності» [1]. Цифрова економіка вимагає абсолютно нових навичок і компетенцій. Щоб використовувати цифрові технології та розширювати бізнес на національному та міжнародному рівнях, організаціям потрібні люди з правильним поєднанням технічних, ділових, міжособистісних і творчих навичок [2]. Водночас дослідження міжнародних експертів показали, що наявність творчих людей, які вміють критично мислити, правильно викладати свої ідеї, а також високий рівень освіти в цілому не завжди автоматично ведуть суспільство до сталого зростання та процвітання [3]. Для стабільного розвитку інформатизації економіки оптимальне використання наявних навичок та

розвиток потенціалу наявних навичок стає необхідною умовою, постійно звертаючи увагу на продуктивність людських ресурсів.

Багато науковців дотримуються точки зору позитивних наслідків впливу цифровізації на розвиток національної та глобальної економіки та бізнесу, обґрунтовуючи це тим, що відкриваються можливості для обміну великими обсягами даних та їх накопичень. Це дозволяє здійснювати процес збору інформації, формувати спільний інформаційний простір, робити надійні прогнози, приймати обґрунтовані рішення, отримувати всілякі вигоди, замінювати рутинну роботу людини машиною тощо. Але з іншого боку, вчені також відзначають наслідком цифрової трансформації глобальної економіки появу ризиків втрати даних, втрати бізнесу, роботи, порушення безпеки та у порівнянні з традиційними формами управління, цифрова економіка змінює структури економічних відносин, стимулює інтенсивне зростання внутрішньогалузевої конкуренції, розширює масштаби ринкових підвищує конкурентоспроможність окремих галузей і окремих країн у масштабі світового ринку. Хоча у 2020 році обсяг світової економіки скоротився на 4,4% через поширення пандемії COVID 19, пандемія також спровокувала прискорення цифровізації економічних відносин у світі, лідери якої були такі країни, як Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Естонія, Тайвань та ОАЕ.

Україна, як і всі пострадянські країни, належить до категорії перспективних країн для цифровізації бізнесу згідно з глобальним рейтингом Digital Intelligence Index [4]. Ця зона характеризується економіками, в яких цифрова інфраструктура все ще обмежена, але швидко оцифровується. За рівнем розвитку цифровізації Україна значно поступається світовим лідерам. Згідно з рейтингом Networked Readiness Index (індекс Всесвітнього економічного форуму, який розраховується за багатьма показниками – від державних закупівель до впливу цифровізації на суспільство), Україна у 2020 році посіла 64 місце зі 139 країн.

Країни з високим рівнем доходу зазвичай займають провідні позиції в рейтингу інформатизації економіки [5]. Багато компаній сьогодні намагаються впроваджувати технології Індустрії 4.0, але мало кому це вдається в масштабах, які дозволяють досягти значного фінансово-економічного ефекту. Основними негативними чинниками є не лише недостатній рівень і якість мобільного доступу до Інтернету та слабкість інституційного середовища, а й, насамперед, низький рівень ефективності людських ресурсів.

Продуктивність праці є важливим економічним показником якості людського капіталу, який значною мірою визначає економічне зростання та цифровізацію бізнесу. Сьогодні людський капітал в Україні характеризується недостатнім рівнем продуктивності; на початку 2020 року продуктивність праці становила 20496 дол. США, тоді як середній показник для вибірки з 189 країн становив 42751 дол. США виробництва на одного працівника [6], що поставило її на 115-е місце серед 189. Цей рівень продуктивності є найнижчим в Європі та з країн постсоціалістичного табору лише Узбекистан (14883 дол. США), Таджикистан

(13345 дол. США) і Киргизстан (9293 дол. США) мають нижчий рівень продуктивності праці, ніж Україна.

Низький рівень продуктивності праці зумовив збереження стійкої тенденції до низької інвестиційної активності. Наприклад, за останні 10 років лише близько 15% промислових підприємств в Україні впровадили інноваційні процеси та продукти у виробничу діяльність [7]. А перехід до цифровізації не стимулює віддачу виробництва, що призводить до слабкої цифровізації національної економіки. Це, у свою чергу, несе ризик посилення диференціації доходів населення всередині країни та технологічного відставання України від світової арени.

На нашу думку, Україна знаходиться лише на початку шляху до інформатизації економіки, і загроза цифрової трансформації глобальної економіки полягає як появи цілого класу «зайвих» людей, тотальній перекваліфікації кадрів, так і руйнуванні традиційних засад гідних соціальних гарантій у майбутньому тощо. Загрозою є невідповідність якості людського капіталу в країні сучасним тенденціям економічного розвитку. Отже, період цифрової трансформації глобальної економіки та цифровізації бізнесу вимагає швидкого реагування на зміни на ринку праці, інвестицій у людський капітал.

Література: 1. HU, Gang-Gao. Is knowledge spillover from human capital investment a catalyst for technological innovation? The curious case of fourth industrial revolution in BRICS economies. *Technological forecasting and social chang.* 2021, 162. 120327. 2. Mahmood T. & Mubarik M.S. Balancing innovation and exploitation in the fourth industrial revolution: Role of intellectual capital and technology absorptive capacity. *Technological Forecasting and Social Change.* 2020. 160. 120248. 3. Faggian A., Partridge M., & Malecki E. Creating an environment for economic growth: creativity, entrepreneurship or human capital? 2016. MPRA, 71445. 4. Індекс цифрового інтелекту. URL: <https://digitalintelligence.fletcher.tufts.edu/>; 5. Network Readiness Index 2020. <https://networkreadinessindex.org/nri-2020-countries/#complete-ranking>; 6. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>; 7. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 303.446:[339.94:004](4-6ЄС:477)

Шевченко М. М.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗБУДОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю.*

Інноваційно-інвестиційний механізм розбудови цифрової економіки стає все більш актуальним для країн Європейського Союзу та України. У світі цифрові технології та інновації відіграють вирішальну роль у розвитку національної економіки та підвищенні рівня життя населення.

ЄС є лідером у розвитку цифрової економіки, за рахунок інвестування значних коштів у дослідження та розвиток. Згідно з даними Європейської комісії, у 2022 році було виділено 24 мільярдів євро на підтримку досліджень та інновацій. Ці кошти інвестувалися у створення нових технологій та інфраструктури, що підтримує розвиток цифрової економіки[1]. У порівнянні з 2020 роком сума інвестицій у цифровий розвиток ЄС виросла більше ніж у два рази.

Одним з головних інструментів, що використовуються ЄС для розвитку цифрової економіки, є програма "Горизонт Європа"[2]. Зокрема, в рамках програми "Горизонт Європа" ЄС надає фінансування для досліджень та інновацій в сфері цифрової економіки та інформаційних технологій. Крім того, в рамках європейської ініціативи "Digital Single Market" планується створення єдиного цифрового ринку в ЄС, що дозволить спрощувати інтернет-торгівлю та забезпечити доступ до цифрових послуг для всіх жителів Європейського Союзу. У 2022 році Європейський союз збільшив бюджет для інвестицій в цифрові технології та інновації. Зокрема, створено Європейський цифровий інноваційний фонд, який спрямовує більше 10 млрд євро на підтримку інноваційних стартапів та малого та середнього бізнесу в цифровій галузі.

Також важливою складовою успішної розбудови цифрової економіки є підтримка малого та середнього бізнесу, який може стати джерелом інновацій та нових ідей. ЄС надає значну фінансову підтримку малим та середнім підприємствам, щоб забезпечити їхній розвиток у технологічному секторі. Для цього, було запроваджено ряд ініціатив, таких як "Європейський фонд зайнятості та інвестицій" та "Європейський фонд забезпечення фінансової стабільності". Ці ініціативи надають доступ до фінансування та кредитів для малих та середніх підприємств, які розвивають інноваційні технології та продукти.

Україна теж виявляє значний інтерес до розвитку цифрової економіки. У 2020 році Уряд України ухвалив "Стратегію розвитку цифрової економіки та суспільства до 2025 року", яка передбачає ряд заходів щодо створення умов для розвитку цифрової економіки в країні[3]. У 2022 році було запущено програму «Дія» для підтримки малих та середніх підприємств у галузі інновацій та експорту, а також створено Фонд інновацій та розвитку, який спрямовує грошові кошти на розвиток інноваційних проєктів та стартапів. Також український уряд зосереджується на реалізації концепції "Цифрова Україна 2030", яка передбачає створення сучасної інформаційної та комунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу до цифрових послуг для всіх громадян та бізнесу, підвищення кібербезпеки та захисту даних, розвиток інноваційних технологій та забезпечення розумного розвитку міст[4]. Для реалізації цієї концепції в українському бюджеті передбачено значні інвестиції в сферу цифрової трансформації.

Однією з ключових складових успіху цифрової економіки в Україні є створення інноваційно-інвестиційного механізму, який би забезпечував підтримку та розвиток нових технологій. Для цього, необхідно створити сприятливий інвестиційний

клімат в країні та розробити програми державної підтримки для малих та середніх підприємств, які займаються розробкою та впровадженням нових технологій.

Також важливим напрямком розвитку цифрової економіки є розробка інфраструктури для швидкого та надійного доступу до Інтернету. У цьому контексті в Україні активно розвивається програма "Digital Ukraine", яка передбачає розбудову високошвидкісної Інтернет-інфраструктури та підвищення доступності цифрових технологій для громадян та бізнесу[5].

Окрім того, у сфері цифрової економіки значну роль відіграє розвиток інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей та інші. В ЄС та Україні існують спеціальні ініціативи та програми, що сприяють розвитку цих технологій та їх впровадженню в практику бізнесу та державного управління. ЄС також активно працює над розвитком концепції "цифрового суверенітету", яка передбачає забезпечення захисту даних та кібербезпеки в контексті дії міжнародного права. Україна теж звертає увагу на цей аспект та активно співпрацює з ЄС у розвитку даної сфери.

Однак, на шляху до розвитку цифрової економіки стоять деякі виклики та перешкоди. Наприклад, недостатній рівень фінансування та недостатній рівень знань та експертизи у галузі інновацій та цифрових технологій. Для подолання цих перешкод Україна може використовувати досвід та навчальні матеріали ЄС щодо розвитку цифрової економіки та створення інноваційно-інвестиційного механізму. Для цього можуть бути створені програми співпраці між Україною та ЄС в галузі цифрової економіки та інновацій.

У підсумку, інноваційно-інвестиційний механізм розбудови цифрової економіки є важливою складовою успішного розвитку країн ЄС та України. Україна має великий потенціал для розвитку цифрової економіки, інноваційного бізнесу та інвестицій в цей сектор. Для досягнення цього необхідно створити сприятливі умови для розвитку інноваційного бізнесу та інвестицій в цей сектор. Не менш важливо впровадити програми підтримки для малих та середніх підприємств, які займаються розробкою та впровадженням нових технологій. Крім того, розвиток сфери цифрової економіки напряму залежить від створення належної інфраструктури, як, наприклад, забезпечення підприємств швидким та надійним доступ до Інтернету та створення високотехнологічних центрів.

Література: 1. *Digital Economy and Society Index 2022* [Електронний ресурс] – URL <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>; 2. *Horizon Europe* [Електронний ресурс] – URL https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en; 3. Концепція розвитку цифрових компетентностей [Електронний ресурс] – URL https://thedigital.gov.ua/news_post/Dodatok-2; 4. *Україна 2030Е* [Електронний ресурс] – URL <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>; 5. *Digital Country* [Електронний ресурс] – URL <https://ukraine.ua/invest-trade/digitalization/>

Основні напрямки розвитку міжнародної логістики в умовах глобалізованого світу

УДК 633.1:338.43

Антохова Д. С., Майборода О. Є. /

Antokhova D. S., Maiboroda O. Y.

ЛОГІСТИЧНИЙ РОЗВИТОК В РАМКАХ «ШОВКОВОГО ШЛЯХУ» /

LOGISTICS DEVELOPMENT WITHIN THE «SILK ROAD»

V. N. Karazin Kharkiv National University

Today's economic development emphasizes the effectiveness of working with Chinese partners within the framework of the "New Silk Road" concept. The People's Republic of China is one of the largest economic partners of Ukraine in trade and economic relations among Asian countries. In recent years, relations have deepened in the direction of the development of various directions of development, among which logistics development stands out.

In order to better understand the main logistics flows, let's analyze the historical paths and trends of the development of this concept. Its history goes back more than two millennia, and its total length is more than 12,000 km. This route was used to transport silk from China in the western direction, and various stores in the reverse direction. However, the list of goods was much wider. In the historical sense, the Silk Road appeared as a result of the emergence and flourishing of two powerful empires in the west – the Roman and the Han. The very existence of these two geopolitical formations led to the emergence of large product sales markets and contributed to the intensification of trade contacts. In ancient times, the Silk Road was a transnational trade route that promoted active trade, exchange of traditions, and mutual enrichment of cultures along its entire route. Over the long years of its existence, the Silk Road has not disappeared and has not receded into history. The practical implementation will take place through the intensification of political contacts, the implementation of economic integration programs, the construction of a unified transport infrastructure from the Pacific Ocean to the Baltic Sea, the deepening of trade relations with the elimination of barriers, the conduct of free trade, and the acceleration of delivery times cargoes, increase in currency flows [1].

In the east, the Great Silk Road is connected to the Asia-Pacific Economic Ring and there are plans to include it in the orbit of this region. Thus, the "economic belt" covers the entire Eurasian continent and, according to Chinese experts, "the scope and potential of the market is unique." In parallel with this, having launched a number of

integrated transport routes that will strengthen the connections of the western regions with the eastern and central regions of the country, the PRC is actively creating transport and logistics corridors focused on the Eurasian region, working out new branches of the future network with access to new markets [1].

Today, these advantages have been appreciated and a number of other economically developed provinces and cities under the central control of the PRC have formed special freight trains: "Wuhan – Alashankou – Europe", "Zhengzhou – Alashankou – Europe", "Guangzhou – Alashankou – Europe", "Yu – Alashankou – Europe", "Chongqing – Alashankou – Europe". For many Chinese enterprises, railway transportation on the new Eurasian continental bridge, in comparison with sea transportation, means a double saving of time and a reduction in the cost of transportation by 20-25% [1].

Within this direction, the largest transport and logistics project of the 21st century is being developed, which will connect China and the countries of Western Europe. China is investing heavily in the development of countries along the New Silk Road. By 2020, investments will reach \$800 billion. And annual trade between China and participating countries will amount to \$2.5 trillion. Today, the initiative has gone far beyond China and covers 66% of the world's population living in 73 countries. According to the calculations of the Ukrainian Institute of the Future, these states create 37% of world GDP and attract 24% of the global flow of direct foreign investment. Participants are mostly developing countries. The exception is 12 EU countries and New Zealand [2].

Also, a new geo-economic configuration is currently being formed, the processes of creating transatlantic and transpacific free trade zones are intensifying, integration processes in the Indo-Asia-Pacific region are intensifying. Ukraine's location at the crossroads of Eurasian trade routes between Europe and Asia gives the state a unique chance for active involvement in modern world processes. China is an important partner for Ukraine, the largest export market in Asia, the parameters of which allow us to assert Ukraine's long-term interest in the development of partnership relations. The Silk Road of the new era is one of the most significant initiatives of today, both politically and economically [1].

The advantageous geographical location of Ukraine on the path of the main transit flows between Europe and Asia and the extensive railway network, together with the presence of non-freezing Black Sea ports and the highway system, create the necessary prerequisites for increasing the transit transportation of goods and the further integration of Ukraine into the Europe-Asia transport system. Without a doubt, this initiative meets the interests of European and Asian countries, which seek further economic development, prosperity and forward movement. China's proposal includes an active revitalization of trade and economic relations, creates opportunities for the development of the energy and transport infrastructure for all participating countries [2, 3].

In this regard, Ukraine should set three basic goals:

1. By creating joint economic zones, change the structure of mutual trade with China, when Ukraine exports 90% of raw materials and imports 90% of goods with a high level of added value.

2. At the expense of Chinese infrastructure investments, modernize our own economy and improve the quality and capacity of basic infrastructure: railways, roads, rolling stock, logistics complexes, customs crossings, etc.

3. To significantly strengthen its own product presence on the EU market, using the opportunities of Chinese manufacturers who are interested in creating joint industrial sites for large-scale assembly of finished products in the western region of Ukraine [4].

So, we can offer our own vision of the place of Ukraine in the concept of the "New Silk Road", namely the directions of effective cooperation with China:

- reduction of the import duty on high-quality imports, provided that these goods are not produced on the territory of Ukraine.

- simplification of the procedure for the passage of Ukrainian goods with high added value (aircraft construction, space industry) to the territory of China.

- increasing the level of quotas for Ukrainian goods exported to China.

- creation of innovation centers with Chinese investments in the leading industries of Ukraine.

- formation of a transparent transit system for the crossing of Chinese goods on the territory of Ukraine, by automating customs processes, simplifying the procedure for customs clearance of Chinese goods, creating online services.

- reduction of the export duty for the export of goods to the territory of China.

Therefore, the effectiveness of the implementation of the concept of the "New Silk Road" should be two-way, that is, Ukraine should have feedback from the implementation of this concept, which will allow to increase the level of export of Ukrainian goods to Chinese sales markets.

References: 1. Журнал «Україна-Китай» В.1 (6) / С. Кошовий [Electronic resource] URL: <https://sinologist.com.ua/shovkovij-shlyah-kitayu-teritoriya-protsvi/>; 2. «Новий шовковий шлях»: переваги бізнес-партнерства України та КНР. [Electronic resource] URL: <https://uifuture.org/publications/24267-nowyi-shovkovyi-shlakh/>; 3. Майборода О.С. Транспортний складник інфраструктури у глобальному логістичному розвитку. Науковий журнал "Інтелект XXI" №2/2020. – С. 12-16. [Electronic resource] URL DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-2.1>; 4. Тимошенко Ю.В. Новий економічний курс України / Ю.В. Тимошенко [Electronic resource] URL: <https://nku.com.ua/>

Зайцева А. С.

ВПЛИВ ЛОГІСТИЧНИХ КОМПАНІЙ НА СВІТОВУ ПОЛІТИКУ*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

Глобалізаційні зміни, а саме процеси глобалізації суттєво змінили позиції існуючих акторів міжнародних відносин, і посприяли формуванню нових. Логістичні компанії народжені та створені саме в умовах конкурентної боротьби між промисловими підприємствами за позиції на ринках. Послугами логістичних компаній користуються всі жителі світу, і назви логістичних гігантів давно вже всім знайомі, такі як: TNT, UPS, DHL, FM-Logistic, Kuehne & Nagel, Schenker, STS Logistics та інші.

На основі успіхів від їх діяльності розраховуються індекси глобалізації. Наприклад, індекс доступності логістичних послуг (Logistics Performance Index), де лідерами є Сінгапур, Фінляндія та Нідерланди, а Україна нажалі, на 112 місці. Зрозуміти, важливість ролі логістичних компаній, не можливо без уявлення особливостей їх діяльності [4].

Логістична компанія – це організація, котра вирішує завдання логістичної спрямованості для своїх клієнтів: від виконання окремих операцій у сфері логістики до надання комплексних послуг та інтегрованого управління логістичними ланцюжками клієнта. Логістичні компанії мають ряд переваг, але навіть не логістичні компанії самі по собі, як ті хто звертаються, промислові підприємства, виробництва, та інші. До таких переваг, відносять: економія часу при створенні та трансформації логістичної; по-друге, поділ відповідальності за управління товарними, інформаційними та фінансовими потоками; по-третє оперативне та оптимальне налаштування логістичної системи; по-четверте, передача непрофільних функцій професіоналам [3]. Логістичні компанії не прагнуть виконувати всі операції самостійно. Вони керують ланцюжками професіоналів у вузьких сферах діяльності, використовуючи досвід, спеціалізацію та ресурси прямих учасників ланцюжка поставок, застосовуючи їх ноу-хау і специфічні технології. Враховуючи основні особливості логістичної компанії, що знаходять прояв в ході їх діяльності, можна виокремити сім факторів, котрі є індикаторами впливу на світову політику [5].

Перший фактор, це вплив на кінцеву вартість товару. Виробники товарів встановлюють націнку за доставку та переробку товару, враховуючи логістичні витрати, і тут логістичні компанії мають значний вплив на кінцеву ціну товару та надання можливості постачання. У випадку жорсткої конкуренції серед логістичних компаній або якщо наявні товари-замінники такий вплив обмежується. А, іноді, навпаки вплив на кінцеву ціну сильний [2].

Другий фактор впливу це інвестиційна складова логістичної системи, і це пов'язано з тим, що неможливо доставити товар без наявної логістичної, транспортної та складської інфраструктури Розбудова транспортно-логістичної

інфраструктури призводить до створення нових робочих місць, наводить іноземні інвестиції у важкодоступні та малорозвинені регіони світу. Конкурентоспроможність сучасного Китаю – це не лише дешеве виробництво, а й низька собівартість морської доставки [1]. Більшість експортних виробництв Китаю тяжіє саме до приморської зони. Без американських та європейських морських компаній досягти китайських результатів було практично неможливо.

Третій фактор безпосередньо пов'язаний з довгостроковим характером взаємин у логістичному ланцюзі. Характер взаємин може бути терміном від 3 до 10 років. Чим триваліший термін взаємин, тим нижча ціна на доставку. Логістичні компанії розробляючи стратегію самостійно визначають конкурентоспроможність країн, регіонів. Від планів та цілей логістичних компаній частково залежать показники товарообігу країни, зростання ВВП, конкурентні переваги у глобальному просторі [2].

Саме логістичні компанії визначають перспективні ринки, наявність певних товарів у тій чи іншій країні чи регіоні країни, якість життя мешканців країн світу.

Четвертий фактор, це про зростання компетентності логістичних компаній від володіння активами до володіння інформацією. Досконале володіння ситуацією на конкретному ринку, орієнтування на конкретного споживача тільки посилює позиції логістичних компаній. Компанії в оперативному режимі відстежують динаміку ринків на основі статистичних даних продажів, мають власні внутрішні дані за весь час взаємодії з ринком.

П'ятий фактор - це зростанням рівня цінності послуг логістичних компаній для споживачів при зниження цін, доступність у рідному місті широкої номенклатури товарів з усього світу. Сьогодні практично всі автомобілі в світі виробляються із використанням іноземних комплектуючих. Створення сучасного складального виробництва в іншій країні неможливе без логістичної компанії. Логістичні компанії визначають, із яких компонентів потрібно виготовляти кінцевий автомобіль та як доставити ці комплектуючі з мінімальною ціною. Висока концентрація виробництв одного регіону може стати підтримуючим фактором економічно слабкого регіону, наприклад, автомобільні концерни Центральної Європи [3].

Шостий фактор можна охарактеризувати як руйнуванням традиційних кордонів держав. Зацікавленість у постачанні товарів держав руйнує колишні заборони та формує умови вільного переміщення товарів. Наприклад, асоціації логістичних компаній видають супровідні документи на товар, який може слідувати без огляду через територію держави.

Сьомий, формує процеси кооперації, формування спілок та різних об'єднань. Іноземні логістичні компанії на правах рівних входять до національні асоціації і можуть бути ініціаторами змін у законодавстві [5].

Таким чином, вплив логістичний компаній на міжнародні відносини у майбутньому буде лише зростати. Активно формуючи та змінюючи міжнародні економічні відносини, логістичні компанії визначають зовнішню та внутрішню

політику регіонів та держав. Їх вплив багато в чому залежить від розвитку та рівня конкуренції на конкретному ринку. Їхній вплив на міжнародні відносини зростає багато в чому за рахунок монополії на окремих ринках.

Література: 1. Плахута Г.А. Логістичний аутсорсинг: переваги та недоліки застосування / Г.А. Плахута // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2010 – № 11 (153). – Ч. 2. – С. 129-132; 2. B. S. Sahay et R. Mohan, « 3PL practices: an Indian perspective », *Int. J. Phys. Distrib. Logist. Manag.*, vol. 36, no 9, p. 666 689, oct. 2016; 3. M. N. Qureshi, D. Kumar, et P. Kumar, « An integrated model to identify and classify the key criteria and their role in the assessment of 3PL services providers », *Asia Pac. J. Mark. Logist.*, vol. 20, no 2, p. 227 249, mars 2018; 4. H. Hakansson et I. Snehota, Éd., *Developing relationships in business networks*. London; New York: Routledge, 1995; 5. Мныкх Ольга, Костиук Оля, Далик Володимир, Зайцева Анна, *Digitalization Of Economy And Assessment Of Opportunities And Implementation*, *International Journal of Advanced Science and Technology* Vol. 29, No. 8s, (2020), pp. 2470 – 2476

УДК: 658:8

Калмикова О. / Kalmykova O.

ЗЕЛЕНЕ СКЛАДУВАННЯ ЯК ОДНА З ПРАКТИК СТАЛОЇ ЛОГІСТИКИ / GREEN WAREHOUSING AS ONE OF THE PRACTICES IN SUSTAINABLE LOGISTICS

V. N. Karazin Kharkiv National University
Supervisor: PhD, associate prof. Nepriadkina Nataliia

The progressive development of trade leads to an increase in the number of goods transported around the world. In the entire logistics chain, warehouses play a huge role, being designed for the storage and distribution of freights and goods without interruption. The latest warehousing technologies dictated by globalization, despite their effectiveness, still have a negative impact on the environment.

In times of growing awareness of environmental issues, as well as the desire for more sustainable development, environmental protection has become one of the main trends in modern sustainable logistics, focusing on green transportation and warehousing. After all, dysfunction between the economy and the environment can lead to severe and inevitable consequences for society as a whole. Therefore, these two aspects are beginning to coexist organically in business.

The transport component of the logistics system has the greatest impact on the environment. As practice shows, this component has a very close relationship with warehousing. And in order to minimize the negative impact of transport on the environment, green logistics secondarily focuses on the optimal location of warehouses and the concomitant use of green technologies there. In this context of the relationship of these two main components on "green" basis, the following advantages can be distinguished:

- reduced delivery time and empty runs of vehicles;
- minimized the impact of reverse logistics;
- optimized distribution to the final consumer [1].

Moreover, an actual green warehousing, as a separate system in supply chain, leads to optimization of the storage and packaging of materials and supplies, reducing the amount of wastes and organization their disposal.

The above mentioned leads to the key idea that the practice of green warehousing is not just a fashionable environmental trend. It is a real necessity for modern business that thinks about the future.

The activities of most enterprises contribute to the deterioration of the environmental situation, so logistics must take into account environmental aspects and factors of negative environmental impact at all stages of the logistics process: from the purchase of raw materials to the warehousing and sale of finished products.

The emphasis on the environmental orientation of enterprise logistics has led to the emergence of ecology, a system of forming and managing logistics processes (transportation, warehousing, production movement, and disposal) in such a way as to limit the negative impact on the environment. To be truly effective in today's environment, logistics activities must be aligned with environmental strategies [4].

At the same time, it is worth defining the concept of green logistics. This is a business activity based on environmentally friendly logistics technologies and involving their use in three areas: transportation, warehousing, and manufacturing. Depending on the chosen area, certain environmentally friendly logistics technologies are used [2].

Logistics processes have an impact on the environment:

- Directly: transportation, packaging processes.
- Indirectly: warehouse processes, inventory management [2].

This indicates that green warehousing is not a key factor in the environmental principles of logistics. But at the same time, warehouses still have a certain impact on the environment closely interacting with the transport component and functioning as an independent system.

Like any logistics activity, warehouses contribute to the formation of greenhouse gases and lead to global warming to a large extent. Warehousing operations, which include heating, cooling, lighting, material handling and sorting, account for 13% of total supply chain emissions [6].

Since traditional warehouse systems receive the bulk of their energy through the use of non-renewable energy sources, pressure on the environment is carried out in several directions: gas and dust emissions, hydrosphere pollution, residual radioactive and toxic waste. If earlier traditional energy sources were at least cheaper than alternatives, now they are becoming more and more inefficient. This inevitably leads to a focus on renewable energy sources, because this is a profitable eco-investment in a clean future.

In the context of energy consumption in warehouses, the main targets for optimization are lighting and heating systems [7].

In addition, warehousing plays an important role as a part of reverse logistics, which includes the return or complete rejection of goods by the end consumer, as well as the reverse flow of unused materials. In the era of e-commerce, the role of reverse logistics has grown significantly.

The warehouses concentrate the main activity, related to repackaging, disposal of defective or expired goods, and registration of the return of flawed products. Each such operation carries an additional burden on the environment in the form of wastes and additional consumption of energy resources. This environmental factor requires the optimization and efficient functioning of inbound and outbound flows. In the context of warehousing, the challenge is to minimize the number of product returns, as well as to provide the necessary environmentally friendly equipment and recycling and utilization systems [3].

Therefore, changing traditional warehousing to green one can change the environmental situation for the better.

It is worth considering the experience of countries and companies that are already implementing green warehousing technologies. For example, Heineken, which positions itself as an environmentally responsible company, is actively working on more efficient use of resources and the organization of green warehousing. The company's warehouses have been completely re-equipped, and the storage of finished products is organized using modern technologies. In addition, the company is improving the delivery process, selecting the best modes of transport and routes, monitoring the efficiency and maximum utilization of all types of vehicles, and switching to direct shipments to customers.

Another interesting example is the experience of the well-known logistics operator UPS. New warehouses are built in accordance with green principles, which means that they cause much less damage to the environment. The company undertakes environmentally friendly storage and disposal of waste, reuse, burial, and recycling of used products, containers, and packaging. In the supply chain, it implements the recycling concept, improves the packaging system, and optimizes the transportation component of logistics costs [5].

Based on this, green warehousing can be defined as a part of sustainable green logistics, the concept of introducing sustainable practices in warehousing and related operations that can reduce the negative impact on the environment.

Such modern practices include the following main areas:

- Warehouse systems automation.
- Reuse or repair of pallets, racks, boxes.
- Minimizing excessive stock of products.
- Proper waste disposal.
- Reducing energy consumption.
- Construction of new warehouses taking into account environmental aspects [4].

In the course of time and the popularization of green logistics in general, warehousing green technologies are also becoming more diverse.

It is clear that the introduction of green warehousing technologies is a kind of business project that requires certain costs, significant changes in the operation of industrial facilities, and a complete re-adjustment to the environmental wave. Employees need to be retrained and work processes need to be revised. Some companies are already actively implementing such changes in favor of green warehousing. Others are just preparing to make environmentally conscious decisions. But the overall trend in global logistics is quite positive.

Summarizing all of the above, we can draw certain conclusions.

1. In the context of global logistics, modern approaches to warehousing are becoming increasingly important. And one of them is green warehousing.

2. Green warehousing may lead to significant changes in the logistics industry in the near future. To implement green warehousing principles, it is necessary to update the nuances of the work of transport companies.

3. Of course, the introduction of green technologies in logistics and warehousing will require additional costs. However, international experience shows that the implementation of environmental solutions yields noticeable positive results for all participants and, most importantly, for the environment.

Література: 1. Жарська І.О. Екологічні аспекти логістичної діяльності на засадах сталого розвитку // Збірник наукових праць. – 2022. – №9-10. – С. 110-117; 2. Зелена логістика вантажоперевезень: проблеми, шляхи вирішення / М.В. Бойченко // Вісник економічної науки України. – 2021. – № 2 (41). – С. 152-155; 3. Мащак Н.М. Екологічні чинники в управлінні логістичними процесами підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 190-197; 4. Москвітіна Т.Д. Зелена логістика / Т.Д. Москвітіна // Логистика: проблемы и решения. – 2011. – №3. – С. 40-42; 5. Palanivelu P., Dhawan M. Green Logistics. TCS. URL: http://www.tcs.com/SiteCollectionDocuments/White%20Papers/CPG_WhitePaper_Green_Logistics_08_2010.pdf; 6. Ries, J. M., Grosse, E. H., & Fichtinger, J. Environmental impact of warehousing: a scenario analysis for the United States // International Journal of Production Research. – 2021. – № 55 (21). URL: https://www.researchgate.net/publication/304798587_Environmental_impact_of_warehousing_A_scenario_analysis_for_the_United_States#pf17; 7. The Green Warehouse Effect // Infographic journal. URL: <https://infographicjournal.com/the-green-warehouse-effect/>.

Майборода О. Є., Грінько Б. С. / Maiboroda O. Y. Hrinko B. S. /

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ВИДУ ТРАНСПОРТУ

ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛОГІСТИКИ /

FEATURES OF THE RAIL MODE OF TRANSPORT

FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN LOGISTICS

V. N. Karazin Kharkiv National University

Rail transport is one of the most popular modes of transportation and has great potential for the development of Ukrainian logistics. Due to the geographical features of the country and the structure of the real sector of the economy, especially export-oriented segments, railway transport is a key link of the entire freight transport and logistics complex of Ukraine. The «sea blockade» added urgency to the discussion and resolution of this topic, which only increased the burden on land routes of communication. There are thousands of railroad cars near the border railway stations – these are the consequences of the difference in the width of the tracks between Ukraine and the EU. All of this has resulted in losses today, but can be transformed into profits tomorrow.

The infrastructure of railway transport is legally assigned to JSC «Ukrzaliznytsia» and in the market of provision of railway transport infrastructure JSC «Ukrzaliznytsia» is the only business entity that operated in the market of cargo transportation by public railway transport within Ukraine during 1991-2023 and held a monopoly (dominant) position in this market with a share of 100% [1].

According to the Ministry of Infrastructure of Ukraine [2], most authors claim that the main share of cargo transportation, both domestic and international, is carried out by rail, with a length of 19787 km of tracks, of which 9319 km are electrified.

Over the past ten years, the volume of cargo transported by all modes of transport ranged from 624 to almost 694 million tons, reaching a maximum in 2021, a minimum in 2016, and ending 2021 at 693.5 million tons. Rail transport is the undisputed leader, even with a decline in volumes from a peak of 344.1 million tons in 2016 to an anti-record 301.6 million tons in 2020 (Fig. 1).

It should be noted that the basis of the railway's income is formed by freight transportation. According to the consolidated Statement of Comprehensive Income, prepared in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRS), JSC «Ukrzaliznytsia» in 2021 received a total income from sales of UAH 86.6 billion, including:

- 72.3 billion UAH (83.4%) from freight transportation;
- from the transportation of passengers and luggage, UAH 6.23 billion (7.2%);
- other income and additional services UAH 8.07 billion (9.4%).

At the same time, the total operating expenses in 2021 amounted to UAH 86.14 billion, and the total income was UAH 457 million.

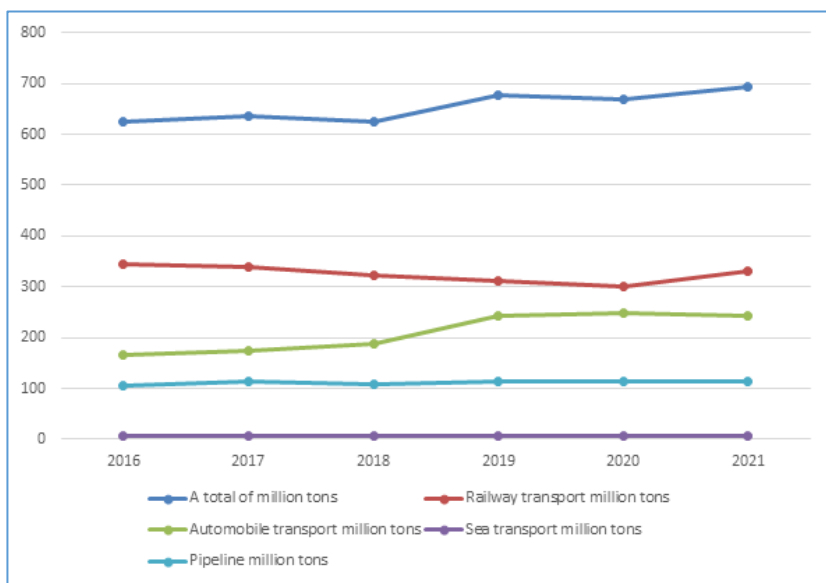

Fig. 1. Transportation of goods by types of transport, million tons in 2016-2021
Source: State Statistics Service of Ukraine [3]

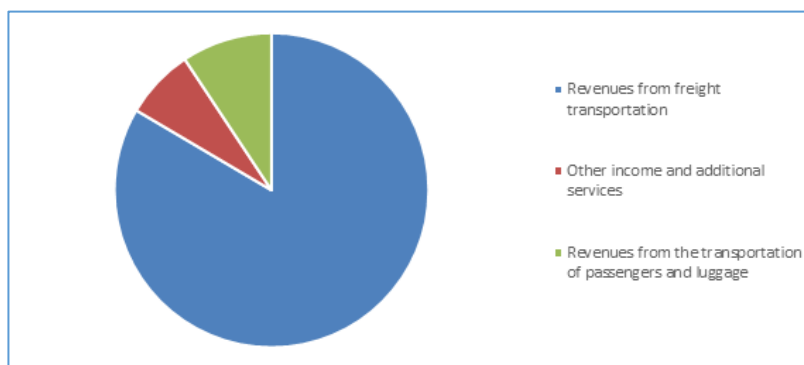

Fig. 2. Revenue structure of JSC «Ukrzaliznytsia» in 2021
Source: JSC «Ukrzaliznytsia» [5]

After analyzing the volumes of cargo transportation by mode of transport and the revenue structure of «Ukrzaliznytsia» JSC, the following problems were identified that need to be addressed for the further development of Ukrainian logistics [4, 5]:

- introduction of State target programs for renewal of rolling stock;
- improvement of the quality of services provided by JSC «Ukrzaliznytsia» during transportation in wagons of this carrier and in wagons owned by other entities;

- maintenance of the working fleet of locomotives in the required number, which corresponds to the available volumes of cargo and rolling stock transportation;
- renewal of the locomotive fleet;
- demonopolization of the locomotive traction market (creation of an appropriate legal framework and issuance of permits for the use of private traction on main lines);
- bringing the speed indicators of rolling stock on public tracks into compliance with the established norms;
- organization of the necessary material and technical support of railcar repair enterprises subordinated to JSC «Ukrzaliznytsia», railcar repair depots and technical inspection points of rolling stock located at freight stations;
- restoring the mandatory practice of approval by the Government of Ukraine (as the sole shareholder of JSC "Ukrzaliznytsia") of changes to any component of the cost of rail transportation that exceeds the forecast inflation rate of the current year, including the railcar component. Until the laws on railway transport and the transport regulator (NCRT) are adopted, the solution may be to amend the Tariff Book and implement the "Methodology for the formation of the cost of transportation of goods and related services" approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

A large number of current legal acts, which are not only large in volume, but also in some cases are irrelevant, illegal and contain contradictions, are a burden for business. The legal regulation of the rail freight transportation market requires not only a review of each individual act according to the criteria of relevance, legality, effectiveness of tools, their friendliness for business, corruption risks and compliance with EU law (acquis), but also a systematic review of the entire array of acts, their coordination among themselves, essential reducing the number of such acts and codification.

It is worth noting that the railway mode of transport also needs to improve its already existing advantages in order to further integrate with Western countries, namely:

- extension of already existing branches of the Eurotrack (Nyzhankovichi-Khyriv-Smilnytsia) to penetrate into regional centers, which can become transshipment points, or a significant asset for the further European integration of Ukrainian railways;
- train carriages of JSC «Ukrzaliznytsia» throughout the territory of Ukraine;
- modernization of the already existing large universal railcar fleet;
- increasing the efficiency of the use of available own traction and shunting locomotives;
- updating the availability of own depots for the repair and maintenance of wagons and locomotives according to European standards;
- preserving the possibility of daily operational planning, where an application for provision of wagons can be submitted one day before the start of its implementation, compared to the conditions for submitting an application for provision of wagons 5-6 days in advance for other owners;

– Preservation of flexibility – due to the future expansion of Eurorail in the directions «from the West to the East», «from the North to the South», with the possibility of carrying out shipments in all necessary directions;

– carrying out repairs at all railcar repair facilities without exception.

Therefore, the railway mode of transport provides freight and passenger transportation. For the development of Ukrainian logistics, it is necessary to introduce new technologies, increase the efficiency of the railway, ensure the safety and quality of transportation, develop international cooperation and create conditions for free competition in the railway transportation market. It is also an integral part of Ukraine's integration into the EU transport system, which implies the development of railway infrastructure with the creation of regional information logistics centers and an extensive terminal network, which should be ensured by forming integrated logistics management systems.

References: 1. Z.Melnyk, A.Buckovskyy, M.Hrnyshyn, V.Pinchuk, P.Yaremchuk. *Green book. Railway freight transportation*, Kyiv: February 2021 pp, 48 page; 2. *Technical condition of the railway connection for 2021. Official website of the Ministry of Infrastructure of Ukraine. [Electronic resource] URL: <https://mtu.gov.ua/>*; 3. *Report of cargo transportation by types of transport (in million tons). Official website of the State Statistics Service of Ukraine. [Electronic resource] URL: <http://ukrstat.gov.ua>*; 4. O.Maiboroda, L.Bezuhla, A.Gukaliuk, V. Shymanska, T. Momont, T. Ilchenko. *Assessment of Perspective Development of Transport and Logistics Systems at Macro and Micro Level under the Conditions of Industry 4.0 Integration. International journal of computer science and network security*, VOL.21 No.3, March 2021 pp. 235-244 URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.3.32>; 5. *Report of the revenue structure of JSC «Ukrzaliznytsia» for 2021. Official website of Ukrzaliznytsia. [Electronic resource] URL: <https://www.uz.gov.ua/>*

УДК 330.15:330.322

Майборода О. Є., Іванова А. А. / Maiboroda O. Y., Ivanova A. A.

АНАЛІЗ ТЛЮМАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ» /

ANALYSIS OF THE TERM «GREEN INVESTMENT»

V. N. Karazin Kharkiv National University

The implementation of environmentally friendly projects requires significant investments, but the country's lack of internal financial resources, the often imperfect and underdeveloped banking system of most countries with transition economies and developing countries do not allow these projects to be embodied. The trajectory of the country's shift towards sustainable development draws increasing attention of governments to the need to mobilize "green" investments in low-carbon infrastructure, "clean" energy production, and industrial production processes in order to increase their environmental efficiency [3].

At the same time, there are currently no universal financing tools that are unique for "green" projects. The use of each individual tool depends on various factors: the

purpose and stage of project development, the scope of implementation and the scale of the project. Not the last role in this process is played by the state, which, by creating appropriate political, legal and regulatory conditions, can ensure the proper functioning of the capital market. Using of various tools and mechanisms to support “green” investments stimulate market participants to implement and finance “green” projects [5].

Implementation of the green economy concept is an important link in the chain of movement of national business and the country as a whole in the direction of sustainable development. “Ecological economy” as a subsystem of the ecosystem was first considered by Herman E. Daly in the work “Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development” [6].

In its broadest sense, "ecological economics" examines the relationship between ecological, economic, and social systems. Below is the structure of the green economy and the goals of its components (Fig. 1)

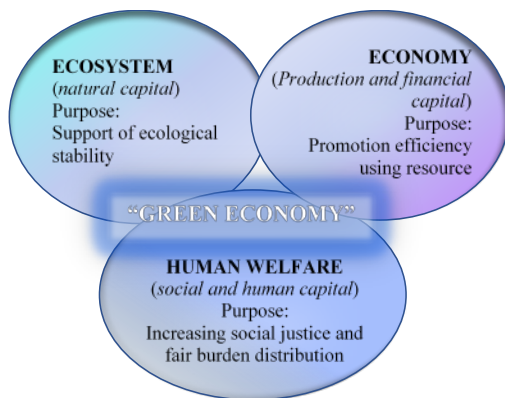

Fig. 1. The structure and purpose of the green economy [3]

In the conditions of the establishment and efforts to develop the "green" economy in the country, in the economic justification of the concept of sustainable development, it was repeatedly considered that one of the main financing tools is ecological investments, or green investments [1, 3, 4, 5].

N. M. Andreeva defines that environmental investments are all types of property and intellectual values invested in national economic circulation, the main purpose of which is to prevent, limit, eliminate, and restore the consequences of environmental pollution [1].

S. V. Arestov claims that environmental investments are the product of the co-evolution of commercial and environmental goals of the enterprise. He defines them as types of property and intellectual values invested in objects of business and other types of activity, resulting in environmental, economic-ecological, environmental and social effects. [2].

According to U.V. Vikhort, green investments are defined as a form of international trade in emissions, which involves the further investment of funds received from the implementation of quotas for projects and measures to reduce emissions at other environmentally hazardous objects [3].

T. V. Pimonenko defines green investments as property and intellectual values that are directed to resource-saving, as well as environmentally safe tangible and intangible assets, green financial instruments, measures to create an eco-conscious internal corporate and market environment with the aim of obtaining explicit and latent economic, ecological and social effects [6].

S. K. Kharichkov equates the term "green investments" with the term "ecologically oriented investments" provided that development priorities laid down in the "green economy" strategy are taken into account, which are defined as investments in a wide range of ecological and socio-economic orientations. That is, the reduction and cessation of negative anthropogenic impact on the environment; preservation, improvement and rational use of the natural resource potential of territories, ensuring environmental safety in the country, as a result of which ecological, social, economic and political results are achieved [7].

The World Green Economy Council, WGECO) notes that green investments are standard investment instruments (such as stocks, exchange-traded funds or mutual investment funds) in which firms participate in operations aimed at improving the state of the environment. This can range from companies that develop alternative energy technologies to companies that have better environmental practices [8].

The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) gives the definition in a broader interpretation: green investments are investments in those enterprises, projects and financial instruments that mainly work in the field of renewable energy, reducing the level of carbon emissions, improving climate change and creating and distributing environmental technologies [4].

According to the definition of the free Internet encyclopedia "Investopedia", "green" investment is the investment of funds in such activities of the company, which in the general context can be considered directly beneficial for the environment. That is, most or all of the company's profit comes from green activities [5, 9].

In general, the concept of "green investments" is gaining more and more diverse interpretations due to the expansion of the ideas of business entities about the possible directions of investing funds with their subsequent long-term return. The effectiveness of investing in "green" shares is best reflected by "green" stock indexes. They are the main tool for choosing an investment object for investors, as they provide a reference point for making active investment decisions [9]. These indexes are designed to facilitate the investment of a company committed to protecting the environment and protecting the climate. One such index is the NASDAQ OMX Index Green Economy, which covers 13 sectors of the "green" economy (energy efficiency, generation of renewable energy, disposal of solid household waste, etc.) (Table 1).

Table 1

Separate "green" stock indexes

Provider	Index	Definition of "greenness" and components
Dow Jones	DJ Sustainability World	Covers companies whose activities are based on long-term economic, environmental and social criteria
TSE	FTSE4Good	Measures the performance of companies demonstrating social, environmental and effective management practices
	Environmental Opportunities	Covers companies whose activities are related to the generation of energy from renewable energy, the introduction of energy efficiency measures, technologies in water management, control over waste and environmental pollution
	Environmental Technology	Covers companies that introduce "green" technologies and technologies in water management, study the development of renewable energy, implement energy efficiency measures, include control over waste and environmental pollution
MSCI	MSCI Global Environmental	Covers companies that receive more than 50% of income from the sale of goods/services: from the development of renewable energy, "clean" technologies, sustainable use of water resources, ecological construction and prevention of environmental pollution
	MSCI Global Climate	Covers companies whose activities affect the level of the causes or minimization of the consequences of climate change (development renewable energy, "clean" technologies, energy modernization measures)
S&P	Global Eco	Covers companies engaged in the production of "clean" energy, providing environmental services, waste disposal
	Clean Energy	Covers companies producing "clean" energy, suppliers of energy technologies and equipment
BNEF	Wilderhill New Energy Global Innovation	Covers companies whose technologies and services focus on the production and use of cleaner energy, energy-efficient measures that contribute to the reduction of CO emissions
NASDAQ	NASDAQ OMX Green Economy Index	Covers companies that are part of 13 sectors of the "green" economy

Source: compiled by the authors based on materials [5].

So, summing up the study of the definition of the definition of "environmental investment", we can conclude that this concept does not have a universal meaning of interpretation. Many scientists reveal this concept in different ways, arguing based on their experience in scientific works, which made a significant contribution to the formation of an understanding of the essence of green investments. The main common feature is that environmental investments have arisen to rehabilitate ecosystems and strengthen environmental protection. Having analyzed everything written above, it can be noted that the generation of greening of the economy has a positive growth

trend. The increase in the investment attractiveness of countries occurs due to the improvement of technologies, reduction of the level of risks and state support, which makes it possible to attract additional investment in capital to achieve the main tasks of the state's development strategy.

References: 1. Andreeva, N. N. (2020). *Ekologhychesky oryentyrovannyye ynvestycyy: vybor resheniy y upravleniye* [Sustainable Investment: Choice of Solutions and Management]. Odessa: IPREEI NAN Ukrainy [in Russian]. 2. Arestov, S. V. (2018). *Mekhanizm pidvysh hennja ekonomiko-ekologhichnoji efektyvnosti pryrodookhoronnykh investycij v ekosys temni poslughy* [Mechanism for increasing the economic and environmental efficiency of environmental investments in ecosystem services]. Extended abstract of candidater's thesis. Odesa: ODEU [in Ukrainian]. 3. Vikhort, Ju. V. *Upravlinnja finansovo-investycijnym zabezpechennjam ekologhichnykh innovacij yak odnym iz chynnykiv jikh efektyvnosti reali zaciji v Ukraini* [Management of financial and investment support of ecological innovati ons as one of the factors of their effective realization in Ukraine]. *Efektyvna ekonomika – Effective economy*. 4. «Zeleni» investyciji u stalomu rozvytku: svitovyj dosvid ta ukrajinsj kyj kontekst [“Green” investments in sustainable development: world experience and Ukra inian context]. [Electronic resource] URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf [in Ukrainian]. 5. Internet-encyklopedija «Investopedija» [Online encyclopedia “Investopedia”]. 6. Pimonenko, T. V. (2019). *Marketyng i menedzhment ze le nykh investycij* [Marketing and management of green investments]. Extended abstract of Doctor's thesis. Sumy: SumDU [in Ukrainian]. 7. Kharichkov, S. K., Andrijeva, N. «Zeleni investyciji» jak katalizator perekhodu do novogho kursu rozvytku ekonomiky: mizhnarodni orijentyry i perspektivy vprovadzhennja [“Green investments” as a catalyst for the transi tion to a new course of economic development: international guidelines and prospects for implementation]. *Ekonomist – Economist*, 12 [in Ukrainian]. 8. Green Investment. [Elect ronic resource] URL: <https://wgco.org/green-investment>. 9. Olha Y. Maiboroda Et Al (2020). *The Global Value of Distribution Networks and Logistic Opportunities*, *Internatio nal Journal of Economics and Business Administration* Volume VIII Special Issue 1, 2020. pp. 227-238 [Electronic resource] URL: <https://www.ijebea.com/issues>

УДК 338.341.2:164

Майборода О. Є., Майборода О. В., Ломовцева К. А.

РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЕКТІВ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ EUROPEAN GREEN DEAL

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Поглиблення екологічних проблем світового масштабу та значний рівень енергомісткості процесу виробництва диктує питання необхідності розвитку «зеленої» логістики. Деякі спеціалісти сьогодення розглядають її як нову філософію сучасного бізнесу, підґрунтя якої є концепції щодо заощадження ресурсів. Отже, найважливіше завдання екологістики щодо досягнення мінімального рівня шкоди навколишньому середовищу шляхом мінімізації використання природних ресурсів у сфері провадження господарської діяльності виробництва. У 1992 році на «Саміті Землі» більшість країн світу об'єдналися за

ради розроблення та організації дій щодо певного контролю, а також процесів стабілізації щодо рівня парникових газів на планеті. На цій зустрічі було прийнято Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату.

Супроводжувальним або додатковим документом до неї став Кіотський протокол, в якому регламентовано обов'язки та права всіх країн які стали учасниками Кіотського протоколу щодо головних механізмів спільного впровадження та торгівля квотами щодо викидів, між країнами які розвиваються. Не зважаючи на тенденції щодо реалізації головних норм прийнятих у Кіотському протоколі між країнами з перехідною економікою, економічно розвинутими країнами ріст щодо загальних глобальних викидів CO₂ збільшується постійно. Однією з причин є надто невисока ціна офіційних дозволів на викиди, наслідком чого є значний надлишок сертифікатів на ринку. Саме цей факт зробив не привабливим інвестиції у кліматичні технології [1]. Отриманий прибуток в наслідок торгівлі парниковими викидами, за результатами проведених аналізів, показав, що він не був спрямований країнами для інвестування низьковуглецевих технологій що планувалося стати шляхом для прогресу декарбонізації. Таким чином, у 2015 році, на черговій конференції присвяченій змінам клімату прийнято Паризьку угоду, що є правонаступницею Кіотському протоколу, де однією з головних угод є зобов'язання щодо обмежень температурного режиму. Україна, також приєдналася до Паризьких угод та зобов'язалася знизити викиди у порівнянні з 1990 роком на 40% [2].

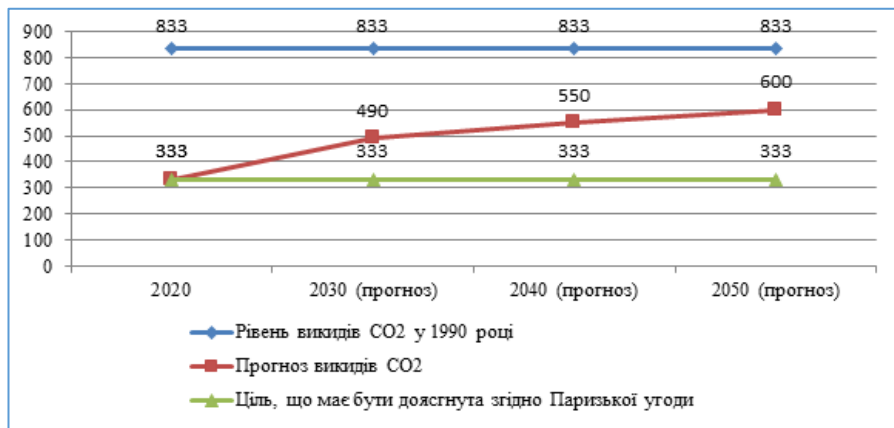

Рис. 1. Прогноз викидів CO₂ до 2050 року (млн. т) [3, 4]

Слід зауважити, за підсумками 2020 року, через вплив COVID-19 який і зараз триває, маємо значний спад парникових викидів по всіх країнах. По закінчю пандемії прогнозують економічний зріст та відновлення економік що спрогнозує зріст викидів CO₂. На сьогоднішній день процес декарбонізації діяльності суб'єктів господарської діяльності українських підприємств триває, але за

підсумками 2021 року його темпи по Україні недостатні, а враховуючи стан економіки після 24 лютого 2022 року є не прогнозованим.

Отже, результати спостережень та зроблені прогнозні дані ведучими експертами цієї галузі показують невтішне майбутнє, а саме – рівень викидів парникових газів у 2012 році – 44%, у 2015 році – 31% та проноз на 2050 рік може досягти позначки 70% (рис. 1).

Україна на світовій арені характеризується як країна з регулярним збільшенням загального обсягу викидів вуглецю. Відповідно до інформації яка відображена у дослідженні Netherlands Environmental Assessment Agency у 2018 році на 1 тис. дол. США валового внутрішнього продукту в Україні відноситься 560 кг викидів CO₂. Порівнюючи з іншими країнами цей показник складає у Німеччині 200 кг викидів CO₂, у Польщі – 300 кг викидів CO₂, країни Європейського Союзу 180 кг викидів CO₂, країни Саудівської Аравії 360 кг викидів CO₂, США 290 кг викидів CO₂ [3, 4]. Головне пояснення такого відносно низького рівня викидів є запровадження занадто високих податків на викиди вуглецю (рис. 2).

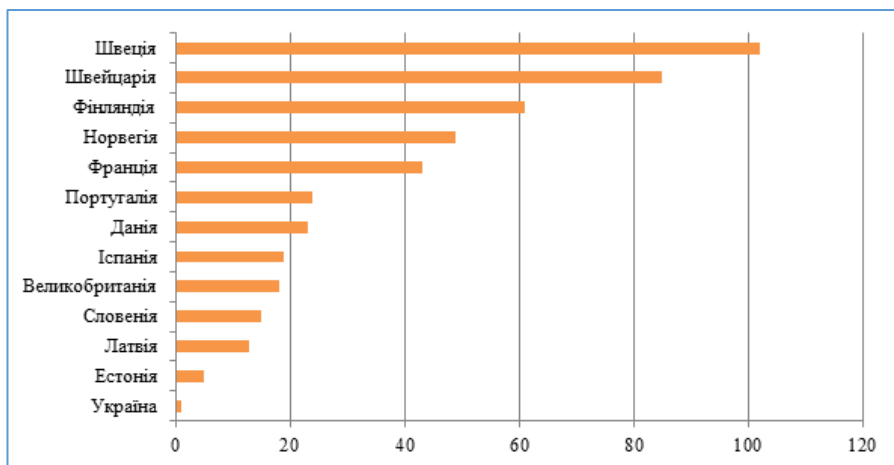

Рис. 2. Ставки податку за викиди CO₂, євро за 1 т. [3]

В жовтні 2021 року в Україні розглянуто законопроект №5600 згідно з яким значно підвищено ставки екологічного податку на викиди CO₂ майже в три рази (з 10 грн за тону до 30 грн за тону). Цей крок державні органи спрямовували на по-перше виконання Паризьких угод, по-друге поповнення державного бюджету. У 2019 році Європейська комісія прийняла «Європейський зелений курс» European Green Deal – це певний перелік комплексу заходів щодо формування політики Європейського союзу. Найважливіша мета угоди – стати першим кліматично нейтральним континентом до 2050 року [5]. Короткострокова мета – скоротити викиди парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року порівняно

з 1990 роком. З цією метою готуються дорожні карти та плани дій у багатьох сферах, таких як сільське господарство, охорона здоров'я, фінанси, промисловість та енергетика. Учасники угоди повинні прийняти стратегії, визначені країнами в рамках дотримання правил, і сприяти управлінню кліматичною кризою. Одним із секторів, де очікуються революційні зміни, є транспорт, а точніше логістика.

Екологічне управління ланцюгом поставок і зелена логістика стали помітними концепціями. Зелена логістика за своєю суттю означає надання пріоритету навколишньому середовищу в логістичній діяльності. Зелена логістика є частиною ширшого переходу до екологічного управління ланцюгом поставок (GSCM). GSCM включає різні аспекти виробничих процесів організації, включаючи екологічний дизайн продукту, процес постачання сировини, виробництво, закупівлю та доставку продуктів і послуг споживачам. Оскільки з часом екологічне управління ланцюгом поставок стає широко популярним, деякі організації вже визнали та оцінили важливість глобального управління ланцюгом поставок для підвищення прибутковості, одночасно створюючи позитивний вплив на навколишнє середовище. Зробити транспорт і мобілізацію екологічними є однією з цілей European Green Deal. Демонстрація ефектів European Green Deal може збільшити екологічний успіх у логістичних напрямках. Для аналізу результатів втілення «зеленої логістики» використовується CIMO-Logic, науково-дослідний проект. Перевага CIMO-Logic – легко реалізувати особам, які приймають рішення, простота оцінки та цілісне уявлення. Націлено на те, щоб результати дослідження сприяли визначенню та реалізації логістичних заходів відповідно до змісту та цілей угоди.

Вихідним контекстом є проблема зміни клімату, яка глибоко впливає на життя та майбутнє всього живого у світі. За останні роки європейський континент став свідком значних наслідків зміни клімату. Транспортний сектор є одним із найбільших учасників погіршення навколишнього середовища через викиди вуглецю. Сектор логістики значною мірою покладається на автомобільний транспорт для переміщення товарів з одного місця в інше. Транспортна галузь є однією з найбільш шкідливих для довкілля. 29% загальних викидів парникових газів у США походять від транспортної діяльності. До введення в дію Європейської зеленої угоди автомобільний транспорт становив найбільшу частину управління логістикою та загальним управлінням ланцюгом поставок у Європі. Контекст включає впровадження Європейської зеленої угоди, яка є комплексним законодавством, спрямованим на зменшення впливу на навколишнє середовище різних секторів, у тому числі транспорту та логістики.

CIMO-Logic був представлений у 2008 році як наукове дослідження проектування. CIMO-Logic формується шляхом поєднання ініціалів слів контекст (Context – C) відноситься до першого компонента, в якому виникає проблема або зміна, втручання (Intervention – I) включає запропоновані дії, механізм (Mechanism – M) показує зв'язок між втручанням і результатом, результати (Outcomes – O) – це результати, отримані в результаті аналізу [6].

Результат використання підходу CIMO-Logic, це можливість забезпечити впровадження правильного дизайну в логістичних центрах, де полегшено переміщення вантажів між видами транспорту, і на основі принципу сталості можна вносити зміни в законодавство та впровадження. Інвестиції в екологічно чисті технології, заохочення цих інвестицій, розвиток і сприяння фізичній і законодавчій інфраструктурі транзитних перевезень можна розглядати як інші заходи, які необхідно вжити. Очікується, що Європейська зелена угода значною мірою допоможе оновити галузь, зосередившись на зелених рішеннях, щоб зробити галузь логістики екологічно чистою.

References: 1. Кіотський протокол до ООН про зміну клімату [Електронний ресурс] URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU97421>; 2. Паризька кліматична угода [Електронний ресурс] URL: https://life.pravda.com.ua/society/2015/12/16/204_942/; 3. Відмовитись не можна, продовжити: чому перехід на "зелену" енергію неминучий: електронний ресурс. [Електрон. ресурс] URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/ekonomika-bez-vykydi>; 4. Шлях до енергонезалежності України – декарбонізація економіки та розвиток «зеленої» енергетики: електронний ресурс. URL: <https://www.kmu.gov.ua>; 5. Olha Y. Maiboroda Et Al (2020). The Global Value of Distribution Networks and Logistic Opportunities, *International Journal of Economics and Business Administration Volume VIII Special Issue 1*, 2020, pp. 227-238 [Electronic resource] URL: <https://ijeba.com/issues/8/34>; 6. Wolf, S., Teitge, J., Mielke, J., Schütze, F., & Jaeger, C. (2021). The European Green Deal – more than climate neutrality. *Intereconomics*, 56(2), 99-10.

УДК 658.7:004.78

Майборода О. Є., Ярошенко Д. О.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ЛОГІСТИКИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Інтернет – технології це різноманітні інструменти, послуги та інфраструктура, які дозволяють користуватися Інтернетом. Інтернет революціонізував наш спосіб спілкування, роботи та доступу до інформації. Широкий спектр інтернет – технологій, доступних сьогодні, відкриває численні можливості для приватних осіб, підприємств та урядів.

Безперечно, однією з найважливіших інтернет-технологій є Всесвітня павутина, яка представляє собою величезну мережу взаємопов'язаних документів і ресурсів, доступних через Інтернет. Вона забезпечує платформу для обміну інформацією, знаннями та ідеями. Вона змінила спосіб доступу до інформації та обміну нею, дозволивши користувачам швидко і легко шукати і отримувати величезні обсяги даних [1].

Іншою важливою інтернет-технологією є електронна пошта. Електронна пошта зробила революцію в комунікації, забезпечивши швидкий, надійний та

економічно ефективний засіб надсилання та отримання повідомлень. Електронна пошта широко використовується приватними особами, бізнесом та урядами для спілкування з іншими людьми по всьому світу.

Соціальні мережі – ще одна важлива інтернет-технологія, яка набула величезної популярності в останні роки. Платформи соціальних мереж, такі як Facebook, Twitter та Instagram, дозволяють користувачам спілкуватися з іншими людьми, обмінюватися інформацією та брати участь в онлайн-спільнотах. Соціальні медіа змінили спосіб нашої взаємодії, створивши нові можливості для спілкування, співпраці та соціальних мереж. Також, до найбільш популярних в логістичній діяльності можна віднести Інтернет-технології які представлено в таблиці 1, де наведено огляд деяких ключових особливостей і застосувань цих різних інтернет-технологій:

Таблиця 1

Інтернет-технології та їх застосування

Технологія	Основні особливості	Застосування
Хмарні обчислення	Дистанційне зберігання та обробка даних	Бізнес-операції, управління даними
Інтернет речей (IoT)	Відстеження та моніторинг у реальному часі	Логістика, медицина, виробництво
Штучний інтелект та машинне навчання (AI/ML)	Автоматизоване прийняття рішень та навчання	Фінанси, медицина, логістика
Блокчейн (Blockchain)	Безпечні та прозорі транзакції	Фінанси, управління ланцюгами поставок, юриспруденція

Джерело: складено за матеріалами [2, 3, 4]

Хмарні обчислення, це інтернет-технологія, яка набула широкого поширення в останні роки. Хмарні обчислення дозволяють користувачам зберігати дані та додатки, отримувати до них доступ і керувати ними через Інтернет. Вона пропонує численні переваги, включаючи економію коштів, масштабованість і гнучкість [2].

Інтернет речей (IoT) – це нова інтернет-технологія, яка трансформує спосіб нашої взаємодії з навколишнім світом. IoT відноситься до взаємопов'язаної мережі пристроїв і датчиків, які вбудовані в повсякденні об'єкти, що дозволяє їм збирати та обмінюватися даними [3]. Інтернет речей має потенціал для революції в різних галузях, включаючи охорону здоров'я [4], логістику і сільське господарство.

Штучний інтелект (Artificial Intelligence) та машинне навчання (Machine Learning): AI та ML – це технології, які дозволяють машинам навчатися на основі даних і приймати рішення без втручання людини. Ці технології використовуються в різних галузях, включаючи фінанси, охорону здоров'я та логістику, для підвищення ефективності та точності [5].

Blockchain: блокчейн – це децентралізована технологія, яка дозволяє здійснювати безпечні та прозорі транзакції через Інтернет. Вона широко використовується у фінансовій галузі для безпечних транзакцій та управління даними.

Сучасний Інтернет відкрив широкий спектр можливостей для приватних осіб, бізнесу та урядів. Різноманітні інтернет-технології, доступні сьогодні, надають потужні інструменти для комунікації, співпраці та інновацій. Продовжуючи досліджувати потенціал цих технологій, ми також повинні враховувати виклики та ризики, які з ними пов'язані. Належні заходи безпеки, правила та етичні міркування необхідні для того, щоб гарантувати, що ці технології використовуються відповідально і з користю. Інтернет-технології суттєво вплинули на логістичну галузь, дозволивши компаніям підвищити ефективність, продуктивність та співпрацю. Незважаючи на певні ризики та виклики, пов'язані з використанням цих технологій, їхні переваги переважають недоліки.

Логістична галузь зазнала значних змін за останні роки з появою інтернет-технологій. Використання цих технологій суттєво вплинуло на те, як здійснюються логістичні операції. Оскільки логістична галузь продовжує розвиватися, цілком ймовірно, що інтернет-технології відіграватимуть дедалі важливішу роль у формуванні майбутнього логістики.

Однією з основних переваг є підвищення ефективності та продуктивності. Наприклад, використання автоматизованих систем відстеження, управління запасами в режимі реального часу та цифрової обробки замовлень спростило логістичні операції, скоротивши час і витрати, необхідні для переміщення товарів.

Іншим важливим впливом інтернет-технологій є покращення управління ланцюгами поставок. Надаючи в режимі реального часу дані про рівень запасів, час відвантаження і статус доставки, інтернет-технології дозволили компаніям краще управляти своїми ланцюгами поставок, зменшуючи втрати і покращуючи загальну продуктивність.

Інтернет-технології також уможливили більш тісну співпрацю між логістичними партнерами. Наприклад, хмарні платформи дозволяють логістичним провайдерам, вантажовідправникам і перевізникам обмінюватися інформацією та працювати разом у режимі реального часу. Це сприяло більш ефективній співпраці та комунікації, зменшуючи ризик помилок і затримок.

До головних переваг та недоліків використання інтернет-технологій в логістичній діяльності можна віднести, відповідно до переваг: підвищення ефективності та продуктивності, покращене управління ланцюгами поставок, ефективніша співпраця та комунікація, покращення сервісу обслуговування клієнтів, зниження витрат. До недоліків: ризики пов'язані з кібербезпекою, залежність від технологій може призвести до збоїв у роботі системи, високі витрати на впровадження, опір певним змінам з боку працівників.

Масштаб впливу інтернет-технологій на логістичну галузь, наглядно демонструють дані приведені на рис. 1, щодо відсотків логістичних компаній, які впровадили інтернет-технології.

Багато компаній впровадили інтернет-технології у свої логістичні операції з різним ступенем успіху. Ось деякі приклади компаній, які успішно інтегрували інтернет-технології у свої логістичні операції [6]:

– Amazon: Amazon широко використовує інтернет-технології у своїх логістичних операціях, включаючи автоматизовані системи відстеження, управління запасами в режимі реального часу та цифрову обробку замовлень. Компанія також інвестувала значні кошти в технологію безпілотної доставки і нещодавно почала тестувати автономних роботів-доставщиків.

– UPS: UPS використовує інтернет-технології для оптимізації маршрутів доставки, зменшення споживання пального та покращення обслуговування клієнтів. Компанія також впровадила відстеження посилок в режимі реального часу і збір цифрового підпису, щоб покращити досвід доставки для клієнтів.

– DHL: DHL впровадила технологію Інтернету речей (IoT) у свої логістичні операції, використовуючи датчики для відстеження місцезнаходження і стану товарів у дорозі. Компанія також інвестувала в автономних складських роботів і технологію безпілотної доставки.

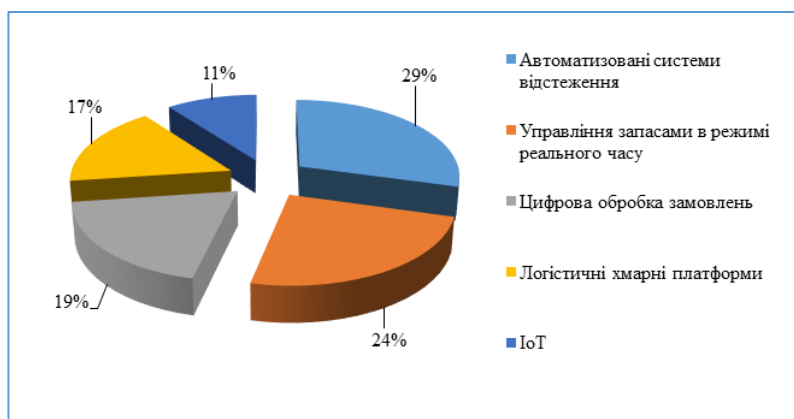

Рис. 1. Відсоток логістичних компаній, які впровадили інтернет-технології
Джерело: [6]

Отже, дослідження впливу інтернет-технологій на логістичну галузь показало, що вони мають значний і позитивний вплив на галузь загалом. Використання інтернет-технологій, таких як системи управління транспортом, системи управління складом, штучний інтелект, машинне навчання та інтернет речей, дозволило логістичним компаніям впорядкувати свої операції, підвищити ефективність і рівень задоволеності клієнтів. Інтернет-технології також дозволили логістичним компаніям покращити прозорість усього ланцюга постачання, забезпечуючи відстеження та моніторинг відправлень у режимі реального часу, що зменшило ризик помилок і затримок. Крім того, використання інтернет-технологій дозволило логістичним компаніям оптимізувати свої маршрути і графіки, знизити транспортні витрати і мінімізувати вуглецевий слід логістичних операцій.

Однак використання інтернет-технологій у логістиці пов'язане з певними викликами, такими як загрози кібербезпеці, збої програм та потреба у

кваліфікованому персоналі для експлуатації та обслуговування технологій. Тим не менш, переваги використання інтернет-технологій в логістиці переважають виклики, і цілком ймовірно, що ця сфера буде і далі стрімко розвиватися з кожним роком, а потреба у кваліфікованому персоналі буде дедалі більшою і ширшою.

Література: 1. Berners-Lee T. *Weaving the Web: The Original Design and Ultimate Destiny of the World Wide Web*. Collins, 2000. 256 p.; 2. What is Cloud Computing? – Cloud Computing Definition. Cisco. URL: <https://www.cisco.com/c/en/us/solutions/cloud/what-is-cloud-computing.html>; 3. Internet of Things (IoT). SCIRP Open Access. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=108574>; 4. Social media use in healthcare: A systematic review of effects on patients and on their relationship with healthcare professionals / E. Smailhodzic et al. BMC Health Services Research. 2016. Vol. 16, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1186/s12913-016-1691-0>; 5. A Review of Further Directions for Artificial Intelligence, Machine Learning, and Deep Learning in Smart Logistics. MDPI. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/9/3760> 6. State of Logistics Technology Report. Logistics Management. 2021.

УДК 336:658.2

Пашкова А. С., Майборода О. Є. / Pashkova A., Maiboroda O.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ /

RISK MANAGEMENT IN LOGISTICS SYSTEMS

V. N. Karazin Kharkiv National University

In conditions of dynamic changes in the external environment, logistics activities and the activities of the enterprise as a whole are constantly connected with risk. Risk is an economic category reflecting the peculiarities of stakeholders' perception of economic relations objectively existing uncertainty and conflict, which are inherent in the processes of goal-setting, management, decision-making, evaluation, which are burdened by possible threats and unused opportunities [1].

In the scientific literature, risk management methods are considered from different perspectives. Table 1 shows the substantive aspects of different types of risk management methods. Their analysis allows us to state that their general focus is the minimization of risks and their consequences.

From our point of view, the consideration of all management methods as a system of means of influencing risks has a more theoretical nature and is really necessary for the development of the theory of risk management. Meanwhile, their simultaneous practical use, especially in the field of trade, would significantly complicate the decision-making process and cause resistance from the managers of trade enterprises.

Logistic risks characterize the possibility of such events occurring after decisions have been made, as a result of which the company loses all or part of its material resources, products, goods, their consumer qualities, and therefore incurs additional logistics costs. The logistics system is distinguished by its openness, at least, on "two

sides" of the market environment: in the direction of suppliers and in the direction of buyers. Therefore, the risks of the logistics system can be divided into internal and external. Logistics management cannot have a direct impact on external risks, while the internal risks of the system are the subject of the company's risk management (Fig. 1).

Table 1

Typology of risk management methods

Type	Meaning
Risk avoidance	Conscious refusal to make decisions that will in any way contribute to the emergence of a risk situation.
Localization	Delineation of the system of rights, powers and responsibilities in such a way that the consequences of the occurrence of a risk situation do not affect the implementation of a management decision.
Dissipation	Distribution of risk between different objects.
Compensation	Creating warning conditions that exclude the occurrence of causes and risk factors

Source: compiled by the authors based on materials [2; 3; 4]

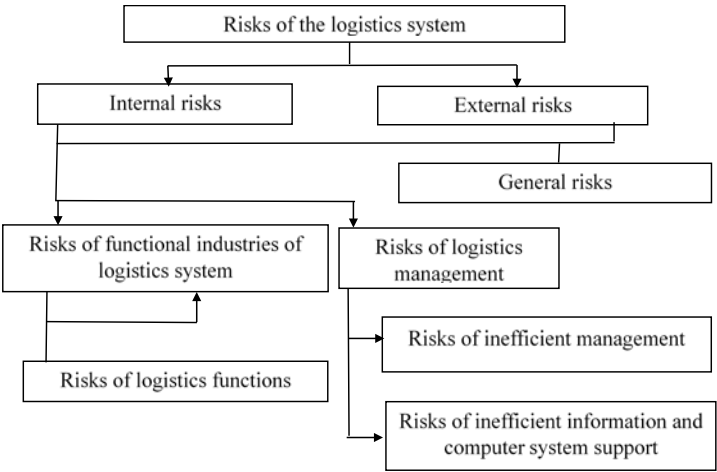

Figure 1. The main types of risks of the logistics system

Logistical risks are directly related to the movement of material flow and involve the division of internal threats into functional and managerial ones. From the standpoint of specific risks, we are more interested in two directions (table 2): transport and warehouse logistics. Other directions of logistics have, as a rule, a sufficient study of risks from the point of view of commercial, financial and informational riskology.

Let's consider the tasks that are solved by the indicated two directions of logistics.

The application of a logistic approach as a system to the management of business processes means ensuring the optimal functioning of such a system, which requires a reduction in costs, including for logistics processes.

General logistics costs can be summarized as follows:

- expenses for the performance of logistic functions and operations in the system;
- losses that occur during the operation of the system in the event of problematic situations;
- expenses for managing the logistics processor.

Table 2

Classification of internal and external logistics risks
by functional logistics industries

Supply	Transportation	Storage	Production	Marketing
Disruption of the provision of material resources to the production plan	Interruption of deliveries, loss of production, violation of transportation terms	Exceeding the storage volume and disrupting the production rhythm	Disruption of production plan due to lack of economic capacity	Decrease of purchasing power in the markets
Violation of the production program	Increased transportation costs, breach of financial obligations	Loss (theft) of warehouse property	Violation of the production program due to malfunctions	Sales fall due to market segment change
Instability of input (purchase) prices for material resources	Damage due to weather conditions, including natural disasters	Damage and destruction of goods and material values due to damage to life support	Disruption of the production programme due to personnel negligence	Sales fall due to product competitiveness
Untimely supply of material resources	Risks associated with the operation of technical means of the logistics system	Damage and destruction of goods and material values during improper storage	Risks of low-quality products due to disruption of the logistics cycle	Loss due to untimely delivery of products to the consumer
	Loss of cargo due to theft or vehicle theft	Risk of damage due to fire, natural disasters	Disruption of production due to technological inadequacy	Off-the-shelf content of production stocks
	Negative impact on the environment during cargo transport. Risk of civil liability		Low-quality technological processes	

Source: compiled by the authors based on materials [3]

Of course, the longer and more complex the supply chain, the more logistics operations, the greater the percentage of logistics risks and hence the higher the total costs.

Logistical risks by their nature are connected at the micro level with the functional branches of logistics: supply, storage, transportation, production. The latter is due to the technology and capacity of the enterprise. The quality and qualification of administrative and production personnel and safety equipment should also not be neglected.

According to the theoretical approach, the risk is calculated by:

- based on logical reasoning, empirically – by extrapolating past situations and predicting them for the future;
- based on statistics – by studying the statistics of losses and establishing the frequency of occurrence of certain levels of losses;
- expert – based on assessments and information received from experts;
- calculatively and analytically – by constructing a loss probability distribution curve.

Risk minimization in logistics processes is based on a number of organizational and economic measures that purposefully and preventively reduce the likelihood of risk occurrence:

1. Availability of information – accurate, timely and complete.
2. Management effects in logistics systems that reduce the likelihood of risks and their adverse effects.
3. Use of regulatory materials to respond appropriately to risk situations.
4. Availability of developed logistics infrastructure: transport and information.
5. Insurance of the processes of transportation, storage, cargo handling.
6. Prevention of further damage from risks [1,4].

From the above, it can be concluded that logistics risk management for the enterprise is a common phenomenon. This creates a number of opportunities for the organization that affect its functioning. The benefits of a risk management system are not limited to cost savings, but can also contribute to improving the quality of services or more efficient work of the company itself.

References: 1. Hryniw L.V., Vachil O.P. *Methods of evaluating the effectiveness of managerial decision-making in conditions of uncertainty. Bulletin of the Carpathian University. "Economy" series.* 2015. P. 292–296; 2. O. Maiboroda, L. Bezuhla, A. Gukaliuk, V. Shymanska, T. Momont, T. Ilchenko. *Assessment of Perspective Development of Transport and Logistics Systems at Macro and Micro Level under the Conditions of Industry 4.0 Integration. International journal of computer science and network security, VOL.21 No.3, March 2021 pp. 235-244 URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.3.32>*; 3. *League of Insurance Organizations of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode: <http://uainsur.com/news/>*; 4. *Stratēhyy byznesa: analytycheskyi spravochnyk. Moskva: KONSŬKO, 1998. 492 s.*; 5. *Uspenskyi V.A. Metodi upravleniya ryskom Fynansi y kredyt: zhurnal. 2014. № 7. S. 43-50.*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**
Матеріали XVIII науково-практичної конференції
молодих вчених 21 квітня 2023 року

Українською та англійською мовами
Текст подається в авторській редакції

Відповідальний за випуск: Касьян С.А.
Оригінал-макет: Грицак Ю.П.

Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна
Підписано до друку 18.04.2023. Формат 60×84/16.
Умовн.-друк. арк. 8,7. Наклад 100 прим.

Надруковано: ХНУ імені В.Н. Каразіна
61022, Харків, пл. Свободи, 4, тел. 705-24-32
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3367 від 13.01.2009